

דברי הכנסת

הישיבה המאה-וארבעים-ושמונה של הכנסת הארבע-עשרה

יום שלישי, כ"ה בחשוון התשנ"ח (25 בנובמבר 1997)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

תוכן העניינים

ציון יום המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים

הודעת היושב-ראש

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

ציון יום המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים

הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 3), התשנ"ח-1997

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – איסור פרסום), התשנ"ז-1996

(הצעת חברת הכנסת נ' חזן)

הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – טיפול בקורבן), התשנ"ז-1996

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק איסור הנצחת שמות רוצחים על מצבות זיכרון, התשנ"ז-1997

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק העונשין (תיקון – ביטול עונש מופחת לבעלי הפרעה נפשית), התשנ"ז-1997

(הצעת חברת הכנסת ע' מאור)

הצעת חוק העונשין (תיקון – חובת דיווח על אלימות נגד בן-זוג), התשנ"ז-1997

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק סייג לחנינה או לשחרור מוקדם של עברייני מין (תיקוני חקיקה), התשנ"ז-1997

(הצעת חבר הכנסת א' זנדברג)

הצעה לסדר-היום שנה להולדתו ו-75 שנה לפטירתו של אליעזר בן-יהודה, מחיה השפה העברית

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 17) (חופשת לידה של עובדת שילדה יותר מילד אחד),

התשנ"ח-1997

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק שירות לאומי (נסיעה חינם בתחבורה הציבורית), התשנ"ח-1997

(קריאה ראשונה)

שאלות ותשובות

תקצוב המינהל לחינוך ערכי במשרד החינוך

תשלומי פנסיות לעובדי השטחים

אובדן כושר עבודה בשמירת היריון

ביטול המונופול של חברת "מקורות"

מימון עיתונים לפקידי ממשלה

מס ערך מוסף על גני-ילדים

היערכות בנק ישראל לקראת איחוד המטבע באירופה

שביתת הרשויות המקומיות

השבבת העיר עכו

כוונת שופטים לעתור לבג"ץ בעניין שכרם

תשלום לביטוח לאומי על הכנסות שאינן מעבודה

מימון טיפול חדש במחלת האיידס
תקציב ארגוני ניצולי השואה
גביית מסים במגזר הערבי
הטלת מס קנייה בשיעור 20% על הג'יפ "סופה"
העברת תיקי נישומים מלשכת מס הכנסה חיפה לעכו
סגירת מפעל "שלאון" בקריית-גת
פעילות פקחי מס בשבת
תחרות בין חברות הביטוח
יחס לערבים בבנק לאומי
תקציבים לבנייה בשטחים
אפליה בהנחות למקבלי קצבאות הבטחת הכנסה
הקצבות לשיבות
תמיכה בשיבות בגין גידול נוסף במספר התלמידים
המלצות ועדת-גבאי לבחינת נושא מס רכוש
כניסת בנקים לעסקי ביטוח
הנחות בארנונה לנכי רדיפות הנאצים

ציון יום המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים

היו"ר מ' שטרית:

רבותי חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. היום יום שלישי, כ"ה בחשוון התשנ"ח, 25 בנובמבר 1997.

ברשותכם, הנושא הראשון בסדר-היום שלנו היום הוא: ציון יום המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים – דיון על-פי סעיף 86(א) לתקנון הכנסת.

ועדת הכנסת קבעה שסדר הדיון יהיה הודעות סיעות בשיעור חמש דקות לסיעה; לסיעות העבודה והליכוד – עשר דקות. תפתח את הדיון חברת הכנסת יעל דיין. אחריה – השרה לימור לבנת.

יעל דיין (העבודה):

השרה לבנת תהיה קודם.

היו"ר מ' שטרית:

השרה לבנת תפתח את הדיון. אחריה – חברת הכנסת יעל דיין.

רשימת הדוברים נמסרה לי. אבקש שכל הדוברים יעמדו במסגרת הזמן. נשתדל לסיים את הדיון הזה לפי לוח הזמנים המתוכנן. מי שלא יהיה באולם, יפסיד את זכות הדיבור שלו.

שרת התקשורת ל' לבנת:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברות הכנסת, במסגרת רוח שיתוף הפעולה בנושא החשוב הזה של סדר-היום הפמיניסטי, נעניתי לבקשתה של חברת הכנסת דיין, שהיתה צריכה לפתוח את הדיון כיושבת-ראש הוועדה לקידום מעמד האשה. נעניתי לבקשה להפוך את סדר העניינים. מבחינתי זה בסדר גמור, כמובן.

חיים רמון (העבודה):

באתי ליום האשה?

שרת התקשורת ל' לבנת:

חבר הכנסת רמון, זה לא יום האשה. זה היום הבין-לאומי למאבק באלימות נגד נשים.

נסים דהן (ש"ס):

אפשר לחלק פרחים.

שרת התקשורת ל' לבנת:

אפשר להסתפק גם בפחות מפרחים.

אני רוצה לפתוח את דברי כאן היום במסר חד וברור. אגב, מפעם לפעם אנחנו מציינים ימים כאלה ואחרים, שנועדו לציין את המאבק למען שוויון הזדמנויות בין המינים, שנועדו לציין את המאבק נגד אפליית נשים, נגד אלימות נגד נשים וכו'. זה לא הדין הראשון שאנחנו מקיימים כאן בכנסת, וכנראה גם לא האחרון. אבל, אף אחד שלא יטעה ואף אחת שלא תטעה. אנחנו, ציבור הנשים במדינת ישראל, לא ציבור חסר ישע, לא ציבור מסכן, לא ציבור פסיבי. לפעמים יכול משהו לחשוב, מרוב דיונים וציונים של הנושאים הללו, שמדובר כאן באיזה ציבור באמת חסר ישע, שצריך לבוא ולסייע לו. צריך לבוא ולסייע, אבל, לדעתי, אחד מסיפורי ההצלחה של המאה ה-20 הוא המהפכה הפמיניסטית. אני חוזרת ואומרת זאת כמעט בכל הזדמנות שבה דנים בנושא קידום מעמד האשה ושוויון ההזדמנויות בין המינים.

אנחנו הנשים הצלחנו לשנות את המבנה הפוליטי, הכלכלי, החברתי, שהיום גם אנחנו חלק ממנו, כשבעבר הנשים כמעט שלא היו חלק ממנו. עברנו את השלב הראשוני של מתן זכויות, של הכרה, של מודעות, ועכשיו נשים צריכות לממש את ההבטחה ולהגיע לשוויון פוליטי ולשוויון כלכלי.

לא הייתי רוצה לראות במסגרת המאבק הפמיניסטי של השנים האחרונות – ולאחר שהצלחנו, כאמור, להעלות על סדר-היום הציבורי של כלל אזרחי מדינת ישראל, בהצלחה לא מבוטלת, את המאבק באלימות נגד נשים – את קריסתה של התפיסה שבאה לעודד את ציבור הנשים שנמצאות במעגל האלימות לקום ולנסות לשבור אותו, לקום ולנסות ליטול את גורל חייהן וגורל חיי ילדיהן בידיהן, להפסיק להיות הקורבן. וזה לא קל. אדרבה, זה מאוד מאוד קשה. לפעמים נראה שהחלק היותר-פשוט הוא להרים את הטלפון לקו חירום ולגשת למשטרה. אבל זה לא נכון, כי החלק הקשה הוא בעצם להתגבר על הבושה ועל הפחד, הפחד הנוראי. אצל חלק גדול מהנשים, קורבנות האלימות, יש הדחקה של שנים על גבי שנים.

בשנה האחרונה, בפעם הראשונה מאז עלה נושא האלימות נגד נשים על סדר-היום הלאומי והציבורי שלנו, יצאה ממשלת ישראל במסע הסברה כלל-ארצי למניעת אלימות במשפחה. משרד התקשורת, שבראשו אני עומדת, הקצה באמצעות "בזק" קו חירום מיוחד, שמספרו 1202, שנועד לנשים במצוקה.

הנתונים שרוכזו על-ידי מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית בשנת 1997 – וצריך לומר כאן, שהפעילות שם, המתנדבות, העובדות, עושות מלאכה שהיא ממש מלאכת קודש, בתנאים מאוד מוגבלים ומאוד לא מספיקים ולא מספקים – מצביעים על כך שחלה עלייה של 40% במספר הפונות למרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית. בירושלים לבדה היתה עלייה של 100% במספר הפניות לקווי החירום, ואין ספק שקווי החירום, הפעילות של הארגונים השונים ושל הנשים, וכמובן גם מסע ההסברה, תרמו לכך תרומה רבה.

ביוני 1996 פורסם דוח ועדת הבדיקה, ועדת החקירה הפרלמנטרית לבדיקת רצח נשים על-ידי בני זוגן, ועדה שחברת הכנסת יעל דיין ואנוכי עמדנו בראשה, ואחת המסקנות המתבקשות היתה, שיש להרחיב את הסיוע ואת ההגנה שניתנים על-ידי הרשויות לנשים הנמצאות בסיכון.

אני חייבת לומר, שלצערי הרב, בהשוואה לשנים קודמות, בשנת 1997, נכון להיום, חלה דווקא עלייה במספר הנשים שנרצחו בידי בני זוגן. מדובר, כרגע, על 21 נשים.

כל שנה פותחת המשטרה כ-20,000 תיקי תלונות של נשים מוכות, אבל במדינת ישראל יש הרבה יותר מכך. יש, לפי הערכות, כ-200,000 נשים מוכות במצב של סיכון פיזי ו/או סיכון נפשי, שהוא לא פחות גרוע מהסיכון הפיזי. ולכן פניית היום היא לציבור הנשים: אנחנו חייבות ליצור מצב, שיהיה לנו קול חברתי במאבק פוליטי שחוצה קווים וחוצה מפלגות, ואני חייבת לומר כאן שבכנסת ניתנת לזה דוגמה, אני חושבת יוצאת מן הכלל, של מאבק משותף. עוד יישמעו לאחר מכן חברי הכנסת שידברו, משני המינים, גם נשים, גם גברים, חברי כנסת מכל הסיעות בבית, לרבות הסיעות הדתיות. כולם, כל חברי הכנסת, לא כולם פעילים אולי בנושא, אבל כולם חשים, אני מאמינה, אותו דבר, בוודאי רבים פעילים בנושא הזה, כדי שנוכל ביחד לתגבר את הסיוע שאנו נותנים לכל אותן נשים במצוקה ולאותם גופים וולונטריים שעושים, כפי שאמרתי, עבודת קודש בנושא המאבק באלימות נגד נשים, בקרב כל המגזרים בחברה הישראלית. בו בזמן יש להפוך את המאבק באלימות נגד נשים למאבק של כלל החברה הישראלית, שכפי שאמרתי משתקף כאן בכנסת בשיתוף הפעולה שחוצה מפלגות, מינים, אבל המאבק הזה צריך לצאת במודעות, בתודעה, מהכנסת גם אל הציבור כולו – שוב, ללא הבדל של צבע פוליטי כזה או אחר.

אני מאמינה, אדוני היושב-ראש, שהדברים האלה שאנחנו אומרים, כפי שאמרתי בפתח דברי, מפעם לפעם מעל דוכן הכנסת, בכינוסים, באירועים כאלה ואחרים, אינם סתם דיבורים שנמוגים בחלל. כמובן, צריך להקצות את המשאבים הדרושים לצורך הדברים הללו, ואנחנו עושים כך. שר העבודה והרווחה התחייב לתקצב את המקלטים בתקצוב גבוה מאוד, וצריך להקצות עוד ועוד משאבים, הם לא מספיקים, במיוחד לנוכח העובדה שככל שהמודעות עולה כך גם מספר הפונות עולה. אבל אני מאמינה שחלק חשוב מאוד מתוך זה הוא באמת המודעות, ההכרה של החברה כולה והאומץ שצריך להיות לאותן נשים שסובלות מגילויי אלימות – שצריכות שיהיה להן האומץ לבוא לומר את הדברים, לבוא להתלונן, לבוא ולהסתייע ברשויות.

אני בטוחה שגם בתום הדיון הזה היום, כאן, אנחנו נתרום, כולנו יחד, עוד תרומה למאבק בנגע הממאיר והקשה הזה, ואני יודעת שבסוף הדיון כולנו יחד, הכנסת כולה תתאחד סביב החלטות שמחייבות את כולנו, אבל מהוות גם מסר לציבור בכלל ולציבור הנשים בפרט. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לשרה לימור לבנת.

הודעת היושב-ראש

היו"ר מ' שטרית:

הודעה ליושב-ראש הכנסת, בבקשה. הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת, אני מצטער.

אם תמתין עוד שנייה אחת, חבר הכנסת פנחסי, יש בכל זאת הודעה ליושב-ראש הכנסת. אני אגמור את ההודעות עכשיו, כדי לא להפסיק את הדיונים באמצע.

"ראש הממשלה ביקשני להודיע, על-פי סעיף 36(א) לחוק-יסוד: הממשלה, כי השר אביגדור קהלני ימלא את מקומו של שר הבריאות בעת היעדרו מהארץ, מיום כ"א בחשוון התשנ"ח – 21 בנובמבר 1997, עד ליום כ"ח בחשוון התשנ"ח – 28 בנובמבר 1997."

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר מ' שטרית:

אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת.

רפאל פנחסי (יו"ר זמני של ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה בישיבתה היום, כי ועדת העבודה והרווחה תדון בהצעות לסדר-היום בנושא: החרפת מצב מערכת הבריאות ובתי-החולים, של חברי הכנסת שמואל הלפרט, תאופיק חטיב וחיים דיין. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה, אדוני.

ציון יום המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים

היו"ר מ' שטרית:

חברת הכנסת יעל דיין, בבקשה. אחרי חברת הכנסת דיין – חבר הכנסת רענן כהן. אם הוא לא יהיה הוא יפסיד את תורו.

יעל דיין (העבודה):

אם הוא לא יהיה – הוא יתחלף עם חברת הכנסת דליה איציק.

היו"ר מ' שטרית:

אם הוא לא יהיה – יהיה חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

יעל דיין (העבודה):

זה דיון סיעתי?

חיים רמון (העבודה):

— — —

יעל דיין (העבודה):

זה דיון סיעתי, תחליטו מה שתחליטו, יש שני דוברים מהסיעה שלנו.

אני רוצה לציין, שאנחנו נמצאים עכשיו בסוף דיון בן שלוש שעות בוועדה לקידום מעמד האשה, שבו דנו בכל ההיבטים, ובעיקר בהיבטים ספציפיים, וחזרנו ואמרנו שאנחנו מקווים שהנושא הזה של ציון המאבק הבין-לאומי באלימות כלפי נשים לא יהפוך לריטואל. אני רוצה לומר שזה כבר תת-ריטואל.

אני מודה לנשים בקהל שעומדות בראש ארגונים.

חבר הכנסת אושעיה וחבר הכנסת בן-מנחם, אני מבקשת מאוד, יש לי חמש דקות, תאפשרו לי להציג את הדברים. הכנסת ריקה, לכן כל רעש מתגבר.

נמצאות כאן ביציע נציגות ארגוני נשים שעוסקים יום ולילה במאבק באלימות כלפי נשים – עבודת קודש, בהתנדבות, בלי חשבון, נשים וגברים, דרך אגב, ואני רוצה לברך אותם על המאמצים שהם משקיעים ולומר להם שהם אינם לבד.

אני רוצה לומר שזו פעם ראשונה – אני כבר שש שנים עומדת כאן, בנושא הזה של אלימות כלפי נשים – פעם ראשונה ששולחן הממשלה ריק מאדם. זה לא מעניין אתכם, שרי הממשלה? אחרי הממשלה הקודמת יש ירידה של כמעט 100% בייצוג נשים בממשלה הזו. בממשלה שלנו, הקודמת, היו שתי שרות וסגנית שר אחת. בממשלה הזאת יש רק שרה אחת, ואני מקווה שהיא תצליח לשרוד את הקשיים שמוצגים בפניה בממשלה הזאת.

חיים רמון (העבודה):

יעל דיין (העבודה):

זה לא ענייני, אבל מצער מאוד אם בגלל בעיות פנימיות של הליכוד, נוסף על כל הצרות שהממשלה הזאת מציגה בפנינו, זאת תהיה גם ממשלה נטולת נשים.

אני רוצה לומר לחברים שאינם כאן, לרוחות הרפאים כאן, כל שולחן הממשלה ריק, שר העבודה והרווחה – הנושא כולו שלך. אתה ביקשת שותפות מלאה. ראש הממשלה, הופעת ולפחות התנצלות בפני שלא תהיה היום בדיון, אבל הופעת בכל אמצעי התקשורת, הבעת מחויבות, גם כספית, גם עקרונית, קונצפטואלית, מעשית, מהותית, לנושא של מאבק באלימות כלפי נשים. הרמת, בתקציב משרדך, פרסום ענק של מיליוני שקלים כדי להיאבק באלימות. הבטחת חצי מיליון שקלים, שעדיין לא הגיעו לקופות שמצפות; חצי מיליון שקלים לפני שנה למרכזי הסיוע לנפגעי תקיפה מינית.

אני רוצה לומר שעכשיו, כמובן, השרה, שהזכרתי אותך – אמרתי ששולחן הממשלה אף פעם לא היה כל כך ריק בדיון החשוב הזה – – –

חיים רמון (העבודה):

גם כשהוא מלא הוא ריק.

יעל דיין (העבודה):

אל תגיד את זה כשהשרה לבנת יושבת כאן.

דליה איציק (העבודה):

הוא לא התכוון אליה.

חיים רמון (העבודה):

השרה לבנת היא לא כל הממשלה.

יעל דיין (העבודה):

אנחנו דנו היום בשני סעיפים, כדי לא להפוך את זה לריטואל, כדי לא להגיד עוד הפעם: ווי, ווי, ווי, זה לא יפה להכות נשים, וכדי שלא תהיה כאן, מקיר לקיר, הסכמה כללית שבאמת זה לא בסדר, וזה נגע חברתי שיש כל כך הרבה, כנראה 150,000-200,000 נשים מוכות. אני רוצה לחרוג מזה ולדבר על שני דברים שדנו בהם היום: 1. ההיבט התקציבי. אתם שקמים ואומרים מעל השולחן הזה, שזה באמת לא יפה להכות נשים, ובאמת צריך לטפל בנשים מוכות, בנשים חבולות, בנשים שמתעללים בהן, בבקשה, שולחן הממשלה הריק, בבקשה לתקצב את הטיפול הזה. בבקשה לא לדבר על כמה זה לא יפה וכמה זה רע ואיזה נגע זה. בבקשה לתקצב את זה. לא יכול להיות שזה יהיה נתון בידי ארגוני נשים וארגוני מתנדבות. סליחה, חבר הכנסת כץ – – –

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת כץ.

יעל דיין (העבודה):

אני מדברת על רצח נשים, חבר הכנסת כץ, אני מבקשת ממך להאזין לנו – 21 נשים נרצחו השנה בידי בני זוג, השנה עוד לא תמה ואני מקווה שהמספר לא יעלה עד סוף דצמבר. לא הכול פסיכים או פסיכוסים – שלא לדבר על האלימות, על החבלה החמורה, על האינוס; על מאות אלפי נשים שסובלות מאלימות. אלה לא הכול מקרים שאי-אפשר למנוע. לחשוב שכסף, ולא כסף גדול, יכול למנוע אלימות כלפי נשים ולמנוע רציחות; לחשוב שזה רק כסף – אלוהים יודע שהיינו במצבים של רצח ושל חבלות ושל אלימות ששום כסף בעולם לא יכול למנוע. עכשיו זה רק כסף, וזה כסף קטן.

אני פונה כאן לממשלה, שאיננה, ותובעת ממנה לפחות לממש את ההבטחות שלה. ממשלת ישראל, שר העבודה והרווחה, ראש הממשלה, הבטיחו ש-75% מתקציב המקלטים לנשים מוכות מכוסה על-ידי הממשלה. הבטיחו ש-26% מתקציב מרכזי הסיוע מכוסה על-ידי הממשלה. הכסף הזה איכשהו מובטח, וההבטחות אינן מתקיימות.

אולי זה לא המקום, חברי הכנסת רמון ואורון, להרחיב ולומר, שראש הממשלה הזה אינו מקיים הבטחות בנושאים יותר משמעותיים, ולכן למה שיקיים דווקא את ההבטחה הזו של חצי מיליון שקל לנשים מוכות? אני לא רוצה לקשור דבר בדבר. זה כן דבר גדול וחשוב, זה כן מרכזי. זה לא השלום וזה לא הדברים האחרים. אבל, אשה מוכה, אשה שנחבלת, שמבטיחים לה ולא מקיימים, רצח נשים – תאמינו לי, זה נגע חברתי עמוק מאוד, והבית הזה חייב לטפל בו.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לחברת הכנסת יעל דיין.

אני מזמין את השרה לימור לבנת, שמבקשת ליטול את רשות הדיבור. אחריה – חברת הכנסת דליה איציק.

שרת התקשורת ל' לבנת:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מנצלת את זכותי כחברה בממשלה לעלות ולהגיב על הדברים של חברת הכנסת יעל דיין. אני מאוד מצטערת שאני נאלצת לעשות זאת. אמרתי קודם את דברי, ואינני יכולה להישאר שקטה נוכח הדברים שחברת הכנסת יעל דיין אמרה כאן.

חברת הכנסת יעל דיין, שאתה אני עובדת בשיתוף פעולה בנושאים הללו במהלך חמש או שש השנים האחרונות, מאז הכנסת הקודמת, מאז בחירות 1992, נדמה לי קצת התבלבלה והרחיקה לכת, ובמקום לבוא לכאן בטענות לשולחן הממשלה הריק – כשאני לא זוכרת שאי-פעם הוא היה מלא כאן, בשום דיון על נושאים של נשים, ובשום דיון על מאבק נגד אלימות. לא היה שום ראש ממשלה ממפלגת העבודה, גם לא מהליכוד, אגב, חוץ מראש הממשלה בנימין נתניהו, שבא ודיבר על זה פומבית, וחזר ודיבר כאן מעל דוכן הכנסת, ובכלי התקשורת, על הנושא של אלימות נגד נשים והקצת לזה כספים. את יודעת היטב שאלה הם פני הדברים.

יעל דיין (העבודה):

אמרתי זאת.

שרת התקשורת ל' לבנת:

אמרת זאת, וחזרת ואמרת אחר כך, והחלטת לערבב בזה גם עניינים אחרים ועניינים פוליטיים. אל תעשי מזה פוליטיקה, חברת הכנסת יעל דיין, זה ממש לא לעניין, זה פוגע בנושא. אני מוכנה לשתף פעולה בכל נושא שיש לנו עליו הסכמות, ואני מוכנה להתווכח בכל נושא שאין עליו הסכמות. אבל מה שאני חושבת שלא הוגן ולא ראוי ולא נכון, זה לבוא לכאן ולטעון את טענות הסרק האלה ולהגיד שאני פונה לשולחן הממשלה הריק. הוא מעולם לא היה מלא כאן, גם כשהממשלה שלך היתה בשלטון. מעולם לא הקציבו את הכספים הקטנים האלה שאת מדברת עליהם. גם כשהיתה כאן ממשלת עבודה במשך ארבע שנים לא הקציבו את הכספים האלה. הממשלה הזאת התחייבה, ושר העבודה והרווחה התחייב והוא יקיים, וגם ראש הממשלה, להקצות את הכספים. נכון שזה לא תמיד קל, ונכון שזה מסובך, אבל גם קודם לכן זה לא היה, היה עוד פחות.

אני מציעה שאנחנו נעסוק כאן בשיתוף הפעולה, ולא נעסוק כאן עכשיו בניסיונות להטיח האשמות שאין להן שום בסיס ושום מקום, ואת באה עם הטענות האלה בידיים לא נקיות.

יעל דיין (העבודה):

אני מבקשת למחות על הביטוי הזה – ידיים לא נקיות.

שרת התקשורת ל' לבנת:

בכל הכבוד, הביטוי "לבוא בידיים לא נקיות" הוא ביטוי מאוד פרלמנטרי להבנתי, ואינני משתמשת בביטויים לא פרלמנטריים. הוא ביטוי מאוד פרלמנטרי, והוא ראוי ומדויק.

חגי מירום (העבודה):

תראו מה אתן עושות ביום הזה של המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים.

שרת התקשורת ל' לבנת:

סליחה, חברת הכנסת יעל דיין הפכה את זה למאבק פוליטי. ישבתי ושמעתי את הדברים.

היו"ר מ' שטרית:

חברי הכנסת, כל אחד יודע לדבר לבד.

חגי מירום (העבודה):

השרה לימור לבנת, אנחנו לא רוצים ג'ובים.

שרת התקשורת ל' לבנת:

אני מציעה, ובזה אני מסיימת, שאנחנו נחזיר את הדיון הזה לתלם של הדיון הענייני, שאין בו משום ניגוח פוליטי, וזו פנייתי לכל חברי הכנסת. אני חושבת שזה מאחד את כולנו. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לשרה לימור לבנת.

אני מזמין את חברת הכנסת דליה איציק.

חגי מירום (העבודה):

אני מבקש שיירשם בפרוטוקול, שאנחנו לא רוצים ג'ובים.

היו"ר מ' שטרית:

רשמנו.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בראבו, חגי.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, כדי שלא תשרה פה השמחה, גברתי השרה, בקרב כמה מחברינו הגברים, אני לא אכנס לפולמוס הזה.

חיים אורון (מרצ):

לא הבנתי את ההערה הזאת.

דליה איציק (העבודה):

שכמה מכם לא יחגגו מוקדם מדי.

אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת יעל דיין היא יושבת-ראש הוועדה, שנושאת את הנושא על כתפיה שלה, ופעם אחר פעם היא מזכירה גם לנו, אני מוכרחה לומר, גם לי, את הסוגיה הכאובה והעצובה הזו. צודקת השרה לימור לבנת כשהיא אומרת שכולנו לקינו בזה, מי יותר, מי פחות. אלא שהפעם היה ראש ממשלה, השרה לבנת, שהבטיח, ואת צודקת, הוא גם דיבר על כך בתקשורת, אבל כמו הבטחות אחרות שלו, גם זה לא היה משהו של ממש, ובעניין זה באמת צריך לומר בהגינות, הוא דיבר והציפיות דווקא היו גדולות בגלל המודעות הגבוהה לנושא, כפי שזה נראה כלפי חוץ.

חברי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אתה יודע, דומה שעשינו כברת דרך בעניין והמודעות עלתה, ונדמה שמערכות נפתחו יותר והאוזן היום יותר קשובה, והלב יותר פתוח, ונראה שהתקדמנו, ועם זאת, גם נעצרנו.

חבר הכנסת עמנואל זיסמן, יושב-ראש ועדת החינוך של הכנסת, אני מאמינה גדולה בחינוך. אומרים לי שהמערכת המשטרתית השתנתה לחלוטין מבחינת הפתיחות שלה, מבחינת השירות הטוב שהיא נותנת בסוגיה הזאת. אומרים לי, אגב, שגם השר ישי עושה מאמצים גדולים מאוד. איכשהו נדמה לי שלנו יש בעיה קשה מאוד באופן הלא-שוויוני שאנחנו חושבים על גברים ונשים. כשגבר חושב שהוא עליון במשפחה, והוא אומר את המלה האחרונה, מכאן ועד לסטירה המרחק לא רב.

אני חוזרת ואומרת, אני מאמינה בחינוך מהגיל הרך. אני רואה את המסרים החברתיים האלה, הסמויים והגלויים, שבאים, אגב, גם מנשים. כי גם אנחנו קורבן של חשיבה לא-שוויונית, שהכריחה אותנו לחשוב כך. גם השרה לבנת נתקלת בזה, כמעט כל אשה נתקלת בזה. אני מבינה יותר ויותר . צריך pilot project לטפל בזה באופן מובנה, קבוע, פרמננטי; לא כפרויקט, לא כמבצע, לא לקחת את זה כמשהו מובנה, בתוך מערכת החינוך, ולחנך לשוויון בין המינים. בעניין זה יש לנו בעיה קשה מאוד. גם בבית הזה יושבים כמה שוביניסטים גדולים.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

צריך גם לחנך שאין פותרים סכסוכים אלא אך ורק בדרכי שלום.

דליה איציק (העבודה):

אתה צודק, יושב-ראש הוועדה, אבל אתה רואה שזה לא כך. אתה יודע כמוני, שכל אחת מאתנו בתורה "חטפה" גם מראשי הממשלות שלה וגם מאלה שהיא תמכה בהם, כשהם אמרו לה כמה פעמים "בזה היא לא מבינה", "בזה את לא מבינה". כל מיני דברים כאלה, ותסלח לי אם אני אהיה קצת סקטוריאלית ואגיד, שאנחנו, חברות הכנסת, אין לנו במה להתבייש גם מולכם. באמת, בעניין זה אין לנו במה להתבייש. אני רואה את השרה לימור לבנת, אני רואה איך היא נאבקת. אני רואה את

יעל דיין. סליחה על חוסר הצניעות, אני מקווה שלא תקפידו אתי, אני רואה גם אותי, אני רואה פה את חברותי, חברות הכנסת, אין לנו במה להתבייש. קשה לנו, אנחנו מיעוט פה וזה קשה מאוד. בעניין זה צריך לחנך לחשוב באופן אחר, לחשוב באופן שונה. אני רואה את השוביניזם בתוך הבית הזה, בולט וקשה. לכן, אני קוראת לבית, אנחנו נשקיע עוד מיליון ש"ח, זה יהיה הרבה מאוד, נפתח עוד מועדון אחד, זה יהיה הרבה מאוד מאוד, אבל זה לא מספיק.

אני קוראת לך, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אדוני יושב-ראש ועדת החינוך של הכנסת, אני קוראת דווקא לך להוביל את הנושא הזה בתוך מערכת החינוך. צריך לגדל דור חדש, אחר, שחושב אחרת, במקביל ועל-יד המערכת המשטרית והמערכת המשפטית, שהן לא פחות חשובות בעיני. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחברת הכנסת איציק. אני מבקש לספר סיפור אישי, חברת הכנסת איציק. יש לי בת בגיל שבע ושמה נעמה. לפני שבועיים היא קיבלה ספר "תורה לילד" בבית-הספר, בכיתה ב'. היא באה הביתה ואמרה לי: אבא, קיבלנו ספר תורה לילד. אני אומר לה: מזל טוב שקיבלתם ספר תורה לילד. היא אומרת לי: לא, תורה לילד, לילד. אני אומר לה: בסדר. היא אומרת לי: לא, צריך להיות לילדה. היא לקחה עט והוסיפה את האות ה"א, כך שיהיה כתוב "תורה לילדה".

שרת התקשורת ל' לבנת:

— — — אפשר לסמוך עליך.

היו"ר מ' שטרית:

אני מזמין את חבר הכנסת מודי זנדברג. אצלנו היא גדלה פמיניסטית.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אולי באמת צריך לבדוק ולקרוא לזה "ספר תורה", נקודה. לא לילד ולא לילדה. זה יכול להיות רעיון מאוד משמעותי.

אדוני היושב-ראש, 25 בנובמבר הוא יום המציין זה שנים את המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים. ניסיתי ללמוד את ההיסטוריה והבנתי שהמקור הוא במצעד של נשים שהתקיים בכמה מקומות " , זאת אומרת – לקחת חזרה אלינו את הלילה. To take back the night בארצות-הברית, בססמה: "

נעמי חזן (מרצ):

לקחת את הלילה חזרה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

המאבק היה בעצם על ביטחונה של האשה כשהיא פוסעת ברחוב בלילה, והמטרה היתה להיאבק נגד נגע שפשה – אלימות נגד נשים בודדות שעשו את דרכן. היום הזה הפך בעצם ליום סמלי לציון המאבק באלימות נגד נשים, וחשוב להדגיש שמדובר במאבק באלימות נגד נשים לא רק בתחום שאנחנו רואים אותו בדרך כלל באופן אינטואיטיבי כמקושר לעניין, תחום המשפחה, אלא בכלל. מעשי אלימות אינם רק בגדר של משפחה. הנתונים ברורים, ונדמה לי שחברת הכנסת דיין ציינה את מספר מעשי הרצח, 21 מעשי רצח לעומת 17 בשנה קודמת, נתונים לגבי מעשים של אלימות, כל אשה שמינית מוכה, כל אשה חמישית עוברת במהלך חייה מעשה של תקיפה מינית מסוג כלשהו, והדברים חוצים את – – –

נסים דהן (ש"ס):

אלה מספרים של נשים שהתלוננו.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

למיטב ידיעתי, הנתונים האלה מתייחסים לא רק לתלונות אלא לתלונות שנבדקו, הרשעות, ומדובר ביותר מאשר תלונות סתם. אם נוסיף עליהם את המקרים שכלל לא מובאים לידיעת המערכת, אפשר להגיע למספר גדול הרבה יותר, שחוצה את שורות החברה הישראלית בכל נקודה ועל-פי כל פרמטר – מבחינת רמת הכנסה, הרכב משפחתי, מוצא, מגורים וכו'. זאת בעיה, תופעה, וצריכים לעשות הכול על מנת להילחם ולהיאבק בה.

אני רואה את החשיבות של הדיון כאן במסר שמועבר, כי הרי לא בדיון אחד או בחצי יום נצליח לשנות את התופעה, אבל יש חשיבות רבה למסר שמועבר מכאן, בכך שמקיימים את הדיון ובמאמץ החקיקתי, שהוא חלק מהדיון שמתקיים היום.

יעלו לדיון כמה הצעות חוק פרטיות של חברי כנסת שעוסקות במאבק באלימות, הן בהיבט הציבורי הכללי והן בהיבטים המשפחתיים שלו. במהלך הדיון עומדת לעלות לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק ממשלתית – החוק למניעת אלימות במשפחה – שעיקר חידושה הוא בהכרה בהתעללות נפשית מתמשכת או במניעת ניהול סביר ותקין של חיי אדם כסוג של אלימות, דבר שלא היה קיים עד היום. במסגרת ההצעה הזאת יש ניסיון להקנות סמכות לבית-המשפט ליטול ולהפקיע רשיונות לנשיאת נשק מאנשים שמורשעים בעבירות של אלימות.

אני שמח על היוזמה הממשלתית הזאת, ואני רוצה לומר, והדברים נאמרו גם קודם, שראש הממשלה התחייב להפוך את המאבק לנושא מרכזי. אני חושב שהחוק הוא כלי ביטוי נכון וחשוב של יוזמה ממשלתית, שמדגישה את החשיבות של המאבק. אני יודע שראש הממשלה רואה בעניין נושא חשוב, שצריך לטפל בו ברמת עדיפות שונה, בעדיפות גבוהה יותר.

מכאן אני רוצה להצטרף לקריאה, שצריכה לדעתי לחצות את הבית, קריאה לייעד תקציבים רבים יותר לנושא במסגרת התקציב המתקרב וחוק התקציב המתקרב. אני לא חושב שזה עניין ששייך לימין או לשמאל, ואני מקווה שהדיון היום לא יישאר בגדר הטחת האשמות בממשלה כזאת או בממשלה אחרת. זה לא העניין. צריך לראות מה עושים יחד על מנת לקדם את הנושא.

אני רוצה לקוות, שעם כל המאבקים והמלחמות שתמיד מאפיינים מאבקי תקציב, ראש הממשלה ימצא את הדרך אל שר האוצר ויטיל את כל כובד משקלו – ואני קורא לו להטיל את כל כובד משקלו בעניין הזה – על מנת שהתקציבים, שהם לא כל כך גדולים, שנוגעים לעניין הזה, יימצאו. אני חושב שבכך הוא יהיה ראש ממשלה ראשון שיבצע את המהלך הזה, וזה חשוב מאוד שהדברים יקרו.

אני מקווה שהקריאה הזאת תמצא את ביטויה, ויש עוד מספיק זמן על מנת שהדברים יתורגמו לשפת המעשה בצורה מוחלטת.

שרת התקשורת ל' לבנת:

הם כבר תורגמו לשפת המעשה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

השרה לימור לבנת אומרת שהיא תביא את הנתונים, ואני מקווה שבשנה הבאה, כאשר נציין את היום הזה כאן, בכנסת, כבר נוכל לדווח על הישגים שהם פרי תקציב חדש, טוב ונכון יותר, של ממשלת ישראל.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת אליעזר זנדברג. אני מזמין את חבר הכנסת יצחק וקנין. אחריו – חבר הכנסת אבנר חי שאקי. בבקשה, אדוני, חמש דקות לדובר. לא חייבים לנצל את כל הזמן, חבר הכנסת זנדברג דיבר כמעט מחצית הזמן.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

הוא הגיע לצומת ולא עבר.

יצחק וקנין (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, היום מציינת כנסת ישראל את יום המאבק הבין-לאומי ב אלימות נגד נשים. ביום זה נדרשים שלוחי העם לשאלות רבות, כגון: מה עשיתם כדי לצמצם ולשרש את התופעה המשוקצת של אלימות נגד נשים? האם התקדמנו מאז השנה שעברה או שמא אנו צועדים במקום?

חברי חברי הכנסת, בימים האחרונים לבי נחמץ בקרבי בשומעי על כמה מקרים של אלימות נגד נשים, וכל פעם מחדש אני שואל את עצמי: מה אנו צריכים לעשות כדי למזער תופעה זו? אני חושב, שנושא זה של אלימות נגד נשים חוצה מפלגות, עדות ודתות. כל בר-דעת מזדעזע בשומעו על מקרי אלימות בכלל ומקרה אלימות נגד אשה בפרט. שיתוף הפעולה החיובי בין חברי הכנסת בענייני חקיקה למען מעמדה של האשה הוא אחד הצעדים החיוביים בדרך לפתרון הבעיה.

אדוני היושב-ראש, אני רואה בקהל כמה נציגות מארגוני נשים שונים, ואני מברך אותן מעל בימה זו ומחזק את ידיהן. אני מבקש מכן, אנא המשיכו בפעולתכן המבורכת למען כלל נשות הארץ ולמען החברה בכלל. בהזדמנות זו אני שב ומציע לכן את עזרתי הכנה בכל מאמץ ובכל רעיון חקיקה.

במעמד זה ברצוני להזכירכם, כי בתורתנו הקדושה היה מעמד האשה מיוחד ומקודש, ואפילו אברהם אבינו, מייסד האומה, צווה על-ידי הקדוש-ברוך-הוא: כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה – וזה דווקא בעניין של חינוך הילדים, שזה עניין חשוב מאוד.

עיני האומה נשואות אל הבית הזה, אוזני העם כרויות אל דברינו, צריכים אנו מעל בימה זו לומר את הדברים בצורה ברורה וישרה, בצורה שלא תשתמע לשתי פנים. החוקים שאנו מחוקקים היום בנושא מעמד האשה אינם אפליה מתקנת, כי אם תיקון עיוות ארוך שנים, שהגיע הזמן שיושם לו קץ. על כן אני קורא לכל חברי הכנסת לתמוך בהצעות החוק האלה, ואל לנו לשכוח שלכל אחד מאתנו יש אשה בבית, שנושאת בעול, דואגת לחינוך ילדינו ומטפלת בכל ענייניו השוטפים של משק הבית. הצלחתנו הצלחתה היא.

מבקש אני לומר לכל נשות ישראל, שנעשה ככל שביכולתנו על מנת להחזיר עטרה ליושנה, ומעמד האשה יושב על כנו, ונזמר לכן את דברי שלמה המלך: אשת חיל מי ימצא. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק וקנין.

אני מזמין את חבר הכנסת אבנר חי שאקי, ואחריו – חבר הכנסת וליד צאדק.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, חברי הכנסת, יש לברך על כך שהכנסת מקיימת מדי שנה את הישיבה הזאת כדי לתרום את חלקה במלחמה ב אלימות נגד נשים. אם האלימות בכללה היא תופעה

שלילית ומבישה, הרי אלימות נגד נשים ונגד ילדים היא ללא ספק תופעה מסוכנת ואיומה, והחברה, ובוודאי חברה נאורה – וישראל היא חברה נאורה – חייבת לעשות כמיטב יכולתה כדי ללחום בתופעה, לצמצם אותה עד כדי להביא לביטולה.

יש לברך את הארגונים – ברובם ארגוני נשים – העוסקים במלחמה זו. הם ראויים לתודה, להוקרה ולברכה, אלא שהמדינה חייבת לסייע להם יותר, תקציבית ובכל דרך אחרת.

אין ספק שיש הסכמה לאומית רחבה בדבר הצורך הדחוף בהגברה ובהעמקה של המלחמה באלימות נגד נשים, הסכמה החוצה אידיאולוגיות, השקפות, מפלגות וסיעות. חשוב מאוד שהממשלה תהיה מיוצגת בדיון, ואני שמח שהשרה לימור לבנת, שנמצאת כאן, גם השמיעה את דעתה, ובוודאי גם עשתה, עושה ותעשה כמיטב יכולתה לחיזוק המאבק באלימות נגד נשים.

רבותי חברי הכנסת, נהיינו אדישים במידה מסוימת. אנו שומעים את המספר המזעזע: 200,000 נשים מוכות בשנה, והקהל מקבל את זה כאיזה נתון טבעי, כאיזו גזירת גורל, כמשהו שכנראה אי-אפשר להתמודד אתו. ולא היא, לא זו השקפתה של היהדות, ואין זו ההשקפה שראוי שהכנסת תאמץ לעצמה.

יש להקציב את המשאבים הנדרשים לכך, ואני יודע שראש הממשלה, בשנה שעברה, היה – – –

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת שאקי, זה נתון טבעי, אבל זו לא גזירת גורל.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

האונס הוא נתון טבעי? – ודאי שלא.

שבח וייס (העבודה):

– – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

יש להקציב את המשאבים הדרושים, ולפי מיטב ידיעתי, שר העבודה והרווחה אכן גיבש תוכנית לכמה שנים, שעלותה בערך חצי מיליארד שקל לשנה, מתוך כוונה ואמונה שבתוך כמה שנים התופעה הזאת תודבר, או כמעט תודבר.

הבעיה היא בראש ובראשונה חינוכית. למרבה הצער, אנחנו יודעים על מעשי אונס, ואנחנו יודעים על מעשי אלימות נגד נשים, גם בגיל רך וגם בגיל צעיר, מה שמעיד על כך שמהו פגום בחינוך. אם כל כך הרבה גברים פוגעים בכל כך הרבה נשים ומשתמשים באלימות כדי להכתיב את רצונם לאותן נשים, הרי משהו פגום בחינוך.

אני רוצה לומר, שחובתנו להעלות את מפלס המודעות החברתית לאלימות בכללה, ולנושא האונס בפרט, וכמובן, לרצח המתועב שהיינו עדים לו. בשנה האחרונה 21 נשים נרצחו; ב-1995 11 נשים נרצחו; ב-1994 13 נשים נרצחו; ב-1993 11; ב-1992 8; ב-1991 16; ב-1990 14.

חברי הכנסת הנכבדים, מדינת ישראל, מדינת העם היהודי, המדינה של עם התורה, עם אחוז כה גבוה של מעשי רצח, של מעשי אונס, של אלימות.

אדוני היושב-ראש, אולי נאמר כאן בקיצור נמרץ מה השקפת היהדות. תורת ישראל אומרת: כל המרים יד על חברו נקרא רשע. משמע, הרמת יד, שימוש בכוח פיזי כדי להשיג מטרה, ובוודאי מטרה פסולה, היא דבר שלילי ביותר, שהתורה מגנה אותו, ואין לך גינוי גדול מאשר לקרוא לאדם: רשע.

משה רבנו, עליו השלום, גדול נביאי ישראל, עלה על במת ההיסטוריה היהודית ועל במת ההיסטוריה האנושית במעשה הראשון שלו, כאשר הוא אמר למי שהכה את חברו: למה תכה רעך. הקריאה הזו מהדהדת ותהדהד עד סוף כל הדורות. אלימות היא דבר אנטי-מוסרי, אבל היא בראש ובראשונה דבר אנטי-יהודי, כי היהדות שוללת את האלימות תכלית השלילה. שאר הדתות הושפעו לטובה בעניין זה מהשקפתה של היהדות.

וכדי שנדע ביום זה ובשעה זו ובדיון זה מה היא השקפתה של ההלכה היהודית בנושא – לצערי הרב, עקב בורות, מייחסים להלכה דברים מאוד לא נכונים – אסיים במה שאומרת ההלכה, הרמב"ם ברור ומפורש – ידידי חבר הכנסת שבח וייס, זה יעניין גם אותך. אומר הרמב"ם – את זה למדת בדיני משפחה, אצלי בתל-אביב, בפקולטה למשפטים – לעולם יכבד אדם את אשתו כגופו; יאהב את אשתו כגופו ויכבדה יותר מגופו. עשיתי מחקר זוטא במשך השנים, בשיטות משפט נאורות, קונטיננטליות, אמריקניות, אנגליות. אין זכר למשהו דומה, שאדם חייב לכבד את אשתו יותר משהוא מכבד את עצמו. כך היהדות, כך הרמב"ם, כך תורת ישראל.

ביום זה, יום בין-לאומי, נתגאה בהשקפת העולם היהודית, התורנית, ההלכתית, ונשתדל שבחינוך שלנו יופנמו ערכים אלו בקרב הנוער שלנו, בקרב הציבור הרחב כולו.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אני מזמין את חבר הכנסת וליד צאדק חאג'-יחיא, ואחריו – חבר הכנסת האשם מחאמיד.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

ואחריו?

היו"ר מ' שטרית:

אחריו – יהדות התורה, ואם לא יהיו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

היו"ר מ' שטרית:

אתה יכול.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה לברך את העמותות השונות על פעולתן ועל מאמצייהן להדביר ולבער את הנגע הזה של אלימות נגד נשים. אני חושב, שהאלימות נגד נשים היא לא מנת חלקם של יהודים, לא מנת חלקם של חרדים ולא מנת חלקם של ערבים; היא לא פוסחת על שום סקטור ועל שום רובד חברתי בתוך החברה שלנו. לצערי הרב, גם בסקטור הערבי קיימת אלימות כלפי הנשים. אני מברך את העמותות השונות שקמו נגד התופעה האומללה הזאת, ולא קל הדבר, כי יש טבו. יש אנשים שחושבים שיש טבו, שאסור להתערב בעניינים משפחתיים, ולכן לפעמים אנשים הפועלים נגד התופעות האלימות האלה לוקחים סיכון.

אדוני היושב-ראש, לדעתי, אנחנו לא יכולים לדבר על אלימות נגד נשים בלי לדבר על אלימות בתוך החברה. לצערי הרב, בחברה הישראלית הולכת ומתגברת האלימות, ואני חושב שהעניין הזה צריך להדיר שינה מעינינו, ואני חושב שיש צורך לחנך בבת-ספר לסובלנות, לחיות עם הדעה האחרת, השונה מדעתך, כך שיהיה אפיק קומוניקציה בין אנשים אפילו כשיש חילוקי דעות. צר לי להגיד, שהאלימות הזאת מתבטאת באופן ישיר, מוצאת את קורבנה הישיר בתוך המשפחה, אולי בשל החולשה הפיזית של האשה תופס הגבר את האשה כקורבן, אולי כדי להוכיח את עליונותו מבחינה פיזית, לשפוך את חמתו עליה ואפילו לרוצחה.

בהזדמנות זו אני רוצה להגיד, שכדי למגר את התופעה הזאת חייבים גם להקצות משאבים לעניין הזה. במגזר הערבי קיים מקלט אחד לנשים מוכות, ואני חושב שיש נשים מוכות במגזר הערבי

והצורך בהקמת מקלט אחד ושניים ושלושה הוא מחויב המציאות. אני חושב שיש לנקוט עמדה בנושא. אני מברך את שרת התקשורת על תרומתה לעניין של מעמד האשה ונגד אלימות, ומקווה שגם תפעל למען הקצאת משאבים להקמת מקלטים בסקטור הערבי, כי המקלט האחד והיחיד שנמצא בסקטור הערבי הוא צפוף, מפוצץ, ויש צורך באמת בהקמת עוד מקלטים.

הקדים אותי חבר הכנסת שאקי ודיבר על היהדות והנשים. אני רוצה להגיד, שגם האסלאם, לא פחות מהיהדות, מורה על כיבוד האשה ואי-אלימות כלפי הנשים ובכלל. אין לי הידע לצטט, אבל אני מדבר מתוך ידע אישי ואומר שהדאגה הגדולה ביותר שלנו, כגברים, מבחינה דתית, צריכה להיות כלפי הנשים, עתידן ורווחתן. אין ספק שיש במגזר הערבי מנהגים שלא צריכים להיות בינינו, ואני חושב שרצח בשל כבוד האשה חייב להיעקר מאתנו. יש בתי-משפט, יש אנשים, יש חופש, אבל בכל זאת. אני מציע לנשים שמדברות על חופש האשה והאלימות נגד נשים שלא ידהרו בלי לדעת את המנהגים בתוך המגזר הערבי. יש להיכנס לשינוי חברתי ולשינוי תפיסות באופן אטי, ולא באופן כוחני, כפי שיש כאלה שעושים זאת. אדוני היושב-ראש, תודה רבה לך.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לחבר הכנסת וליד צאדק חאג'י-יחיא. אני מזמין את השרה לימור לבנת, שמבקשת רשות דיבור.

קריאות:

-- --

שרת התקשורת ל' לבנת:

משפט אחד.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני אחריה.

היו"ר מ' שטרית:

מותר לה. חבר הכנסת זיסמן, מותר לה, והיום על אחת כמה וכמה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

זה שמותר לה, אין כל ספק. אנחנו לא מדברים על הצד הפורמלי – – –

שרת התקשורת ל' לבנת:

חבר הכנסת זיסמן, לא עליתי לענות לחבר הכנסת וליד חאג' יחיא, ואני חושבת שהוא צודק במה שהוא אמר לגבי המקלט במגזר הערבי ובדברים רבים שהוא אומר. אני תומכת בזה, ואני חושבת שצריך לפעול ואני אעשה כמיטב יכולתי. לא בגלל זה עליתי. עליתי כי במהלך הוויכוח שנתגלע קודם – – –

וליד צאדק חאג' יחיא (מרצ):

תגידי שעלית גם בגלל זה.

שרת התקשורת ל' לבנת:

גם בגלל זה, אני מקבלת מאוד. אני עליתי משום שקודם היתה כאן האשמה מפי חברת הכנסת יעל דיין, שכאילו הממשלה לא מתקצבת, או הבטיחה ולא מקיימת את התקצוב למקלטים ולמרכזים למניעת אלימות במשפחה. אני רוצה לציין, שישבו כאן קודם נציגות של ארגון שעושה רבות בעניין הזה, של ויצ"ו, והן כתבו לי – זה נמצא כאן בכתובים, אבל גם אמרו לי. הדברים פשוט אינם נכונים. הממשלה אכן – – –

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת מחאמיד, אתה הדובר הבא, אל תצא.

וליד צאדק חאג' יחיא (מרצ):

כן, אני תופס אותו.

שרת התקשורת ל' לבנת:

אני כבר יורדת. הממשלה אכן תקצבה בשנת 1997 75% מהתקציב על-פי הסל שנקבע על-ידי משרד העבודה והרווחה, וזה גבוה יותר מכל השתתפות תקציבית של ממשלה שהיתה אי-פעם

למקלטים, בשנים קודמות. צריך לדעת את הדברים ולומר אותם. כנ"ל גם לגבי המרכזים למניעת אלימות במשפחה, שמתוקצבים בגובה 75% מתקציב השותפים במרכז, שבדרך כלל זה הרשות המקומית ועוד ארגון וולונטרי. במקרה שלנו אני מדברת בשם עורכת-הדין אירית רוזנבלום, שהיא היועצת המשפטית של ויצ"ו, ואני יודעת שזה כך גם בארגונים אחרים.

אני ביקשתי את רשות הדיבור כדי לתקן דברים ולהעמיד אותם על דיוקם. כאשר כל הדוברים הבאים ידברו, ראוי שידעו שהתחייבות הממשלה בעניין הזה – שאין בה די, צריך לעשות הרבה יותר – ההתחייבות הקונקרטית הזו שניתנה אכן מתמלאת ומולאה. ההתחייבויות האלה עומדות בעין – על-ידי שר העבודה והרווחה ועל-ידי ראש הממשלה. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לשרה לימור לבנת. חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו – נציג יהדות התורה, ואם הוא איננו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

נציג היהדות הלאומית.

היו"ר מ' שטרית:

נציג היהדות הלאומית והירושלמית.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבכל שנה, אדוני היושב-ראש, אנחנו מתכנסים כאן למאבק באלימות נגד נשים, מביעים את עמדתנו הנחרצת נגד התופעה המבישה הזו, וידוע שבישראל חיות למעלה מ-200,000 – על-פי ממצאים מסוימים – נשים מוכות. פירושו של דבר, שאחת מכל שבע נשים היא אשה מוכה. אך למרות היקפה העצום של התופעה, מוגשות מדי שנה רק 18,000 תלונות על אלימות במשפחה, ולעתים – או יותר נכון לומר, במקרים רבים – כל זמן שלא מתבצע רצח, המשפחה, הסביבה וזרועות השלטון מתעלמות. כ-100 נשים נרצחו מאז שנת 1990 בישראל, והמספר – אני מצטער, אדוני היושב-ראש, לדבר על הנרצחות כמספר – נמצא בגידול מתמשך. השנה נרצחו עד חודש ספטמבר 14 נשים.

קריאה:

16 נשים.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

16. רצח אינו חייב להיות פיזי, גם אלימות אינה בהכרח רק פיזית. תשאלו את אלה המוכות, המפוחדות, הנרמסות. תשאלו את ילדיהן המפוחדים, את המשפחות המסתתרות והמתחבאות בפניה בחרדה. ובתי-המשפט, אדוני היושב-ראש, והמשטרה אינם עושים די לעקירת התופעה. סוניה יעקובוב נרצחה, השופטים נזפו במשטרה וקבעו כי המשטרה לא התייחסה ברצינות להתרעות על האיומים ברצח.

אני חייב להתייחס פה גם למשרד החינוך, אדוני היושב-ראש, לגבי הסטריאוטיפים בספרים, בספרות הילדים, במה שמלמדים בבית-הספר. יש סטריאוטיפים שמביעים סלידה מהאשה מלכתחילה, בגיל חמש. וכי למה מצפים במצב הזה?

בפרק הדן באלימות כלפי נשים קבע הדוח על מעמד האשה בישראל, כי מערכת המשפט ממשיכה לנהוג בצורה פוגעת כלפי נשים מוכות וכי העונשים לתוקפים קלים, ולעתים גוזרים בתי-המשפט על התוקפים מאסר על-תנאי בלבד. ובאים לדבר על חנינה? לאחרונה מישוה מדבר על חנינה גורפת, שכוללת גם את האנסים וגם את הרוצחים וגם את התוקפים והגורמים לכל העינוי הזה. בושה לדבר על חנינה כזאת.

נואף מסאלחה (העבודה):

חבר הכנסת שטרית בעד חנינה גורפת.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

הוא לא בעד חנינה גורפת.

היו"ר מ' שטרית:

אתה שמעת אותי אומר את זה?

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני לא מאמין שהוא בעד, כפי שאני מכיר אותו. זה על חשבונך, אדוני.

היו"ר מ' שטרית:

סליחה, אדוני, על חשבוני. מה אמרת?

נואף מסאלחה (העבודה):

יש לך הזדמנות להודיע את זה מול הטלוויזיה.

היו"ר מ' שטרית:

אבל למה לך לדבר בשמי? אתה לא שמעת אותי אומר את זה. להיפך, תקרא עיתון "מעריב" משלשום, אני מצוטט ההיפך ממה שאתה אומר.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני, אפשר לומר מלה על חשבונך?

היו"ר מ' שטרית:

בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

כפי שאני מכיר את אדוני היושב-ראש מאיר שטרית, אינני מאמין שהוא בעד חנינה גורפת. אני לא מאמין.

היו"ר מ' שטרית:

אני לא חתום על הצעת החוק וגם מתנגד לה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כפי שאמרתי, אלימות אינה מתבטאת רק ברצח ובמכות. אלה המובטלות, הנדחות מעבודה בשל היותן נשים, גם זו אלימות ברוטלית. והנשים הערביות בישראל, אדוני היושב-ראש, סובלות ומופלות שלוש פעמים; תמיד אמרתי פעמיים, אבל שלוש פעמים. בשל היותן ערביות הן חלק מהאוכלוסייה הערבית המופלית לרעה במדינה; בשל היותן ערביות וחלק מבני עמם, הן גם שם מופלות, בתוך עמם; והן מופלות בשל היותן נשים במדינת ישראל ובחברה בכלל. לכן, האלימות בקרב הנשים הערביות היא פי כמה מאשר בקרב אחרות. בין הנשים שנרצחו גם נשים ערביות; נרצחו על רקע מה שמכונה "כבוד המשפחה", אדוני היושב-ראש. כאן אני חייב לקרוא למנהיגות הדתית הרוחנית והציבורית לגנות בפה מלא וללא גמגום, להוקיע ולפעול כדי לשרש ולעקור את התופעה הזו.

על אף המצב הזה, ובזמן שראש הממשלה פתח במסע הסברה נגד אלימות במשפחה, קוצץ התקציב למאבק באלימות. כאן אני קורא לכל סיעות הבית, ללא ההבדל, לא להסתפק רק בדיבורים אלא גם לפעול בתקציב של השנה הבאה – להגדלת התקציב כדי להילחם בתופעה מבישה זו של אלימות.

אדוני היושב-ראש, ברשותך, משפט אחרון, שאולי לא שייך לעניין, אבל אני חייב לומר אותו כדי לרדת מפה עם מצפון נקי. יש גם נשים שכנות, נשים פלסטיניות, אם בבית-הכלא, אם בעליהן בכלא, או שהם עצורים מינהליים, והן אינן יודעות מדוע בעליהן בבית-הכלא. גם הן נשים, אדוני היושב-ראש, ולכן אני חושב שכדאי להתייחס למכלול הנשים בעולם – ישראליות ופלסטיניות. תודה רבה, אדוני.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת האשם מחאמיד.

רשות הדיבור לחבר הכנסת משה גפני, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשני אופנים, במסגרת חמש דקות המוקצבות לכל אחד מאתנו, אפשר לדבר על אלימות במשפחה, בעיקר על אלימות נגד נשים. אפשר לדבר על מה עושים לאחר שאשה נפגעת, ונשים נפגעות. אפשר להאריך זמן רב בטיפול בנשים מוכות, במעונות, בענישה ובכל מה שכרוך בזה. אני חושב שנעשה, אבל לא נעשה די, וצריך לעשות יותר.

אבל, אני רוצה לדבר על התופעה עצמה, ואני חושב שמליאת הכנסת היא מקום ראוי יותר לדון על השאלה מדוע אנחנו מגיעים למצב של התגברות אלימות נגד נשים, מדוע זה קורה ומה צריך לעשות כדי למנוע זאת וכדי לא להגיע למצב הנורא שבו אנו מצויים.

תמיד אפשר לומר: יש מופרעים. כמו בכל נושא, בכל חברה, ואף אחד לא פטור מהמופרעים שלו, יש מופרעים שנוהגים כמופרעים, והם צריכים להיות או במוסדות סגורים או לתת את הדין ולשבת בבית-סוהר. אבל יש דברים שלא נוגעים למופרעים. יש דברים שהם נורמה בחברה, שלצערי הרב נחשבת מתוקנת – אנשים מכובדים שמגיעים הביתה ומכים את נשותיהם.

לא שמעתי את כל הדוברים. היהדות מתייחסת לעניין של כיבוד האשה כאחד הדברים המקודשים ביותר. על אחד התנאים מסופר שהיה קורא לאשתו ביתו, מכיוון שהיא היתה בשבילו כל הבית. עליה עמד הבית, עליה הוטל חינוך הילדים, היא היתה כל עולמו. כך מספרת הגמרא. וחכמים אמרו שאדם צריך לכבד את האשה יותר מגופו. אני לא מדבר על השלב של לפגוע באשה, להכות את האשה – קודם כול איך לכבד אותה; יותר מאשר אדם מכבד את עצמו.

מבחינת ההתייחסות של היהדות, אפשר להעריך מה שהתורה אומרת, מה שהגמרא אומרת, מה שחז"ל מוסיפים, מה שההלכות קובעות. אבל אנחנו לא יכולים להתנתק משתי מציאויות, שבחברה שאנחנו מצויים בה היא קיימת ומובילה במישרין לאלימות נגד נשים. האחת, האלימות בכלל בחברה, אלימות שהולכת וגוברת כמעט בכל תחום. אלימות בתחום האידיאולוגי, אלימות בהתייחסות שבין חברות שונות בציבור הישראלי, אלימות בין שכנים. מטבע הדברים, כאשר אדם נכנס לביתו והוא מגיע מחברה אלימה, הוא ממשיך להיות אלים. זו תופעה אחת.

תופעה שנייה, כיצד החברה המתירנית מתייחסת אל האשה. כיצד האדם שעובר ברחוב, נוסע ברכבו, הולך ברגל ורואה את הפרסומות ואת ההתייחסויות של אנשים מכובדים, אינטליגנטים, כשהם רוצים לפרסם מוצר, כשהם רוצים לפרסם בעיתון, כיצד הם מציגים את האשה. האם ההתייחסות בפרסום המתירני הזה, הפוגע, שפוגע בראש ובראשונה במפרסמים ובנשים – להפוך את האשה לאובייקט; כאשר אדם מורגל במציאות כזאת – – –

דליה איציק (העבודה):

חבר הכנסת גפני, מעולם לא הסכמתי אתך כל כך.

רן כהן (מרצ):

תמשיך, גם על חשבון הזמן שלי.

משה גפני (יהדות התורה):

אני כבר מסיים, לא אקח מזמנם של אחרים.

כאשר אדם הולך ברחוב – אני אומר לכם שזה משפיע גם על החברה החרדית. זה משפיע. אף אחד לא חסין בפני מה שהוא רואה ברחוב. כולם הולכים ברחוב. הרבה פעמים אנחנו נאבקים בזה ואומרים שהדברים פוגעים גם בנו, אנחנו לא חסינים. אין לנו חסינות מפני הפרסומות, ומאלצים אותנו לראות אותה. עיתון אפשר לא לקרוא, גם אם לפעמים אתה מוכרח. אבל כשאתה הולך ברחוב, אתה רואה איך הופכים את האשה למין אובייקט כזה. אני לא רוצה להשתמש במלים, כל אחד מבין למה הכוונה.

דליה איציק (העבודה):

למה הכוונה?

משה גפני (יהדות התורה):

נשאיר את זה, לא עכשיו.

אלה שתי תופעות שמביאות את הגבר המושחת, לפי דעתי, לכך שכשהוא מגיע הביתה מחברה אלימה ורואה את הפרסומת על נשים, את מה שמתפרסם עליהן, אין מנוס מהדברים שאחר כך קורים בבית, שאנחנו עדים להם. וכאן אנחנו צריכים, כולנו, לעשות חשבון נפש. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת גפני.

רשות הדיבור לחבר הכנסת עמנואל זיסמן. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטער על שני דברים היום. אני מצטער על שלא כל חברי הוועדה לקידום מעמד האשה נמצאים כאן; ועוד יותר אני מצטער על כך שהארגונים למיניהם, שזקוקים לתמיכה שלנו בכל ימות השנה, לא נמצאים באולם.

אבל, אני אדבר אל חברי הכנסת ואל עם ישראל.

רן כהן (מרצ):

אולי גם תוסיף שאין אף שר משרי הממשלה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

בסדר. אבל את הדברים הגדולים האלה, חבר הכנסת רן כהן, ומי כמוך יודע, אנחנו משיגים, גם בלי להיות שרים.

אין ספק שהחברה הישראלית נתונה במצוקה, והאלימות גוברת בכמה וכמה תחומים. אנחנו עוסקים עכשיו בסוגיה מוגדרת. אני רוצה לומר בסוגיה הזאת, שאין ספק שמה שאמרה חברת הכנסת דליה איציק נכון. אני מקווה שהמינהל לחינוך ערכי, שצריך להוסיף 50,000 שעות הוראה, והוא יפעל בקרוב, לפי דעתי בצורה יעילה ונכונה, יכלול בתוכו, במסגרת לימודי יהדות – ואנחנו רואים שהיהדות במקורותיה נותנת תשובה על זה, גם בלימודי דמוקרטיה, סובלנות ודו-קיום – גם את הנושא הזה, ואנחנו נעשה כמיטב יכולתנו לשלב אותו.

אבל, אני רוצה לדבר דווקא על סוגיה אחרת. אנחנו צריכים לשאול את עצמנו, מדוע יש כל כך הרבה אלימות נגד נשים. האחוז גדל לא כתוצאה מזה שרק גברים מכים נשים, אלא יותר ויותר נשים מקבלות אומץ והן חושפות את עצמן ומודיעות על מה שקורה אצלן.

אני יודע שזה קורה בקרב העולים, אני יודע שזה קורה בקרב החרדים, אני יודע שזה קורה בשכבות אחרות של הציבור.

אני רוצה לומר בנושא הזה, שגם המשרד לביטחון פנים ומשטרת ישראל מתחילים להשתנות, כי, לדעתי, אין נשים מוכות, יש גברים מכים. אני יודע שבמשך שנים, ואולי גם עכשיו, שוטרים, קציני משטרה וחוקרים שואלים את האשה: מה עשית שגרם לך להכות אותו? גבר מכה הוא גבר שנגמרו לו המלים, ולכן הוא עובר לשפת הידיים. גבר מכה הוא בדרך כלל גבר חלש, שלא מסוגל להתמודד עם קשיים. גם פרופסורים וגם אנשי אקדמיה שנקלעו לזה הם מאוד חזקים בתיאוריה, אבל כנראה אין להם הכוחות כדי להימנע מזה. זה לא רק עניין של חינוך, זה גם עניין של הגדרת ערכים של כל הגורמים שמעצבים את האדם בישראל.

השאלה מי אשם היא הגורם העיקרי. נשים חשות אשמה בהיותן מוכות, והחברה מאשימה אותן. בצורה כזו, אין פלא שהתופעה ממשיכה להתקיים, שכן האשם האמיתי לא נענש. אני שמעתי את הדברים של חבר הכנסת גפני, ואני שמח על כך שהוא מדבר כפי שהוא מדבר. אני שמעתי את חבר הכנסת וליד צאדק. הוא, באופן מתמיד ועקבי, מדבר כך בוועדת החינוך והתרבות. אני אומר לכם, שאני קראתי לפני כמה ימים על אותה נערה שנאנסה ואביה התעלל בה במשך שנים עד שהיה לה העוז, בעצת עובדים סוציאליים ואחרים, לגלות זאת. היא מוחרמת עכשיו במערכת החינוך, כי עדיין יש בחברה הישראלית, גם בקטע מסוים במאה-שערים, אנשים, שכשמתלוננים, הם מחרמים דווקא את המתלוננת.

חבר הכנסת מסאלחה, אני אומר לך שאני גאה בכך שהשגנו השנה הישגים לציבור הבדואי בדרום, וצריך להמשיך בזה, כי אין די בכך כדי לשפר את תנאי החיים ולשפר את מערכת החינוך שלהם. אני שומע על נערה בדואית, וזה היה לא מזמן, שלא מוצאת את מקומה ומחפשת מקלט בתל-אביב או בסביבה כי היא לא יכולה לחזור להוריה או למשפחתה.

אני רוצה לסכם ולומר: זה מאבק לאומי, כללי, חברתי וציבורי של כולנו. לכן, צריך למצוא את כל הדרכים, גם להקים מקלטים לגברים מכים, כדי שיראו שאלה שהם מכים – הם חייבים לעבור את החינוך ואת ההכשרה המתאימה. אחרת הם לא יכולים להיות חלק מן החברה שלנו. אם נלך בדרך הזו, אין לי ספק שבעוד שנה בזמן הזה נציין שהתקדמנו עוד יותר כדי ליצור את האיזון וכדי להגיע למטרה, והמטרה היא: מינימום שבמינימום של אלימות בכלל ובתחום הזה במיוחד.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, חבר הכנסת זיסמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת טלב אלסאנע. אחריו – חבר הכנסת בנימין אלון.

רענן כהן (העבודה):

יושב-ראש ועדת החינוך, למה מכים נשים?

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

כי הגברים חלשים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רוצה להתייחס לנושא חשוב, שלדעתי אסור לטאטא אותו או להתעלם ממנו, דבר שהוא מצער מאוד, ואנחנו לא אחת עולים ומתייחסים לתופעה הזו ומגנים אותה – רצח על רקע כבוד המשפחה, שלצערי הפך להיות הנושא המדובר, ותולים בו הרבה, כאילו זו התופעה שהיא מנת חלקו של הסקטור הערבי. אנחנו אומרים בצורה חד-משמעית, שמי שמבצע את הרצח הזה כביכול על רקע כבוד משפחה הוא בעצם מחלל את כבוד המשפחה. אין לשום אדם ולאף אחד הזכות ליטול את חייו של מישהו או לשפוט אותו ולדון אותו לרצח ולהורגו בטיעונים שונים ומשונים. אנחנו גיינו את זה, ואנחנו חושבים שחובתנו ואחריותנו לפעול על מנת שהתופעה הזו לא תישנה ולא תמצא לעצמה מקום בקרבנו.

אולם, אין להתעלם מהעובדה שהאלימות קיימת, וככל שהמצוקה גוברת האלימות קיימת עוד יותר. קיים דור, שלפעמים, עקב מצוקה כלכלית, חברתית ולפעמים פוליטית, יוצר אלימות שמתנקזת בסוף או פוגעת בנשים, שהן החוליה החלשה בתוך המשפחה. נשאלת השאלה מה עושים הממשלות ומשרד העבודה והרווחה על מנת להתמודד עם התופעה הזו.

אני יכול לומר לכם ואני יכול לומר לחבר הכנסת עמנואל זיסמן, שהתייחס לתופעה של אותה ילדה בדואית שברחה ולא מצאה לעצמה מסגרת: ראינו איך הדבר הזה התחיל בהתעללות. לא היו משרד ממשלתי או מוניציפלי או רשות מקומית שהושיטו יד או סייעו.

דליה איציק (העבודה):

היא סודרה? היא מסודרת?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

איזע סידור? זה לא היה סידור. היא נקלעה למצוקה אמיתית והידרדרה לרמה של נרקומנית, ובסוף לא מצאה לעצמה שום מסגרת עד היום.

דליה איציק (העבודה):

עד היום?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אבל, המסגרות שניתנו לה לא נתנו את הפתרון. אם זה אומר משהו, זה אומר שגם אנחנו לא יכולים רק להפנות אצבע מאשימה. אבל גם אותם נערים ואותם ילדים שהם במצוקה – אין להם מוסד, אין להם משרד, אין להם כתובת, אין להם אבא ואין מי שיטפל ואין מי שיעזור. אנחנו יודעים שהאלימות קיימת בסקטור הערבי ובסקטור הבדואי. האם אתם יודעים אם יש בכלל מוסד לנשים מוכות בנגב, או "קו חם" למי שרוצה להתלונן על אלימות נגדה?

נעמי חזן (מרצ):

חבר הכנסת אלסאנע, התשובה היא חיובית. יש קו, ואנחנו נשמח לפרסם את מספרי הטלפון.

יעל דיין (העבודה):

אשתך יודעת. חבר הכנסת מכיר זאת בבאר-שבע, וגם את המקלט וגם – – –

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

חברת הכנסת יעל דיין, אני יודע שאת ביקרת שם, וגם חברת הכנסת נעמי חזן. יש בעיה גם מבחינת התפיסה וגם מבחינת הגישה. קיימים המחסומים.

יעל דיין (העבודה):

יש נשים ערביות שם.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אבל, כשיש הכתובת בתוך הסקטור הערבי לתת לנשים את האפשרות להתבטא ולהתלונן ולהעלות את הבעיות על מנת שיינתן להן הפתרון בסופו של דבר – – –

יעל דיין (העבודה):

אין לשכה של הרווחה?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

יש לשכות של הרווחה. זה קיים בעיקר ביישובים המוכרים, שבהם בערך 40% מכלל האוכלוסייה. ל-60% מכלל האוכלוסייה אין שום כתובת – אין שירותי רווחה. אנחנו ראינו לאחרונה מה היו התוצאות של סתם סופה שהיתה, חמישה אנשים נספו. אין מי שיטפל, אין כתובת ואין מי שיושיט עזרה וסיוע, במיוחד כשאנחנו מדברים על נשים, שהן הסובלות ביותר. כשאין מים, כשאין מי שתייה, מי שסובל זה האשה, שצריכה לעשות את כל השירותים ולנהל את משק הבית. אם אין שירותים, חיסונים או תחנות טיפת-חלב, מי שסובל אלה הנשים, שצריכות לקחת את הילדים והתינוקות ולהתמודד עם בעיות שלהם. בעצם, כשיש בעיה חברתית, במיוחד ביישובים הלא-מוכרים, הכול מתנקם בסופו של דבר וגורם לסבל לא של הגברים. בעצם מי שמתמודד עם הבעיה האמיתית אלה הנשים. לכן, גם כשיש איזה קיפוח, לדעתי, זה גורם לעונש כפול ומכופל של הנשים בתוך החברה. אין ספק שהתרומה שלכם בכיוון הזה היא תרומה מאוד חיובית.

אני מצטער שלאחרונה עלה נושא הבדואים בהקשר מאוד שלילי – סיפור של ברית מילה. אני רק רוצה לומר ולהעמיד דברים אלה על דיוקם. התופעה הזו לא קיימת ונכחדה לחלוטין, אבל מפני שזה מעורר התעניינות רבה מנפחים את הדבר הזה או יוצרים יש מאין. בפועל, אם יש דבר כזה, אנחנו מגנים את זה. כל החברה היום מובילה נגד התופעה הזו, ואני יכול לומר שהתופעה הזו לא קיימת יותר. זה שהיא לא קיימת – זה לא מתוך רצון לטאטא את זה, אלא מתוך רצון להציג את הדברים לאשורם.

אני סבור שבמסגרת תפקידנו בכנסת אנחנו יכולים לפעול – לא רק להעלות את הבעיות, אלא לנסות לתת פתרונות ותשובות למצוקה האמיתית של הנשים, הנשים המוכות והנשים הסובלות מאלימות.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בנימין אלון. אחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום הזה, שמציין את התגייסות הכנסת בדיבור ובחקיקה למניעת אלימות במשפחה, הוא יום ריטואלי, כמו שאמרה כאן חברת הכנסת דיין, ואני גם מסכים לדבריה של השרה לבנת, שחלק מהריטואל הלא-מוצדק זה להתקיף את הממשלה. אני לא דובר שלה, ואני לא בא כאן להגן עליה, אבל היא הביאה את העובדות, ואחת העובדות זה 1.5 מיליון שקלים שהושקעו בקמפיין גדול לפרסום הנושא של מניעת האלימות.

הבעיה היא, ובזה אני מסכים, הפרסום מצליח, הקו החם עובד, הטלפונים מגיעים, ואז צריך תקציב יותר גדול כדי לטפל בבעיות שנוצרו. לא שפתאום יש אלימות שקודם לא היתה, רק שפתאום יש צורך דחוף ביותר מקלטים, ביותר טיפול וביותר תקציב.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

יש יותר מודעות.

בנימין אלון (מולדת):

כיוון שיש יותר פרסום וכיוון שיש יותר מודעות וכיוון שאנשים לא מפחדים, או כן מפחדים, הרי זה טרור, טרור שאשה חיה בו כשבזיה במלחמה, וזה לא המכה עצמה, שהיא נוראה וכואבת ומדממת, אלא הפחד לפני המכה; לחיות כל הזמן בלי לדעת מתי תנחת המכה. זה טרור. הטרור לא הורס את החיים בזה שנהרגים כך וכך אנשים בפיגוע. גם אם 20 או 30, חס ושלום, נהרגים בפיגוע, לא זו הצלחה של הטרור. ההצלחה של הטרור היא ש-5 מיליוני אנשים מפחדים ללכת למרכז העיר – אז הטרור מצליח. זה נקרא להטיל פחד, ואז כולם חיים בצלו של פחד. מי יודע, אם אני אומר איזו מלה ואז ההתפרצות הבלתי-נשלטת תבוא, או שאני דווקא לא אומר מלה ואז תבוא ההתפרצות. לחיות בצל הטרור בבית, זה כולל לא לטלפן לקו החם, זה כולל לא לגשת למשטרה, כי מי יודע מה אז יהיה.

לכן, כשיוצאת המוגלה, זה לא יפה, זה לא נעים, זה לא אסתטי, אבל אין דרך אחרת לטפל ולרפא את המחלה הנוראה הזאת של אלימות במשפחה אלא בפרסום. אני אומר בפירוש, הממשלה הזאת השקיעה את הכסף בזה, בהמשך אני מקווה לפעילויות של ממשלות אחרות וממשלות שיבואו עלינו לטובה.

אני באמת רוצה לקרוא לכל הנשים, שאני יודע שהן חושבות כרגע בלבן: קל לו לחבר הכנסת הזה לדבר, הוא לא נוגע בדבר, הוא יאמר את דברו. לי, לאשה המוכה לצלצל זה סיכון גדול, ואם אצלל לדבר, מה יקרה, ואז המשטרה באמת תעזור?

יש צו הגנה, נדבר עליו עוד מעט בחקיקה, שנותן הגנה במעמד צד אחד, שנותן כלים למשטרה לפעול, אבל האשה לא יודעת. מה, היא תלך לעורך-דין? היא יכולה לבד ללכת? זה תפקיד הקו החם. הקו החם בטלפון אמור לעזור, לתת אינפורמציה, להרגיע, לעודד, ובעיקר לעודד את הנשים להפסיק את קשר השתיקה. במאמץ וגם בסיכון מסוים, שבעזרת השם ובעזרתנו, בעזרת כולנו, הסיכון ייפסק

ולא יהיה קיים יותר, תצליח עוד אשה ועוד אשה לפרוץ את מחסום השתיקה וליצור מצב שבחברה הישראלית זו תהיה תופעה כזאת יוצאת דופן, שלא יהיה יום שיוקדש לנושא הזה. הלוואי שזה יקרה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת בני אלון.

אחרון המתדיינים – חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבל שבדיון כזה לא משתתף אפילו שר אחד או שרה מטעם הממשלה. נדמה לי שזה מאוד חשוב.

היום אנו מציינים את יום המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים. ביקשתי להשתתף בדיון מפאת חשיבותו הרבה של הנושא והצורך בחיזוק ההסברה כדי למנוע אלימות נגד נשים.

הנתונים המתפרסמים מדי שנה מזעזעים כל פעם מחדש. בשנה האחרונה, עד מחצית חודש נובמבר, נרשמו בישראל 21 מקרים של רצח נשים, זה נתון קשה ומזעזע, 21 נשים קורבנות של אלימות מיותרת.

ידוע לנו כי בשנים האחרונות נרשמה עלייה במספר התלונות והפניות של נשים למשטרה ולמוסדות המטפלים, תלונות על אלימות כלפיהן. המודעות של הנשים לנושא הולכת וגדלה, וזאת בעקבות מסעות ההסברה המוצלחים ששודרו בשנים האחרונות באמצעי התקשורת. אך גם אחרי ובזמן מסעות ההסברה הנתונים קשים וכואבים. מאז 1997 ועד מחצית חודש אוקטובר נרשמו למעלה מ-27,000 עבירות אלימות על-ידי בני זוג. נוסף על כך התקבלו עוד כמעט 3,000 פניות מצד נשים במגזר הערבי.

חוותי כמה בעיות, מאבקים ומשברים בתוך משפחות שהביאו להרס, הייתי אומר מצבים טרגיים, שבהם האב הכה את האשה, את האם; היו ניסיונות רבים למצוא איזו דרך להמשך החיים ביניהם, וזה לא הצליח, ובסופו של דבר חיי הילדים נהרסו; הם נקלעו למשבר עמוק, עם דיכאון מתמשך. אני אומר שזו תופעה נוראית, וחייבים למצוא כל דרך כדי לסייע במאבק הזה, משום שהמשבר הוא לא רק בין אשה לבעל; הוא חודר וחודר לתוך המשפחה, לילדים, להורים, לקבוצות שונות במשפחה הקרובה ביותר.

רבותי חברי הכנסת, אלה נתונים מזעזעים ומצבים נוראיים. גם מקרה אחד של אשה מוכה במאה ה-20 זה יותר מדי. אסור לנו להבליג ואסור לנו להחריש. אנו מצווים לזעוק, להזהיר, להתריע, ויותר מכך לנסות לחנך, לנסות להסביר.

המודעות הגוברת לנושא הסכנה שבאלימות היא שתביא לשינוי המצב. לצורך כך יש להגביר ולהרחיב את הקמפיינים באמצעי התקשורת. לצערי, קיים מחסור תמידי בתקציבים למסעות הסברה. אני סבור שעל משרדי הממשלה לייחד יותר תקציבים. זהו נושא בעל חשיבות לאומית. ללא תקציבים אי-אפשר להגביר את ההסברה ואת המודעות.

הנה, בחודשים האחרונים, ראש הממשלה הבטיח לסייע בנושא בתקשורת, וכרגיל זה מתחיל וזה מסתיים כאילו שלא קרה מאומה. אני אומר לך, אדוני יושב-ראש ועדת החינוך, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, זה הנושא שצריך להביא אליו את ראש הממשלה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — — לגבי יום לימודים ארוך — — —

רענן כהן (העבודה):

אני מציע לך הצעה. ראש הממשלה יצא בתרועה בכל מה שקשור להסברה, כדי למנוע אלימות ולחזק את המשפחות. אני חושב שאתה כיושב-ראש ועדת החינוך צריך להזמין את ראש הממשלה ולשאול אותו מה קרה למסע שדיבר עליו והחליט עליו וכן לתקציב והפרסום שהוא הקדיש לכך. אי-אפשר לצאת רק בסמאות של "נעשה"; סמאות "נעשה" צריך גם לבצע. אני חושב שזה התפקיד שלנו, ונדמה לי שהוא יעמוד במצב לא פשוט בשאלה זו.

אני רוצה להוסיף ולומר, שהנשים בישראל צעדו מרחק רב קדימה. הן הגיעו להישגים רבים וחשובים. השוויון הזה חייב להתבטא גם בכיבוד גופן של הנשים. בעיקרון אני לא מצדד בקביעת עונשי מינימום, כי אני בטוח שהשופטים בישראל בתוך עמם הם יושבים והם ערים לרחשי הלב בציבור. אני מקווה שבמקרים של אלימות נגד נשים הם יטילו על המכים את מקסימום הענישה האפשרי, זאת כדי להרתיע, להעניש ולהעביר מסר לחברה הישראלית, שאנו לא נסכים אף פעם לאלימות נגד נשים.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לנצל את הבמה ולהודות לחברות הכנסת, קודם כול בסיעת העבודה, ולכל חברות הכנסת מכל סיעות הבית – יעל דיין, דליה איציק וסופה לנדבר, אני מזכיר קודם את חברותי לסיעה – שעושות עבודה חשובה מאין כמותה במאבק הציבורי למען נשים ונגד אלימות. אני מזדהה עם מאבקן ומוכן לסייע בכל עת בנושא הזה ובכל מה שיבקשו ממני.

צבי הנדל (מפד"ל):

מה עם תמר גוז'נסקי?

רענן כהן (העבודה):

הזכרתי גם אותה.

בנימין אלון (מולדת):

האם יש איזה נושא שאתה חושב שהוא חוצה מפלגות, שאפשר לדבר בו לעצם העניין והוא יותר חשוב ממפלגת העבודה?

רענן כהן (העבודה):

אני מודיע שהנושא הזה חוצה מפלגות, ואפילו לשנייה אחת לא נתתי ביטוי מפלגתי, להוציא את ציון שמות חברות לסיעה. נדמה לי שציינתי את כל חברות הכנסת, שכולן עושות עבודה נפלאה בסוגיה הזאת. הזכרתי את שמות חברות לסיעה, ואין לשייך לשאלה הזאת עניין פוליטי.

מה שכן ציינתי הוא שראש הממשלה הודיע בראש חוצות שהוא יוצא במבצע הסברה בתקשורת והקדיש לזה תקציבים. אני מאוד מעריך את דבריו והחלטותיו, ואני חושב שהוא הלך בכיוון הנכון, אך מכל הדברים האלה היתה רק ססמה ולא היתה תוצאה. על ססמה בלי תוצאה אני חושב שהוא חייב לתת לנו תשובה. זה לא עניין פוליטי, זה עניין לכל הכנסת. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, אני יודע. יש הצעת סיכום. זה נושא שהוא בשם כל סיעות הבית.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

באנו במיוחד להצביע.

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, אבל אתה על גחלים, חבר הכנסת ריבלין. לא מתאים לך. שב בבקשה.

את הצעת הסיכום תביא חברת הכנסת מרינה סולודקין, בשם כל סיעות הבית. אתה רואה, חבר הכנסת בנימין אלון, בשם כל סיעות הבית.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

כל סיעות הבית, מקיר אל קיר.

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, וכל חברות הכנסת, לא רק חברות הכנסת ממפלגת העבודה.

נעמי חזן (מרצ):

תודה רבה לך. רציתי את התיקון הקטן הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, את יודעת שאני ממלכתי. אני לא חייב אבל אני ממלכתי.

נעמי חזן (מרצ):

תודה, אתה גם הגון.

מרינה סולודקין (ישראל בעלייה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הודעת סיכום הדיון לציון יום המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים היא על דעת הסיעות: הליכוד-גשר-צומת, העבודה, מרצ, מפד"ל, ישראל בעלייה, מולדת, מד"ע-רע"ם, הדרך השלישית, חד"ש-בל"ד.

מתחילת ינואר ועד 16 בנובמבר השנה, 1997, נרצחו 21 נשים; רובן, 12, על-ידי בן-זוג, מכר או קרוב משפחה, חמש על רקע "חילול כבוד המשפחה" ושלוש על רקע מיני. כ-200,000 נשים נתונות לאלימות פיזית ונפשית במשפחותיהן. אחת משבע נשים נתונה לאלימות במשפחה, אולם רק אחת משש מדווחת על כך. המציאות שבה רצח נשים ונורמה של אלימות, לרבות עבירות מין חמורות כלפי נשים בחברה הישראלית למגזריה השונים, הפכו לתופעה מושרשת, מורה על כך שהאמצעים שננקטו עד כה אינם מספקים.

הכנסת מברכת על יוזמת ראש הממשלה במתן עדיפות למאבק באלימות, לתקצוב ולחקיקה מחמירה בנושא. גם אם יש עלייה במודעות לצורך במאבק באלימות כלפי נשים ויש שיפור בהתייחסות המשרד לביטחון פנים, משרד העבודה והרווחה ומשרד המשפטים, כמו גם מערכות ציבוריות אחרות, הכנסת קוראת להעמדת הנושא בעדיפות ראשונה, שתבטא בהקטנת ממדי התופעה.

הכנסת מחליטה:

1. על משרד החינוך וכלי התקשורת הממלכתיים להתגייס לפעולה חינוכית שעיקרה חינוך להוקעת גילויי אלימות מילולית ופיזית וחינוך לשוויון בין המינים. העדר שוויון כזה מהווה הרשאה גם לאלימות.

2. משרדי המשפטים וביטחון הפנים יתגברו את ההיערכות לאכיפה וליישום החוקים נגד אלימות במשפחה. תושלם החקיקה המרתיעה והמענישה – החוק למניעת אלימות במשפחה, חוק איסור הטרדה מינית ואחרים.

3. תושלם חקיקת חוק עונש מינימום בעבירות מין, להבטחת עונשים מתאימים, מרתיעים ומונעים מצד המערכת השיפוטית והתביעה.

4. שר האוצר יענה לתביעות שר העבודה והרווחה להגדלת שיעור השתתפות משרדי הממשלה בתקצוב מקלטים לנשים מוכות ומרכזי סיוע, להוספת תקנים לטיפול בעבירות מין ואלימות, וכן למתן סיוע לנפגעות במסגרת התקציב לשנת 1998. כמו-כן יש להגדיל התקציב למשרד לביטחון פנים לצורך הוספת תקנים לטיפול בנושא.

5. משרד ראש הממשלה ישלים את חקיקת חוק הרשות לשוויון בין המינים, שיכלול טיפול בנושא האלימות כלפי נשים. הרשות תתאם בין משרדי ביטחון הפנים, המשפטים, העבודה והרווחה, החינוך, השלטון המקומי ונציגי הארגונים השונים, למאמץ מרוכז במלחמה באלימות במשפחה, לביעור שורשיה ולתקצוב סעד לנפגעים ממנה.

6. משרדי ביטחון הפנים והמשפטים יקיימו מחקר מקיף, שיבדוק את עומקה והיקפה של התופעה החברתית הקשה של אלימות כלפי נשים. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מאפשר לחברת הכנסת מרינה סלודקין להגיע למקומה.

רענן כהן (העבודה):

אני יכול להצביע פעמיים?

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, אתה ראש סיעה, אז אתה צריך הצבעה כפולה.

חברי הכנסת, מי בעד הצעת הסיכום שקראה חברת הכנסת מרינה סלודקין בשם כל סיעות הבית?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

קצת בעייתי, אבל אנחנו בעד.

הצבעה מס' 1

בעד הצעת הסיכום שהביאה חברת הכנסת מ' סלודקין – 18

נגד – אין

נמנעים – אין

הצעת הסיכום שהביאה חברת הכנסת מ' סלודקין נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

18 בעד, אין נגד ואין נמנעים. הצעת הסיכום אושרה.

הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 3), התשנ"ח-1997

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 3), התשנ"ח-1997, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת יונה יהב, בבקשה.

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בהחלט מאמין וחושב, שאחת הדרכים היפות לציין את יום המאבק הבין-לאומי באלימות נגד נשים היא לבוא בשם ועדת המשנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, וכמובן בשמה של מליאת ועדת החוקה, חוק ומשפט, ולהציע את התיקונים המאוד-מהותיים לחוק למניעת אלימות במשפחה, שמוצבים תחת כותרת משנה: תיקון מס' 3. אסביר בקצרה את עיקרי התיקונים המוצעים.

התיקונים המוצעים עיקרם בכך, שמוצע לחוקק ולהכניס בחוק הארכה לגבי תוקף צו ההגנה לעניין קטין, תוקף הערובה להתנהגות טובה באותו הקשר, ולהעמיד אותה על שנה תמימה לעומת שישה חודשים שאמורים בחוק עצמו. אם תינתן הדרישה לצו הגנה לקטין – כך אומרת ההצעה בהמשך התיקון – יכול בית-המשפט לבקש פקיד סעד שיכין לו תסקיר כדי לומר על-פי אילו תנאים – לגבי אותו קטין, שאחד ההורים שלו הורחק על-פי החוק הזה, על-פי הסעיף הזה בחוק – יוכל להישמר, להיווצר ולהיקבע הקשר בין אותו הורה מורחק לבין אותו קטין. זאת במידה שבית-המשפט יגיע למסקנה, שהקטין צריך אותו קשר, על מנת לשמור על הקטין. זה התיקון השני.

תיקון שלישו שמוצע, והוא בהחלט מהותי, הינו תוספת עילות שבגינן יכול בן משפחה לבקש מבית-המשפט ליתן צו הגנה. העילות שמוספות הן כליאה שלא כדין, דברים שאנחנו שומעים עליהם חדשות לבקרים, ותופעה שנייה היא התעללות נפשית מתמשכת, להבדיל מפיזית, שעליה החוק בהחלט נתן תשובה. התעללות נפשית מתמשכת, וכן התנהגות שלא כדין, אינן מאפשרות לבן משפחה אחר ניהול סביר ותיקין של חייו. הובאו לידיעתנו מקרים שלפיהם גברים דווקא מטרטרים את האשה באמצעות הטלפון ופשוט הופכים אותה למקרה פסיכולוגי קשה. זה בהחלט אחד המקרים שנופלים בגדר הצעת התיקון הזאת.

תיקון נוסף, ששמשקף בהחלט את המציאות המרה שבאה לידי ביטוי בחיי היום-יום שלנו, הוא תיקון בחוק לכלי הירייה, והוא תוצאה של הדברים שפירטתי לעיל. כאן ניתנת אפשרות לבטל וחובה להפקיד את הנשק שנמצא ברשותו של הגורם להתעללות. אנחנו פשוט שמנו את היד, סגרנו את כל אפשרויות שיקול הדעת גם של קציני המשטרה וגם של השוטרים, ואפשרנו להם להתיר את הנשק, במיוחד אם מדובר בו בהגנה עצמית בשטחים, למשל, או אם מדובר בשומרים, שזה מקור פרנסתם. אם בית-המשפט החליט, למרות התעללות או פגיעה פיזית קשה, להשאיר את הנשק בידי המחזיק בו, הוא חייב לפרט בגוף ההחלטה את כל הנימוקים מדוע הוא החליט להגיע למסקנה שכזו.

לאחר דיונים ממושכים, וכנגד מדיניות משרד המשפטים, שמנו את הקושי, הכביכול-קושי הזה, בדרך של השופטים וקציני המשטרה, מאחר שהגענו לידי מסקנה, שקודם כול צריך להרחיק את הנשק החם מהזירה עצמה, ולאחר מכן הנפגע או מי שמרגיש את עצמו נפגע יגיע למצב שבו הוא מגיש בקשה מיוחדת לבית-המשפט. אז בית-המשפט ידון לגופו של עניין ויפרט, כפי שאמרתי, את הנימוקים שלפיהם הוא כן מחזיר לאיש המתעלל את נשקו.

אלה הם עיקרי התיקונים בחוק. אני בהחלט מבקש מהכנסת, ביום חשוב זה, לאשר אותם בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה.

לסעיף 2 יש הסתייגות של חבר הכנסת בנימין אלון, בבקשה. תנמק את ההסתייגות שלך במסגרת חמש דקות. יש עוד מסתייגת – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק בכללותו, חוק למניעת אלימות במשפחה, והחזיקים שהוא מקבל עכשיו, אלו הם דברים חשובים והכרחיים. אבל, כדי למנוע אלימות במשפחה צריך גם לזכור שלפעמים היותר טוב הוא האויב של הטוב.

חוק למניעת אלימות במשפחה הוא חוק שנותן אפשרות של צו הגנה. מדובר במקרה שיש מצב דרמטי – או שאני רוצה למנוע סכנה, או שאני רוצה לטפל טיפול מיידי. זה לא חוק שבא להחליף את בית-המשפט לענייני משפחה כשיש סכסוך בין בני זוג, ויש שני צדדים שמתווכחים. זה לא חוק תחליף לבית-הדין הרבני, שיש בו בירור של דברים. לכן, גם בהצעה הזאת יש סעיף אחד, שהוא, לדעתי, גרוע והוא יזיק לעניין שאנחנו נאבקים עליו. מדובר בסעיף שמתייחס לאלימות, לא אלימות פיזית, ונוסח הסעיף הוא: "התעלל בבן משפחתו התעללות נפשית מתמשכת, או התנהג באופן שאינו מאפשר לבן משפחתו ניהול סביר ותקין של חייו". אני דורש להסיר זאת, ואסביר למה.

אין לי שום ספק, שאלימות נפשית יכולה להיות אלימות שתענה על ההגדרה של אלימות לפי החוק גם בחוק הקיים. יש פסיקה ידועה, שנקראת ניר נגד ניר, בבית-המשפט העליון, ויש פסיקות אחרות בעקבות זאת. זו כבר פסיקה ישנה. מדובר באלימות, גם לגבי צו הגנה, שהיא חריגה. לדוגמה, המקרה ההוא, שהיה איזה משפטן דווקא, שהיה נוהג לנעול את הדלת של אשתו, להחליף מנעולים, להרעיש ולהגביר את הווליום של המוסיקה; ממש עשה טרור בבית. פסק בית-המשפט העליון שזו נקראת אלימות, וכך אני רוצה שיישאר.

הרי בחוק הקיים כתוב, שאם יש אלימות, אפשר לבוא ולהגיש צו הגנה. האלימות המופיעה בחוק הקיים, הראשי, היא זו: "בסמוך לפני הגשת הבקשה נהג באלימות בבן משפחתו". ובן משפחתו לפי

החוק זה גם גרוש, גם אם ואב, וכל ההגדרות. בתי-המשפט נוהגים לפרש שאלומות היא אלימות קיצונית גם אם אין בה הרמת יד. אבל להכניס בחוק הגדרה כזאת, להגזים ולגרום למצב שאהפוך את השופטים לעובדים סוציאליים? אם יבוא אדם לבית-המשפט, וזה יכול להיות משני הצדדים, ויגיד: אני מבקש צו הגנה נגד אשתי כיוון שהיא מונעת ממני יחסי מין, היא מקדיחה את התבשיל, היא פותחת את הווליום ברשת ב', שאני שונא, בתדירות רבה, היא מתעללת בי נפשית, ואני לא מסוגל לנהל אורח חיים תקין; השופט יגיד לו: יש בירורים ביניכם – לך לבית-המשפט לענייני משפחה, לך לבית-דין רבני. זה לא כל כך דרמטי שצריך צו הגנה, ועוד מעט עומדת להגיע חברת הכנסת חזן שמבקשת, בעניינים מיוחדים, שיהיה גם איזה חיסיון, כי הדברים האלה גם מזיקים.

תבוא אשה או איש, יבוא איש או אשה – אין פה הבדל – – –

אני מייד מסיים, אדוני, חשוב לי לנסות להסביר שזה לטובת העניין. תבוא אשה – או איש – ותגיד, אולי גם עורך-דין יעץ לה לעשות זאת; קודם כול היא תזכה לסיקור תקשורתי, היא, במקביל, מנהלת הליך משפטי או הוא, במקביל, מנהל הליך משפטי נגד אותו אדם. תבוא אשה ותגיד: הוא לא נותן לי לממש את עצמי, כל חיי משתנים. ויש, רבותי, בין בני אדם מבוגרים דברים רבים כאלה.

מקום הבירור של שני הצדדים, כשאין משהו דרמטי ואין סכנת נפשות ואין אלימות, אפילו נפשית, משמעותית, כזאת שצריך דחוף צו הגנה – ועובדה שמיד מה שאתם מבקשים, חבר הכנסת י'הב, זה שכשיבוא צד אחד, השופט יגיד: בסדר, שמעתי, התקשורת יכולה לדווח שהעורך-דין המפורסם הזה, אשתו אמרה עליו שהוא מתעלל בה נפשית, עוד שבוע תגיעו שני הצדדים, ואז אני אגיש את הצו. מי צריך את הדבר הזה?

גם כיום, לפי הפסיקה הקיימת, התעללות נפשית שהיא קיצונית נכנסת לגדר של אלימות לכל ההגדרות החוקיות, ואני מעדיף שזה יישאר ברמה של פסיקה ולא להכניס חוק כזה, שבעצם מבטל כמעט את שיקול הדעת של השופט, והוא צריך להתחיל לשמוע את שני הצדדים. הוא לא יכול לומר: תשמע, זה לא דרמטי, זה לא חירום, כי החוק אומר לו.

אני מציע, באמת, כדי שלא ייווצר מה שקורה, לצערי, באמריקה – באמריקה, היום, יש גל של תגובות יתר הפוכה. מתחיל להיות פופולרי להילחם בזכויות הנשים וזה אסון, כי זה לא עניין של זכויות הנשים. האלימות במשפחה זה עניין של כבוד האדם, של סכנת חיים, של טרור; וזאת מציאות נוראה שאנחנו צריכים לעקור אותה.

אני לא רוצה להגיע למצב שתיווצר קונטרה לא עניינית, ולכן הצעתי היא לקבל את החוק הזה עם כל מה שהוא מחזק. ביחס לאלימות נפשית – לסמוך על השופטים שגם כיום יודעים, כשהאלימות הנפשית, גם אם איננה פיזית, היא קיצונית, להכניס אותה למסגרת של אלימות; כך הם נוהגים. ולא להכניס את האלימות הנפשית לחוק ולגרום להפרזת יתר, כי היותר טוב הוא אויב של הטוב.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. לסעיף 8 יש הסתייגות של חברת הכנסת גוז'נסקי. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי, אני רוצה לברך על הצעת החוק הזאת ולברך את חבר הכנסת יונה יהב שטרח, יחד עם חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט, על הכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לא אכנס לעומק הוויכוח עם חבר הכנסת אלון, אבל אני חושבת שאם לא נציין במפורש את האלימות הנפשית, אז בעצם אנחנו משאירים את הדיון בנושא הזה רק למקרים הקיצוניים ביותר, ואינני יודעת מה מזיק יותר לאדם – אם מכים בו פיזית מכה כואבת אומנם, או אם באופן שיטתי קוראים לו כל יום: אתה אפס, אתה כלום, אתה זבל; ואם אומרים את זה לאדם באופן רצוף, לא יום, יומיים, אלא שנים ארוכות, אני לא יודעת מה הנזק הנפשי ומה המשמעות. לכן אני חושבת שאנחנו הולכים צעד קדימה, כי בעצם אנחנו עוזרים – – –

בנימין אלון (מולדת):

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אנחנו מדברים על מקרים כאלה, ואתה יודע, חבר הכנסת אלון, שבסופו של דבר מערכת המשפט תלמד אותנו מה קורה עם החוק. אנחנו אף פעם לא יודעים מראש מה יהיה.

חברי הכנסת, אני הגשתי הסתייגות לחוק כלי הירייה, שמופיעה במסגרת הצעת החוק הזאת. מדובר פה על כך שאדם שהורשע בעבירת אלימות כלפי בן משפחה, השופט יכול להורות לו להפקיד למשמרת כלי ירייה בתחנת המשטרה של מקום מגוריו או אפשר גם לבטל לו את הרשיון.

הבעיה ששהעליתי בוועדה ולא קיבלתי עליה תשובה היא, אם אכן השופט יורה לו להפקיד את כלי הירייה בתחנת המשטרה והוא לא הלך עם האקדח לתחנת המשטרה, מי יחפש אותו? מי יבדוק את זה? הצעתי בהסתייגות שלי, שאם בית-המשפט נתן הוראה לפי הסעיף הזה, המשטרה תוודא שכלי הירייה הופקד. כלומר, מישהו צריך לבדוק שאכן האדם האלים הזה שמאיים על חיי בת זוגו או על חיי ילדיו ויש חשש שהוא יפגע בהם ויש ברשותו כלי נשק והשופט אומר לו להפקיד – שמישהו יבדוק שהוא באמת הפקיד את כלי הנשק. אחרת זאת ברכה לבטלה.

שופט בית-המשפט יכול לבדוק? מי יבדוק את הדבר הזה? פקיד של בית-המשפט יבדוק? ברור שהמשטרה צריכה לבדוק. אז במקום שהמשטרה תהיה פסיבית, השוטר ישב ויחכה שהאדם הזה שלגביו הוצא הצו יבוא אליו ויגיד לו: הנה האקדח – המשטרה תקבל הודעה.

אצלכם ביישוב היה פסק-דין ואמור בו כי משה כהן צריך להפקיד אקדח. הוא הפקיד את האקדח? לא הפקיד את האקדח? תלכו אליו הביתה ותיקחו את האקדח.

אני חושבת שזה דבר מינימלי, והוא מאותם תיקונים שפשוט הופכים חוק מהצהרה למשהו שאפשר לבצע. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת יונה יהב, אתה רוצה להשיב על ההסתייגויות?

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני אתחיל דווקא בחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. הנושא של כלי הירייה בהחלט טופל בוועדת המשנה ברוח הרעיונות שלה, ואנחנו בדעה – אני יודע את זה כמי שבא מהפרקטיקה – שהמחוקק ייטיב לעשות אם הוא לא יטיל הוראות שבמציאות היומיומית בהחלט קשה לבצע אותן.

המשטרה, שישבה אתנו בוועדה הזאת, בהחלט נתנה הצהרה מפורשת שפשוט אין ביכולתה, על-פי כוח האדם ועל-פי המטלות המוטלות עליה, לבצע, ואם העניין יוכנס לחוק מבחינה דווקנית כל כך של וידוא – הדבר יהיה בסך הכול אות מתה. למה הדבר דומה? הרי סך הכול בנושא אחר – ואני אקח את זה בהשאלה מנושא אחר – אם מדובר בעבירות תנועה ונשלל מאדם רשיונו, על-פי הוראת שופט בבית-המשפט לתעבורה, כלום חייבת המשטרה לוודא כל רשיון ורשיון מופקד בבית-המשפט כשהוא נלקח ממנו לתקופה כזאת או אחרת?

קריאה:

יש הבדל.

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט)

ודאי שיש הבדל.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

היו כל כך הרבה צווים כאלה בשנה?

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לא היו צווים כאלה ובעצם העובדה שאנחנו תיקנו את חוק כלי הירייה, בכך המחוקק כבר אמר אמירה חברתית קשה מאוד מאוד וחשובה ונתן הפניה חד-משמעית של תשומת לב מיוחדת לעניין הזה.

למה? כיוון שבהרבה מאוד התעללויות שנגרמו במשפחות שהמתעלל היה בעל רשיון כלי ירי, בסופו של עניין הוא עשה שימוש טרגי מאוד באותו כלי הירי. לכן אני בהחלט חושב שהלכנו חברת דרך חד-משמעית, ולצורך זה, אני בהחלט חושב שאם נקבל את דעתה של חברת הכנסת גוז'נסקי, אף שבהחלט יש היגיון מאחורי טענתה – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אתם הצבעתם בוועדה על ההסתייגות של חברת הכנסת גוז'נסקי?

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בהחלט.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

באיזה רוב זה התקבל?

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

פה-אחד.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לא, היא לא היתה חברת ועדה והיא הגישה הסתייגות, אבל אני התייחסתי אל חברת הכנסת גוז'נסקי כאל חברת ועדה, וכשהיא לא היתה, אפילו הצגתי את עמדותיה וחלק גדול התקבל בגוף – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

כמה היו בזמן ההצבעה?

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

ארבעה חברי כנסת. כל מליאת הוועדה.

לעניין הערתו של חבר הכנסת הרב בני אלון, אני רוצה להבהיר את העמדה – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת.

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כל מה שאמר חבר הכנסת בני אלון, הציטוט מבג"ץ ניר נגד ניר וכל הרציו שעומד מאחורי הציטוט הזה הוא בהחלט נכון. אני אפילו רוצה להנציח ולומר שההלכה הזאת שהיא הלכתית, שהוכנסה אל גוף הפסיקה הישראלית, נקראת: "הלכת מדור שלו"; היא הוכנסה לתוך הפסיקה הישראלית על-ידי כבוד השופט מנחם אלון, ובהחלט יצרה תקדים רצוי מאוד. אבל, לפי אמות מידה משפטיות וחווות דעת מאוד דווקניות שקיבלנו, ואני בהחלט בדקתי את העניין, ההלכה הזאת, כפי שהיום נמצאת, ומעמדה בגוף הפסיקה, יוצרת בעיה משפטית של צרות היריעה. היא לא מכלילה את כל האפשרויות שיכולות ליפול במסגרת של הצעת החוק כפי שאנחנו מביאים אותה כאן לתיקון.

אני רוצה לקרוא את זה מהנייר, כדי להיות אבסולוטית מדויק בתשובה שלי אליך, חבר הכנסת בני אלון, ולומר: בית-המשפט המחוזי ובית-הדין הרבני מוסמכים במסגרת הדין האישי ליתן צו הפרדה המרחיק בעל מתעלל נפשית באשתו, וזאת על-פי "הלכות מדור שלו". זוהי סמכות שבחלקה תהיה מקבילה לסמכות שאנו מציעים היום לתת לבתי-המשפט הדנים בחוק למניעת אלימות במשפחה, אך לא די בה מן הנימוקים הבאים: "הלכות מדור שלו" חלות רק על אשה יהודייה, נשואה כדת וכדין, שבעלה מתעלל בה נפשית, ולא על כל אלה – על מי שאינם יהודים, ולצערנו, גם בקהילות שאינן יהודיות אנחנו די חווים את תופעת האלימות; על ידועות בציבור וגרושות, שאף הן מגזר סובל מאלימות, לרבות התעללות נפשית מבני זוג ובני זוגן לשעבר; על בני משפחה נוספים, כגון בן בגיר שמתעלל בהוריו הקשישים, חמות המתעללת בכלתה ועוד.

דבר חשוב מאוד מבחינת הפרוצדורה, חבר הכנסת בני אלון: הצווים במסגרת הדין האישי לא ניתנים בדרך כלל כצווים דחופים, אלא במהלך דיון ממושך, העלול להימשך חודשים רבים, לגבי מכלול היחסים של בני הזוג, סוגיות הגירושין, חלוקת הרכוש, החזקת ילדים וכו'. לפיכך, הם אינם מהווים תרופה מתאימה לבן הזוג הנזקק בדחיפות לעזרת בית-המשפט, שירחיק ממנו את בן הזוג המתעלל

בו, על מנת שלא יאבד את שפיות דעתו או יאבד, חלילה, את עצמו לדעת בשל ההתעללות היומיומית, שהופכת את חייו לדבר בלתי נסבל.

זאת ועוד, וכאן הערה אישית אחרונה: אני בהחלט חסיד של המגמה של הכנסת הלכות שמתקבלות בפסיקה אל גוף החוק, כדי להכניס עוד מסננת אחת, ציבורית, מאוד מאוד רצינית, והיא הבית הזה, כשבאים לשנות את ההלכה הזאת. הרי ההלכות של בית-המשפט העליון, ברצותו, בהרכב אחר, הוא משנה אותן. הרי בית-המשפט העליון אינו כבול בהלכות של עצמו. לכן, אני בהחלט חושב, לאור העובדה שהחברה הפתוחה בישראל הופכת, לדאבוני, בצד השלילי שלה לחברה שבה התופעות של התעללות נעשות שכיחות יותר ויותר – חשוב שהחוק הזה, עם כל הרצון שלנו להכליל בו הלכות של המשפט העברי, יאפשר למרחב עצום של מקרים להיכנס תחת מטרייתו.

לכן, אני מבקש ממך להתחשב בהערה הזאת שלנו ולהוריד את ההסתייגות שלך, שבהחלט היא הסתייגות חשובה ככלל, מאחר שההלכה שאותה ציטטת היא הלכה חשובה.

בשם הוועדה אני מבקש להודות ליועץ המשפטי של ועדת החוקה, חוק ומשפט, השופט בדימוס שהם, ולעוזרתו דנה, על העזרה שהעניקו לנו. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על החוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 3), התשנ"ח-1997, בקריאה שנייה.

לשם החוק אין הסתייגויות. אנחנו עוברים לסעיף 1. מי בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 2

בעד סעיף 1 – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

בעד סעיף 1 – 16, אין נגד, אין נמנעים. סעיף 1 אושר לפי הצעת הוועדה.

חבר הכנסת בני אלון, אתה עומד על ההסתייגות שלך?

בנימין אלון (מולדת):

כן, לצערי.

היו"ר נ' מסאלחה:

למה לצערך? מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת בני אלון לסעיף 2? זאת אומרת, מי שבעד הצעת הוועדה 'צביע נגד', ומי שבעד ההסתייגות של חבר הכנסת בני אלון הוא בעד.

הצבעה מס' 3

בעד ההסתייגות של חבר הכנסת ב' אלון לסעיף 2 – 3

נגד – 11

נמנעים – 1

ההסתייגות של חבר הכנסת ב' אלון לסעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

שלושה בעד, 11 נגד, אחד נמנע. ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 4

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

16 בעד, אין נגד, אין נמנעים. סעיף 2 נתקבל כהצעת הוועדה.

לסעיפים 3 עד 7 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים 3 עד 7, לפי הצעת הוועדה?

הצבעה מס' 5

בעד סעיפים 3-7 – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 3-7 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

16 בעד, אין נגד, אין נמנעים. סעיפים 3 עד 7 אושרו כהצעת הוועדה.

חברת הכנסת גוז'נסקי, את עומדת על ההסתייגות שלך לסעיף 8?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

מי בעד ההסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי לסעיף 8?

הצבעה מס' 6

בעד ההסתייגות של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 8 – 12

נגד – 3

נמנעים – 2

ההסתייגות של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 8 נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

12 בעד, שלושה נגד, שני נמנעים. ההסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי לסעיף 8 נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 8 עם ההסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי?

הצבעה מס' 7

בעד סעיף 8, כהצעת הוועדה ועם ההסתייגות שנתקבלה – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 8, כהצעת הוועדה ועם ההסתייגות שנתקבלה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

16 בעד, אין נגד, אין נמנעים. סעיף 8 נתקבל עם ההסתייגות.

חברי הכנסת, לסעיפים 9 ו-10 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים, לפי הצעת הוועדה?

הצבעה מס' 8

בעד סעיפים 9-10 – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 9-10 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

14 בעד, אין נגד, אין נמנעים. סעיפים 9 ו-10 נתקבלו.

חבר הכנסת יונה יהב, היתה כאן הסתייגות שנתקבלה. האם אתה בשם הוועדה מרשה לי להצביע בקריאה שלישית?

יונה יהב (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד החוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 3), התשנ"ח-1997, בקריאה שלישית, עם ההסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי בסעיף 8?

הצבעה מס' 9

בעד החוק – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 3), התשנ"ח-1997, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

15 בעד, אין נגד, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה.

הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – איסור פרסום), התשנ"ז-1996

(הצעת חברת הכנסת נ' חזן)

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – אישור פרסום), התשנ"ז-1996 – הצעת חוק פ/399. חברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבדת להגיש הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – איסור פרסום). אגב, מדובר באותו חוק בדיוק שתיקנו אותו לפני דקות ספורות.

ברשותך, אפרט את המהות של הצעת החוק, אבל אולי יותר חשוב לי בהזדמנות זו גם לספר את סיפור החקיקה, או ניסיונות החקיקה, לגבי הצעת החוק.

הצעת החוק הזו יוצאת מהנחה, שלעיתים קרובות אשה שסבלה מהתעללות פיזית ו/או נפשית במשפחה מפחדת להגיש תלונה, מפחדת להתחיל בהליכים משפטיים, בעצם מפחדת לתבוע את המכה מחשש שהדבר הזה יתפרסם ברבים. לכן, מה שאני מציעה זה תיקון קטן, אבל מאוד מאוד משמעותי, לדעתי, שאומר שכל הליך לפי החוק למניעת אלימות במשפחה יתאפשר הפרסום שלו רק אם הצדדים בעצם התירו את הפרסום. ולהיפך, אם יש איסור פרסום על ההליך, אפשר להסיר את האיסור על הפרסום, בתנאי שאחד הצדדים הנוגעים בדבר מבקש מבית-המשפט להסיר את איסור הפרסום. משום שהנושאים האלה הם נושאים כל כך רגישים, חשוב שתהיה אפשרות לאחד מהצדדים לבוא ולבקש – אל תפרסמו את הדבר ואת הנוגעים בדבר, כדי שאני אוכל להרגיש חופשייה או חופשי לדבר בעניין, אפילו להגיש את התביעה.

יונה יהב (העבודה):

אין לזה התנגדות.

נעמי חזן (מרצ):

סליחה, יש שני צדדים; הצד המהותי, שהוא כל כך סביר, כל כך נכון, שניתן היה לחשוב שהדבר הזה יעבור. התחלתי עם התיקון הזה בכנסת הקודמת, ובכנסת הקודמת, אתה צודק, לא היתה התנגדות ממשלה והצעת החוק עברה בקריאה טרומית. אבל מה לעשות, בינתיים היו בחירות, לא היה זמן להכין את הצעת החוק לקריאה ראשונה, נכנסנו לכנסת הארבע-עשרה, בכנסת הארבע-עשרה הנחתו שוב את הצעת החוק, חבר הכנסת יהב, וראה זה פלא, מסתבר שיש התנגדות.

האמן לי, אני יודעת שזה יעבור ואני חושבת שזה יעבור, אבל פתאום הממשלה מתנגדת. אגב, ההתנגדות שלה איננה ברורה. לפני שנה בדיוק אמרתי, שביום שבו אנחנו מציינים את המאבק באלימות כלפי נשים, אני אעלה את הצעת החוק. העליתי את הצעת החוק הזאת לקריאה טרומית לפני שנה, ועמד שר המשפטים וביקש שהייה של חודשים ספורים או של שישה חודשים כדי שלא יצטרך להתנגד להצעת חוק שעל פניה היא הצעה סבירה, נכונה רגישה וכדומה. חלפה שנה, ומשום שאני עושה חשבון שאני עדיין על המכסה של השנה הקודמת, כי לא היתה הצבעה, אני מנצלת את היום לציון המאבק באלימות כלפי נשים, לקום ולדבר שוב על הצעת החוק הזאת, ואני רוצה לדבר גם בשם חברי כנסת מהקואליציה ומהאופוזיציה.

אני רוצה לומר, שאני מוחה על הסכמים שאומרים – הצעות חוק פרטיות, לא מצביעים עליהן בימים שמציינים אירועים חשובים מאוד. אני חושבת שאסור לנו להסכים לדבר הזה. אני מתפלאת מדוע מישו בכלל הסכים לכך שלא תהיינה הצבעות על הצעות חוק פרטיות השנה בנושא הזה.

יונה יהב (העבודה):

אני מציע שתצביעי, זה יעבור.

נעמי חזן (מרצ):

אני מבינה שאין הצבעות על הצעות החוק הפרטיות המוגשות עכשיו לדיון מוקדם. אני מקווה מאוד, שחברי כנסת אחרים יצטרפו אלי, כי זה לא נכון ולא סביר שמעלים הצעות חוק פרטיות, נענים לבקשה להמתין מעט עם ההצבעה וצריך להעלות את החוק פעם נוספת. הצעת החוק הזאת תיתן אפשרות לנשים שהתעללו בהן, פגעו בהן פיזית, להגיש תביעה ללא חשש פרסום. זה יגדיל את כמות הדיווחים, את כמות התביעות ואת עשיית הצדק במדינת ישראל.

הגיע הזמן, חברי הכנסת, שנצביע על הצעת החוק הזאת, נעביר אותה בקריאה ראשונה, שנייה ושלישית, שתיהפך לחלק מספר החוקים במדינת ישראל, וחבל שטחנות החקיקה טוחנות כל כך לאט. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. אם לא היתה מתקבלת החלטה, שיקול הדעת שלי היה להצביע. אני לא מקבל את כל הגרסאות. אבל היה מי שהחליט לפני, ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת.

נעמי חזן (מרצ):

זאת בהחלט לא אשמתך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מכבד את ההחלטה. אילו זה היה נתון לשיקול דעתי, הייתי מצביע, אבל היות שהוא החליט, אני מכבד את החלטתו.

הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – טיפול בקורבן), התשנ"ז-1996

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעת חוק פ/947, הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – טיפול בקורבן), התשנ"ז-1996, של קבוצת חברי הכנסת. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להציג את הצעת החוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – טיפול בקורבן), והצטרפו אלי בהצעת החוק הזאת עוד 13 חברי כנסת מסיעות שונות בבית.

חברי הכנסת, בנושאים של אלימות, ובמיוחד אלימות במשפחה, עוסקים הרבה בשאלה איך מענישים את הפושע שהתעלל בבת הזוג, שהתעלל בילד, שהתעלל בשותף לחיים, ואנחנו רוצים להעניש אותו בחומרה. היום, למשל, בישיבה של הוועדה לקידום מעמד האשה, שעסקה בנושא של יום המאבק באלימות נגד נשים, שמענו דיון מעניין על חומרת הענישה. בעבירות של התעללות ואלימות במשפחה, האם הענישה הולמת את חומרת המעשה? יש טענה, שמתבססת על הרבה מאוד

דוגמאות, שהענישה לא חמורה דיה. אבל, עם כל החשיבות של ענישה חמורה, ואני בעד ענישה מחמירה במקרים של אלימות במשפחה, עם כל החשיבות של הנושא הזה, יש נושא חשוב לא פחות שנעלם מהפוקוס, מתשומת הלב שלנו בנושא האלימות, וזה הטיפול בקורבן האלימות.

מאחר שהחוק למניעת אלימות הוא חוק שמטיל אחריות פלילית, אם יש תלונה על אלימות במשפחה, אלימות פיזית, אלימות נפשית, גילוי עריות ודוגמאות אחרות של אלימות במשפחה, המדינה כמדינה מגישה תביעה נגד הנאשם. הקורבן, לפעמים הוא מעיד ולפעמים הוא לא מעיד, ויש גם תנאים איך להעיד, אבל הקורבן עצמו הוא לא צד במשפט. כאשר מסתיים המשפט, ונניח שהנאשם נידון למאסר, מה קורה עם הקורבן? השאלה הזאת, חברי הכנסת, היא שאלה קשה ביותר.

הרבה פעמים קורבן של אלימות, בדרך כלל מדובר באשה או בנערה, אחרי שהגישו תלונה במשטרה והנאשם נידון למאסר, אין להן לאן לחזור. המשפחה מנדה אותן, וזה נכון בהרבה מאוד קבוצות אוכלוסייה בחברה הישראלית. אין לקורבן לאן לחזור.

הרבה פעמים, קורבנות של מעשי אלימות במשפחה לא יכולים להגיע לטיפול הנפשי שנחוץ לכל קורבן כזה. חברי הכנסת, התעריף של פגישה אחת עם פסיכולוג הוא 150 ש"ח. חוות הדעת של איגוד הפסיכולוגים אומרת, שקורבן של אלימות, במיוחד אלימות במשפחה, צריך לקבל טיפול במשך שנה לפחות. זאת אומרת, שהוא צריך 50 פגישות, והוא צריך להקדיש לנושא הזה 7,500 ש"ח. רוב הקורבנות לא מגיעים לטיפול נפשי, לא מגיעים לשיחה עם פסיכולוגים, כי אין כסף, כי זו הוצאה שהיא מעל ומעבר ליכולת לממן אותה.

לכן יש מצב בלתי נסבל – אדם, אשה, ילד או נערה נפלו קורבן לאלימות קשה, ואין מי שיעזור. סל הבריאות שמחייב את קופות-החולים לא כולל את הטיפול הנפשי הזה, לא מממן את הטיפול הנפשי הזה, ואם הוא נותן מספר מוגבל מאוד של טיפולים, זה מותנה בהשתתפות עצמית. התוצאה היא שקורבנות לא מקבלים טיפול נפשי.

הזכרתי את הבעיה של המגורים והזכרתי את הבעיה של הטיפול הנפשי, ויש בעיה שלישית. אם המפרנס במשפחה הוא זה שביצע את האלימות, הוא זה שנידון למאסר, מתעוררת בעיה אחרת – איך המשפחה הזאת תתקיים אם הוא היה מפרנס יחיד.

לכן, חברי הכנסת, הצעת החוק שמונחת בפניכם, הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – טיפול בקורבן), מציעה שאחרי סעיף 11 בחוק ייתוסף סעיף 11א, ובו ייאמר: "קורבן של אלימות במשפחה זכאי לטיפול ולשיקום פיזי ונפשי ולפתרון דיור על חשבון המדינה. בית-המשפט רשאי לצוות על פקיד סעד להכין תסקיר בכתב לגבי מצבו הפיזי והנפשי של הקורבן וצרכיו הטיפוליים והשיקומיים והצורך שלו בפתרון דיור".

לכן, חברי הכנסת, אם השופט, במסגרת כל הטיפול שלו בנושא, יהיה מונח בפניו תסקיר לגבי המצב הפיזי והנפשי של הקורבן והצרכים הטיפוליים – הוא יוכל לקבוע גם איך ומי ייתן לו את הטיפול הזה. ואז אני חושבת שהמאבק שלנו למניעת אלימות במשפחה יהיה באמת מאבק כוללני: גם מאבק שכולל ענישה, אבל גם מאבק שכולל שיקום וטיפול במי שנפגע מאותה אלימות. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. ההצבעה תהיה במועד אחר.

הצעת חוק איסור הנצחת שמות רוצחים על מצבות זיכרון, התשנ"ז-1997

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק איסור הנצחת שמות רוצחים על מצבות זיכרון, התשנ"ז-1997 – הצעת חוק פ/1393. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מברכת קודם כול על הציון המכובד בכנסת של יום המאבק באלימות נגד נשים. מטבע הדברים, הכנסת לא יכולה להיות כל הזמן מלאה, אבל העובדה שהתכנסו לפני כן בוועדה למעמד האשה, בהשתתפותה של רעיית נשיא המדינה ראומה ויצמן, ושקיימנו את הדיון החשוב במליאה, ושהיה ריכוז של הצעות חוק בנושא זה – זו פעולה חשובה ומכובדת.

אבל אני רוצה לומר, ודווקא לאנשי הקואליציה, שבלי מתן תשובת אמת – יותר תקציבים למקלטים, לארגונים שמטפלים בנערות שנאנסות ולדירות לאחר המקלטים, לא יהיה מענה. ישבו אתנו מנהלות של מקלטים. מדובר בסכומים של עשרות מיליוני שקלים. זה לא בשמים. העובדה שעשו, מצד אחד, קמפיין, ומצד אחר, אין בסוף מענה לאותן נשים שפונות – יכולה רק לעורר ציניות וחרדה.

לכן, מעבר למחלוקת פוליטית, אני מקווה שנצליח לקדם את הנושא הזה הלכה למעשה בתקציב המדינה.

הדבר השני שדנו בו בהשתתפותה של המשנה לפרקליטת המדינה הוא הנושא של המערכת המשפטית. אני רוצה לומר, שאנחנו עדיין נתקלים במצב, שיש פערים גדולים מאוד בין עונש לעונש, ולכן הכנסת צריכה להעביר את חוק ענישת מינימום. זה יעד שלא הצלחנו להביא אותו לדיון בישיבה חשובה זו היום, שכן ועדה שהוקמה להמליץ, על-פי עמדת הרוב – אם כי יש עמדת מיעוט, שצריך להדגיש אותה, לא זו ההמלצה שהובאה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואני רואה בזה – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

עשרה מול חמישה.

ענת מאור (מרצ):

כן, זו עמדת מיעוט, וצריך להציג אותה, ואני חושבת שתיטיב הכנסת לעשות אם תקבל את עמדת המיעוט.

לפני שאעבור להצעת החוק שאני מעלה, אני רוצה לברך על הצעת החוק החשובה שהעברנו קודם. אני יודעת שחברת הכנסת דליה איציק ואני מעלות מ-1994 את נושא כלי הירייה, כי רבים מאלה שרצחו את נשותיהם היו בעלים אלימים עוד קודם לכן, ולא נלקח מהם הנשק. לכן, אני שמחה שגם אם לא אישרו את הצעת החוק שלנו, שינו עכשיו את הגישה והממשלה עצמה הביאה הצעת חוק, והנושא בא על פתרונו, ואני בטוחה שאת נושא הרצח – לא את האלימות, אבל את העניין הכי חמור – זה יצמצם.

חברי הכנסת, לגבי הצעת החוק הנוכחית בדבר איסור הנצחת שמות רוצחים על מצבות זיכרון – אנחנו יודעים שפעמים רבות אנחנו מביאים הצעות חוק בעקבות מקרים בשטח. כנבחר ציבור, פונים אלינו, באים אלינו, והמקרה שבו אני הזדעקתי – ואני עד היום מלווה את המשפחה – הוא המקרה שקרה במזכרת-בתי, כשהחייל שי מימון רצח את החברה שלו, היא עדיין לא היתה אשתו, והתאבד והונצח על המצבה של חללי צה"ל במזכרת-בתי. משפחת הנרצחת ומשפחות אחרות סירבו להימצא במצב כל כך רגיש וכל כך אבסורדי, שהן עומדות במקום לזכר יקיריהן ממזכרת-בתי, שנפלו חלל במלחמות ישראל לאורך כל השנים, ובאותה העת הן מנציחות גם את זכרו של אותו חייל.

גם אם רצח, איש מאתנו לא אומר שלא מגיע לו להיקבר בקבר ישראל ולא מגיע לו שמשפחתו תתייחד עם זכרו, אבל לא במצבה לזכרם של חללי צה"ל ולא במעמד רשמי של יום הזיכרון לחללי צה"ל.

הנושא הגיע לבג"ץ. הייתי שם יחד עם המשפחה, יחד עם שדולת הנשים, ובג"ץ הציע פשרה. הפשרה אמרה, ששמו יועבר למצבה אחרת, ולא יופיע במצבה שמולה מתקיים הטקס הרשמי. שדולת הנשים לא קיבלה את הפשרה וערערה לבג"ץ.

חברי הכנסת, זה המקרה הפרטי. הבאתי אותו כדי להמחיש את האבסורד שקרה כאן ועכשיו. אני מציעה שהכנסת תאמץ את העיקרון הכללי, שעל מצבות זיכרון רשמיות במדינה, בכל יישוב ויישוב, לא יהיה אפשר, לפי שיקול הדעת של ראש עיר או של ראש מועצה זה או אחר, להנציח שמו של מי שרצח, בין שרצח אשה – וכאן אנחנו מדברים על בלימת אלימות כלפי נשים – ובין שמדובר במקרים אחרים.

אני מקווה שהכנסת תאשר את הצעת החוק בקריאה טרומית ותמשיך את הדיון, ובכך נביא לפחות מענה לגבי העתיד, והמקרה המסוים שבו דנתי ועליו סיפרתי ימשיך להתברר בבג"ץ.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. ההצבעה תהיה במועד אחר.

הצעת חוק העונשין (תיקון – ביטול עונש מופחת לבעלי הפרעה נפשית), התשנ"ז-1997

(הצעת חברת הכנסת ע' מאור)

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק העונשין (תיקון – ביטול עונש מופחת לבעלי הפרעה נפשית), התשנ"ז-1997, של חברת הכנסת ענת מאור – הצעת חוק פ/1489. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

חברות וחברי הכנסת, אני מוכרחה לציין, שבמקרה הזה הצעת החוק שהעליתי בנויה ממש על מקרה ספציפי, המקרה של עינב רוגל, זכרה לברכה, חיילת נפלאה מקיבוץ שער-הגולן, שגלעד שמן נכנס לחדרה ובשעה 05:00 רצח אותה בדם קר במיטתה, בקיבוצה, בביתה. הוא נשפט למאסר עולם. ואז חוקקה הכנסת שלנו, לפני שנה וחצי, תיקון לחוק העונשין, וההסבר שחילקו לנו פה, לחברי הכנסת, לא מדויק. מדובר במצב של אי-שפיות זמנית. זו הטענה, וזה מה שאנחנו אפשרנו.

אין מחלוקת על כך, שאם אדם בלתי כשיר לשיפוט ולא יכול לעמוד למשפט, הוא בכלל לא עומד לדין, ואז הוא הולך לבית-חולים לחולי נפש. חבר הכנסת מודי זנדברג, אתה עורך-דין. הרי פה יכול להיות מצב, שאדם לא היה בכלל בטיפול פסיכולוגי, לא היה בשום סיטואציה כזאת, אלא הוא טוען שהוא עשה את מה שעשה באי-שפיות זמנית. זה מה שאפשרנו בעצם בתיקון בסעיף 300א.

עכשיו אני רוצה לומר, שאני מלווה את הוריה של עינב רוגל, זכרה לברכה, לאורך כל השנתיים הללו, גם בבית-המשפט המחוזי בנצרת, שבו נשמע הערעור של גלעד שמן. זה נראה לי ממש כמו תיאטרון אבסורד. בזמן המשפט הוא אף לא טען לאי-שפיות, אבל על-ידי התיקון שאנחנו עצמנו חוקקנו אפשרנו, שכל מי שפוגע בחברה שלו או רוצח אותה, רוצח אשה שלו, מפעיל אלימות במשפחה שמגיעה עד רצח, עד השיא – כל מי שעושה זאת יוכל לטעון לאי-שפיות זמנית.

והנה אני רוצה לשתף אתכם בחוויה קשה מאוד שעברה עלי עכשיו. הייתי עכשיו עם ארגוני הנשים, פה בירושלים, במפגן זעקה ומחאה עצום, מפגן ותהלוכה, והופיעה אמה של תמר ברז, זכרה לברכה, וכולנו עדיין נמצאים תחת הרושם הנורא של הרצח הנתעב שהיה לפני כחודשיים ברמת-גן. מסתבר, שבטרם משפט, הפרקליט, עורך-הדין של הרוצח, שעשה מעשה כל כך שפל וכל חמור, טוען בשם מרשו לאי-שפיות זמנית.

חברי הכנסת, שוחחתי על כך עם השר לשעבר דוד ליבאי ועם חבר הכנסת דדי צוקר, שעמד בראש ועדת החוקה, חוק ומשפט בכנסת הקודמת, והם מגינים על התיקון שהכנסנו, ואני יודעת ומבינה את המורכבות. אני גם מבינה שהיה בג"ץ קודם שפנה אל הכנסת לעסוק בסוגיה הזו. בכל זאת אני טוענת, שאנחנו עשינו שינוי גורף, ואגב, ארגוני הנשים הזהירו אותנו לפני שנתיים וטענו: אתם

פתחתם פה בעצם לא חלון, אלא דלת, שער, לכל רוצח ולכל מי שפוגע באשתו וממית אותה – לטעון לאי-שפיות זמנית.

לצערי הרב, שני המקרים הנוכחיים שעומדים עכשיו על סדר-היום: הרצח של תמר ברז, זיכרונה לברכה, שהוא עוד כל כך טרי וכל כך זועק – יחד עם עוד 21 נשים שנרצחו רק ב-1997, וזו הזדמנות להזדהות עם כל בני משפחותיהם – והמקרה של עינב רוגל, זיכרונה לברכה, הביאו אותי למסקנה שיש להגיש את הצעת החוק, ואני מקווה שהכנסת תאמץ אותה ולא תאפשר ניצול של דבר שהיא בכלל לא העלתה בדעתה שייעשה דרך התיקון. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת ענת מאור. ההצבעה תהיה במועד אחר.

הצעת חוק העונשין (תיקון – חובת דיווח על אלימות נגד בן-זוג), התשנ"ז-1997

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר נ' מסאלחה:

אנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק פ/1435, הצעת חוק העונשין (תיקון – חובת דיווח על אלימות נגד בן-זוג), התשנ"ז-1997.

חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה, בשם כמה חברים.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפני שאתייחס להצעת החוק, שתי מלים או שתי הערות לדברים שהשמיעה חברת הכנסת ענת מאור לפני. אחת, הערה כללית על התקציב, שאני מקבל אותה באמת ברוח עניינית, ולא בתור ניסיון לנגח את הממשלה. כי אני זוכר את הקדנציה הקודמת, ארבע שנים ישבנו, אני זוכר שלקחתי חלק כאופוזיציונר בכל מיני ניסיונות לשפר, לתקן, ללא הועיל, לרבות הסתייגויות – ללא הועיל.

ענת מאור (מרצ):

סליחה, ההסתייגות היתה אחרי שהתקציב הועלה, חבר הכנסת זנדברג.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

כן, נכון.

ענת מאור (מרצ):

אתה יודע שבתקופתה של השרה אורה נמיר נבנו ארבעה מקלטים חדשים.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

לא טענתי שלא נעשה דבר. אני רק זוכר, וגם היום אני מקווה שחברת הכנסת מאור אחראית מספיק על מנת שלא לטעון שגם התקציב החדש מבטל הכול. הטענה היא שלא נעשה מספיק. כאשר אני אומר שאני אנסה להתמודד עם הטענה, אני רק רוצה להזכיר מה היה פה במקרים קודמים, כאשר התחושה היתה שלא נעשה מספיק גם כן, הוגשו הסתייגויות משותפות לכל סיעות הבית, קואליציה ואופוזיציה, וברגע האחרון הקואליציה דאז התקפלה. זה טבע הדברים הרבה פעמים כאשר עוסקים בתקציב.

אבל כבר בדברים שאמרתי לפני כן, אדוני היושב-ראש, פניתי לראש הממשלה בקריאה שיתערב באופן אישי בנושא הנקודתי הזה, בין היתר מן הטעם שראש הממשלה לקח על עצמו, או הצהיר שהוא רואה בנושא הזה נושא חשוב, שמן הראוי לקדם אותו. אני חושב שאחת הדרכים הנכונות לקדם נושא שכזה היא בתקציב נכון. אז אני מקווה באמת שהעניין לא ייפול על אוזניים אטומות, ושבאמת תהיה התקדמות גם במישור התקציבי, ואולי גם נצליח לשתף פעולה עם כל סיעות הבית על מנת להפעיל לחצים ראויים. רק נזכור את הפרספקטיבות הנכונות ואיך היו הדברים גם בזמנים אחרים.

הערה אחרת לגבי הצעת החוק האחרונה, שהועלתה כאן על-ידי חברת הכנסת מאור. הייתי מאוד נזהר מלנסות להתערב כתוצאה ממקרים שנדונים היום, מה גם שאין עוד החלטה סופית לגבי הטענות השונות. אבל, מעבר לזה, אם באמת הטענות האלה תתקבלנה מכיוון שהן נכונות, הרי שמטרת הצעת החוק בזמנה היתה להתמודד עם סיטואציה כזאת. אם הטענות לא תתקבלנה, או אם ינסו לטעון אותן והן תידחינה, משמע ממילא הדברים לא יתקבלו. צריכים להפריד בין ניסיונות של סניגור או נאשם לנקוט קו סניגורי מסוים, לבין התוצאה או קביעתו של בית-המשפט. וגם אז, אם קביעתו של בית-המשפט בדין נעשית, מן הסתם אנחנו צריכים לשים לב למקרה המיוחד שקורה מבחינת מצבו הנפשי של העבריין. הלוא על כך היה בעצם הדיון כולו, כאשר הצעת החוק עלתה ועברה בקדנציה הקודמת.

אני לא הייתי הולך על דרך גורפת לבטל אותה. מן הסתם, אנחנו מחויבים לזה לא אחת בנושאים בעייתיים, לבקר את הדברים פעם נוספת, לראות אולי יש מקום לשינוי, אבל, אני חושב שהשינוי לא צריך להיות גורף ומוחלט, בדרך של ביטול. יכול להיות שיש מקום לקריטריונים, להגמשה מסוימת, לשינוי במינוח שיוביל לקביעת מבחנים אחרים על-ידי בית-המשפט, אבל עדיין יש להשאיר פתח, כי בית-המשפט היה זקוק לפתח בעבר, וזאת הסיבה בעצם לכך שהחקיקה הקודמת באה לפנינו בקדנציה הקודמת.

ענת מאור (מרצ):

אני מבינה את המורכבות. אני רק רוצה – – –

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

כן, אני יודע. הנושא לא היה חד וחלק. ארגוני נשים התנגדו, ובכל זאת בית-המשפט אמר את דברו, ובעקבותיו גם הכנסת. אבל, אני חושב שאנחנו מחויבים לבדיקה מחודשת, אם כי לא לביטול גורף בתנועת מטוטלת בעניין.

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק שאני מביא כאן היא פרי יוזמתה של חברת הכנסת נעמי בלומנטל, אשר אינה נמצאת היום בארץ, כמדומני, ובעצם אני מביא את הצעת החוק כאחד מיזמיה. חברי הכנסת חתומים על החוק, אבל היא היוזמת הראשית, וחשוב לי להדגיש ולומר את הדברים.

הצעת החוק עניינה הגדלה והרחבת חובת הדיווח על מקרי אלימות וקביעת חובת דיווח על אלימות נגד בן-זוג.

"תופעת האלימות כנגד בני זוג היתה קיימת זמן רב, אך בימים אלו בשלה החברה לנסות ולהתמודד עם בעיה חמורה זו.

"אחת הבעיות החמורות בתופעה זו הינה אי-הדיווח על מעשי אלימות כאמור כלפי בן-זוג.

"מקובל לחשוב, שאם תהיה חובת דיווח על-ידי כל אדם, ובעיקר על-ידי הסביבה הקרובה לאותו מוקד אלימות, תוכלנה הרשויות המוסמכות לכך לטפל בבעיה טרם קרות האסון הצפוי מראש, ולא נשמע עוד את המלים 'ידענו זאת מאוחר מדי'."

אני רוצה, מעבר לדברי ההסבר שאותם קראתי כאן, להוסיף משפט אחד. לדעתי אנחנו נהיה מחויבים גם להתמודד עם סכנה של ניצול לרעה של הרחבת החובה הזאת על-ידי כל מיני גורמים אינטרסנטיים בצורה כזו או אחרת. הנושא הזה, לדעתי, כאשר תהיה הצבעה והצעת החוק הזאת תעבור, יחייב בדיקה קפדנית, כי לא היינו רוצים להגיע למצב שדבר חקיקה שנועד להציל ולהגן ייפך לכלי מאבק בין אנשים, או אפילו מכשיר לניצול לרעה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. ההצבעה תהיה במועד אחר.

הצעת חוק סייג לחנינה או לשחרור מוקדם של עברייני מין (תיקוני חקיקה), התשנ"ז-1997

(הצעת חבר הכנסת א' זנדברג)

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק פ/1659, הצעת חוק סייג לחנינה או לשחרור מוקדם של עברייני מין (תיקוני חקיקה), התשנ"ז-1997.

חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כאשר בית-משפט גוזר את עונשו של אדם, הוא שוקל את כל השיקולים, החל ממצבו הנפשי דרך מצבו החברתי, הרשעותיו הקודמות, חומרת העבירה, מעשה העבירה, ובמקרים רבים שבהם יש קורבן – גם את מצבו של הקורבן. הדברים חדים וברורים יותר כאשר אנו עוסקים בעבירות מין.

והנה, בית-המשפט קובע את העונש תוך שקלול השיקולים כולם. אבל, כחלוף זמן, כאשר העבריין מרצה את עונשו בבית-הסוהר, מגיע הרגע שבו הוא יכול לפנות ולבקש הקלה בעונשו, בין במסלול של חנינה, שלאחרונה נשמע פופולרי כאן, אבל גם במסלול הרגיל של הפחתת שליש באמצעות ועדת שחרורים. כאשר הדיונים מתקיימים סביב השאלה אם להפחית או להקל בעונשו, למעשה אין שום ביטוי למצבו של הקורבן. הקורבן לא יכול לטעון את מה שיש לו לומר, בניגוד לבית-המשפט, שבו במקרים רבים הקורבן נמצא בשביל להעיד, ובית-המשפט מתרשם.

הצעתי מאוד פשוטה, להודיע לקורבן על הכוונה להקל בעונשו של העבריין, ולתת לקורבן, אם רצון בכך, ורק אם רצונו בכך, באופן ישיר או באמצעות בא-כוחו, את האפשרות לטעון טענות בנסיבות האלה, על מנת שלא ייווצר מצב ותחושה של אי-צדק בחברה, כאשר אדם ביצע את מעשה העבירה, שקלו את כל השיקולים – הקורבן, הטראומה, הנזק העצום שנגרם לו; ואני מייחד את הדברים לעבירות מין, לעברייני מין. בשלב הזה לא מדובר פה בחקיקה שכוללת את כל דבר החקיקה הפלילית בישראל, אלא רק לגבי שחרור מוקדם של עברייני מין. במקרים אלה אני מציע שתהיה אפשרות לקורבן לומר את דברו, על מנת שמי ששוקל את השיקולים יביא בחשבון גם את השיקול הזה וידע להביא בחשבון דברים שלדעתי הם רלוונטיים וחשובים מאוד.

מבחינת המסר החברתי והציבורי, אחד הסימנים למדיניות ענישה נכונה הוא האיתות כלפי אנשים שיכולים בפוטנציה לבצע את העבירה, וגם כלפי אנשים שיכולים לקחת את עניין הנקמה ליד בשביל לנקום את עלבונם או את המעשה האיום שקרה להם – לדעתי חשוב מאוד, גם כאשר אנחנו משחררים שחרור מוקדם או חוננים אדם, שנביא בחשבון את מצבו של הקורבן ואת זכותו להתנגד, על מנת שלא יהיה מצב שקורבנות ייטלו, חלילה, את החוק לידיהם, ובכך בעצם נמוטט את מערכת המשפט, וגם על מנת לעשות צדק, וזה בעצם הדבר המרכזי.

זאת מהותה של הצעת החוק, שעוסקת בתיקונים בשלושה חוקים שונים. 1. חוק נשיא המדינה לעניין חנינה; 2. חוק העונשין; 3. פקודת בתי-הסוהר. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. גם ההצבעה על הצעת החוק הזאת תהיה במועד אחר.

חברי הכנסת, היות שעל סדר-היום יש הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שמריהו בן-צור, והוא איננו באולם, וגם חברת הכנסת נעמי חזן איננה באולם, אני מכריז על הפסקה של חמש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 18:39 ונתחדשה בשעה 18:42).

הצעה לסדר-היום שנה להולדתו ו-75 שנה לפטירתו של אליעזר בן-יהודה, מחיה השפה העברית

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אני מחדש את הישיבה. הצעה לסדר-היום מס' 3289, של חבר הכנסת שמריהו בן-צור: 140 שנה להולדתו ו-75 שנה לפטירתו של אליעזר בן-יהודה, מחיה השפה העברית. בבקשה, חבר הכנסת בן-צור.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום אנו מעלים בכנסת ישראל את דמותו ותרומתו של אחד האנשים שעשה רבות ונכבדות לתחיית העם היהודי בארצו – אליעזר בן-יהודה.

הלשון העברית לא מתה, היא נמשכה וממשיכה במשך אלפי שנים, כנראה זה אחד מסודות קיומו של העם היהודי – קיומה של שפה.

אליעזר בן-יהודה טען בצדק, כי העצמאות של כל עם, במיוחד של העם היהודי, היא הלשון המדוברת. הדיבור הוא שמקשר ומאחד בין קבוצות והופכן לעם אחד. הלשון המדוברת יכולה להמשיך להתקיים אם תפעל במרץ ובהתמדה גם בבית, גם ברחוב ובכל תחום מחיינו.

גדולתו של אליעזר בן-יהודה בכך שהוא הציב את הלשון העברית המדוברת, מטעמים לאומיים, כמו שמעיד עליו ההיסטוריון קלזנר: "אף אחד לא היה עקבי כמותו ולא נתכוון בדיבור העברי כיוון לאומי ומדיני כמוהו".

זאת ועוד, אליעזר בן-יהודה הצליח יחד עם חבריו ליצור תנועה חברתית שתגשים את הרעיון להפוך את הלשון העברית ללשון מדוברת של העם היושב בארץ-ישראל. הזמן והמקום סייעו לו ולחבריו, ועל-ידי כך הפיחו רוח חיים שאכן ידברו כולם בלשון העברית. בעזרת הסופרים העבריים, העיתונות העברית, בעזרת הגננות והמורים הצליח אליעזר בן-יהודה, יחד עם חבריו, לעשות מהפך בחיי העם בראשית מאה זו, ובכך הוא תרם למהפכה גדולה בחיי העם היהודי.

נראים לי דברי בר-אדון כשהוא אומר על בן-יהודה: "לבן-יהודה שמור מקום נכבד – – – על חלקו בתחיית העברית בשמשו לה בחינת סמל אישי". בשל הדוגמה שלו ושל בני ביתו לדבוק במטרה ובשל העידוד שנתן למורים ולגננות, ראוי הוא לכל הכבוד וההוקרה.

תרומתו החשובה לפיתוח סגנון כתיבה עברי חדש ועבודתו העצומה להכנת המילון הגדול של העברית, אומנם עד האות חי"ת, ידועים לכול, ובאנו היום רק להזכיר אותם, לשבח ולהעריך את אחד מהאנשים שעשה בזה רבות.

מורי ורבותי חברי הכנסת, כיום מצויים בלשון העברית אורות וצללים המשמשים בערבוביה. מצד אחד תחייה, פריחה ושגשוג בספרות, בעיתונות הכתובה והאלקטרונית; מצד שני, אנו עדים לפריקת עול תורת הלשון וכל אחד עושה בה כרצונו. עלינו להסיר מתוך הלשון העברית, למרות הקשיים, את בדילי הלשון, לנסות לשנות את המצב, היום במיוחד, בצורת השימוש בלשון העברית ובמניעת חדירה של הלעז.

לשוננו מתייסרת כיום בגלל השימוש הצעקני בה – –

שבח וייס (העבודה):

אתה מתכוון ל"שלוש שקל".

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כן. יום אחד הערתי למישהו שאומרים "שלושה שקלים" ולא "שלוש שקל", והוא אמר לי: אתה ספרת או אני ספרתי?

– – האלימות פשתה ותפסה לה מקום במשכן הלשון. וכל הצועק יותר אליים וגבר.

יודע אני שיטענו הטוענים כי איני מכיר את כללי המשחק, אך בכל זאת חובת הצעקה מחייבת אותנו לנסות להסיר את האלימות המילולית מקרבנו. אמרתי פעמים רבות שכל אלימות מילולית מובילה לאלימות פיזית. לצערנו, כבר ראינו שמלים מובילות לכדורים.

מורי ורבותי, זו הזדמנות בשבילי לשלוח מכאן ברכה ודברי הוקרה למורי הלשון העברית, ממשיכי אליעזר בן-יהודה, אפשטיין, בכר ואחרים. הם שעושים יום יום לשמירת הלשון ולפיתוחה, הם הראויים לכל ברכה. אני מקווה שהם ימשיכו להקפיד לבל יפגעו בלשוננו, והשימוש בה יהיה עדין, תרבותי וחינוכי. אולי, בעזרת השם, יסייעו בידם כלי התקשורת בעלי העוצמה הגדולה.

שתי מטרות הצבתי לנגד עיני כשהעמדתי את הנושא: א. לתת כבוד והערכה לאליעזר בן-יהודה ולתרומתו, ולכל חבריו; ב. אני מבקש להשיב כבודה של הלשון העברית ולנהוג בה בכבוד. אני מקווה כי היום, בפתחה של שנת היובל למדינת ישראל, יתכנסו רבים וטובים כדי לתרום להשגת שתי המטרות. תודה.

שבח וייס (העבודה):

טובים – כן, רבים – אני לא בטוח.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה, חבר הכנסת בן-צור.

חבר הכנסת זאבי, אתה רואה? עי"ן גרונית, חי"ת. שפה יפה, נכון?

אדוני סגן שר החינוך, התרבות והספורט, בבקשה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

כבוד יושב-הראש, רבותי חברי הכנסת, שתי הערות, ברשותך, לפני דברי הכתובים. אני מודה לך, חבר הכנסת בן-צור, על העלאת הנושא החשוב, השורשי, החינוכי והערכי הזה והבאתו אל מליאת הכנסת. הערה שנייה היא, שאני מוכרח לומר, לגלות ולהתוודות, ששבט לשונו של חבר הכנסת זאבי מפחיד אותי כל פעם מחדש. תיקוני העברית שלו מעוררים בי את הצורך ואת המחויבות לשים לב לכל מלה ולכל אות שיוצאות מגרוני. הנה, אמרתי לך, ידידי חבר הכנסת זאבי.

שבח וייס (העבודה):

לכן אתה אומר: היושב בראש.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

נכון. אני מכיר את הוויכוח האם לומר "היושב בראש" או "יושב-הראש".

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת זאבי משתמש ב"היושב בראש" כל הזמן.

שבח וייס (העבודה):

בעקשנות.

היו"ר נ' מסאלחה:

כן.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

אחת לכמה שנים, בקביעות עקשנית – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אם עכשיו אנחנו בתיקונים, אומרים בקביעות.

שבח וייס (העבודה):

גם זה חשוב.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

טוב.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אל תסתבך בזה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

— — — עולה בדיוני הכנסת דמותו של אליעזר בן-יהודה, לרגל מועד זה או אחר, באמתלה כזו או אחרת. עובדה זו כשלעצמה מלמדת על עוצמת נוכחותה של דמותו בתוכנו, כשם שמעידים על כך הרחובות הרבים הקרויים על שמו הפזורים בארץ.

שבח וייס (העבודה):

גם אבן-יהודה היא על שם אליעזר בן-יהודה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' פלד:

נכון. אינני מערער על הצדק שבדבר. המיתוס של בן-יהודה יונק את כוחו מן העובדה התרבותית הנוקשה ביותר ובעלת המשמעות הרבה ביותר של התחדשות חיינו הלאומיים במולדתנו ההיסטורית, והיא העובדה שהעברית לבדה נעשתה שפת החיים והיצירה של קיומנו הלאומי – השפה הבלעדית והשלטת במדינת ישראל, שפת הקיום הישראלי והיהודי למלוא עומקו ורוחבו.

אדוני היושב-ראש, אינני בטוח שכל חברי הכנסת זוכרים, כי רק לפני שבע שנים ציינו כאן, בכנסת, ובמערכת החינוך כולה, וגם במדינה כולה, לרבות בחגיגות יום העצמאות, את שנת הלשון העברית. הגורם המזמן אז היה מלאות 100 שנים לוועד הלשון העברית, שבין יוזמיו וראשוניו היה אליעזר בן-יהודה. היוזמה לכך יצאה אז מהאקדמיה ללשון העברית, שהיא, כידוע לכם, יורשתו הרעיונית של ועד הלשון, והיא מונתה לכך על-פי החוק. באותה שנת הלשון העברית, לפני שבע שנים, היתה פעילות ענפה מאוד בתחום הבנת התהליך שעברנו, תולדותיו, משמעותו, וכן, כמובן, בתחום של זכירת גיבוריו הבולטים לאורך השנים, ואליעזר בן-יהודה ומשפחתו בתוכם. בלי למנות כרוכל את כל הפעילויות בשנה ההיא, אזכיר כי הן כללו סרטים, תערוכות, ספרים, חוברות, כרזות, תמונות, הפעלות ועוד כהנה וכהנה. עסקו בכך האקדמיה ללשון העברית, כל יחידות משרד החינוך, מרכז ההסברה, התקשורת האלקטרונית והעיתונות הכתובה. היה אירוע מיוחד במשכן הנשיא. היתה ישיבת כנסת מיוחדת לנושא. חלק גדול מן החומרים שנוצרו אז – זמינים ושמישים גם היום.

רבותי חברי הכנסת, כיון שכבר עלה הנושא, אזכיר בו עוד שני עניינים בעלי משמעות חינוכית עמוקה מאוד לדיד. בשניהם אסתייע באחד מגדולי בעלי הלשון של המאה האחרונה, אם לא הגדול שבהם, הלוא הוא הסופר שמואל יוסף עגנון. תחילה אביא קטע מתוך דברים שכתב לכבוד ידידו ומקורבו הגיאוגרף אברהם יעקב ברוור, במלאות לו 75 שנים.

אני מצטט: "עוד זאת היתה ירושלים יתירה על יפו, שדיברו בה עברית. אף ביפו דיברו עברית, אבל ביפו מעשה יחידים היתה, שקיבלו עליהם לדבר עברית, כגון המורים והסמוכים למורים וחברי הפועל הצעיר, מה שאין כן בירושלים. שהצורך הביא לידי הכרח וההכרח לידי יכולת. ירושלים עיר שמכל הגלויות נתכנסו בה, וכל גלות וגלות לשון גלותה בפיה. מבקש יהודי לדבר עם יהודי – לשון הקודש מאחדת אותם. כך בכל הדורות, וכן בדור שעבר. אם כן למה קוראים לאדם מסוים מחיה הלשון, ולמה אומרים עליו שהוא החזיר את הלשון העברית, והרי לפניו לא היתה הארץ אילמת. אלא עד שאתם שואלים על כך – שאלו למה מבקשים לחוג חג מאה שנה לירושלים החדשה, עיר שימיה כימי עולם מצמצמים שנותיהן למאה שנה". עד כאן מעגנון.

יש כאן, מצד אחד, ערעור על התואר מחיה השפה, והדברים פתוחים כמובן לוויכוח, אבל אין ויכוח על כך שהשורשים עמוקים ולא נוצרו יש מאין אפילו על-ידי בן-יהודה. מצד שני, יש כאן אזכור של אלה שקידמו את תפוצת השימוש בעברית בכל הארץ, והם, כמובן, המורים, וגם זה פתח לתיאורים ולמחקרים, שכבר נעשו ושעוד ייעשו.

אני מנצל כאן פסקה קטנה ואומר, שאנחנו השנה, בשנת ה-50 – ואני אומר זאת אפרופו מורים – מקדישים את אחד האירועים המרכזיים של משרד החינוך להוקרה לפואמה החינוכית במדינת ישראל.

העניין האקטואלי השני שרציתי לעמוד עליו, עוסק בו בהרחבה אחד מגדולי החוקרים של עגנון, מי שהיה זמן מה גם חבר כנסת – פרופסור דב סדן, זיכרוננו לברכה. הוא מצביע על שימושים רבי פנים שעושה עגנון בביטויים מן המקורות ועל ריבוי המשמעות הנוצר על-ידי שימושים כאלה. הדברים ידועים וכבר נאמרו פעמים לא מעטות, ואף-על-פי-כן טוב להזכירם ולהביא להם דוגמה.

בסיפורו "מעלות ומורדות" מתאר עגנון אדם שאיבד את הונו, ועכשיו הוא צריך לקחת סחורה מחנווני שהיה קודם לכן משרתו ועלה לגדולה. הנה משפט אחד מתוך הסיפור של עגנון: "הימנו לוקח ר' חנן אבא סחורתו, ועל שם אשתו של זה החנות רשומה בערכאות. בערב הוא בא ומחזיר לו מפתח חנותו, ובבוקר הוא שב ליטול את המפתח" – עד כאן המשפט בעגנון. כל מי שאוזן לו ושמע קריאתה של מגילת אסתר יזהה מייד את מטבע המשפט שבמגילה: "בערב היא באה ובבקר היא שבה אל בית הנשים שני". אבל, במגילה המסגרת היא מלכותית והמשפט הוא ראשיתה של התפתחות המוליכה לישועת עם ישראל, ואילו כאן, בסיפור, המסגרת היא עליבות והמשפט הוא המחשבה של נפילת הגיבור.

זו דוגמה קטנה לדיאלוג הרב-דורי והרב-שכבתי שמקיים יודע העברית, כותב העברית, קורא העברית, עם אלפי שנות תרבות כתובה ועשירה. עם הדיבורים על התחדשות העברית ועל העברית החדשה, ובדיבורים הללו אמת לא מעטה, מוטל עלינו להקנות לעצמנו ולבאים אחרינו את היכולת לקיים דיאלוג שכזה.

בית-גידולו של בן-יהודה הקנה לו את הכלים לדיאלוג הזה, וממנו ניזון חלק גדול מעבודת היצירה שלו. בית-הגידול בארצנו צריך לטפח הקנייתם של כלים כאלה, כי הריתמוס של חיי יום-יום מרחיק מהם. כמו בעניין הראשון כך גם בעניין השני – שורשים היא מלת המפתח. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת בן-צור, מה אתה מציע?

שבח וייס (העבודה):

בן-צור מציע לדון במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מבין, אדוני, אבל אולי הוא יסתפק בדברים שלו.

חבר הכנסת בן-צור, אתה מסתפק בדברים של סגן השר, או שאתה רוצה דיון במליאה?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כבוד סגן השר דיבר על מה שנעשה קרוב לשבע שנים. מה נעשה במערכת החינוך בשנה הזאת, שנת היובל? אפשר לקחת את הגורם המזמן הזה ולהפיק ממנו את מלוא התועלת, לפחות בעניין של תרבות הדיבור.

אני מבקש להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

מישהו אחר יציע להעביר לוועדה.

תודה רבה, אדוני סגן השר.

הצעה אחרת לחבר הכנסת שבח וייס, אולי הוא יציע להעביר את הנושא לוועדה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה לחברי, סגן יושב-ראש הכנסת שמריהו בן-צור, על היוזמה ואני מודה על תשובת סגן השר.

הרעיון להעביר את הנושא לוועדה הוא לא רע. זאת באמת הזדמנות להעלות את הנושא לדיון; מחשבות נוספות. אני רק רוצה לומר משהו שכבר הזכיר הדובר, חבר הכנסת בן-צור.

יש התפתחות מרתקת של השפה העברית בתקשורת הכתובה והאלקטרונית, היא פשוט מרתקת. אני מוצא שזאת ממש מהפכת תרבות שנייה. כל כך הרבה הטיות חדשות, כל כך הרבה פעלים חדשים – כושר המצאה נדיר. כך שיכול להיות שבתוך מרחב הצמיחה והפריחה הזה יש גם אולי הליכה אל מעבר לשפה. זה נושא מרתק ומעניין לדיון בוועדה.

הייתי מצפה גם לסובלנות כלפי אימוץ הביטויים מהלעז. אתה רמזת איזו מלה על לעז. זה מסתדר. השפה כל כך עשירה, שכאשר אנחנו עוסקים, למשל, בפוליטיקה, אז פוליטיקה זה כבר בתוך העניין. כמו למשל "אקדמיה" ללשון העברית או "אוניברסיטה". למשל, כנסת – אין לנו מלה עברית ל"פרלמנטריזם". אז אם נכפה את זה – "כנסתיות" לא יצא טוב. לכן אני אומר: לצד הפריחה האדירה, מידה גדושה של סובלנות גם כלפי האימוץ המתקבל מאוד על הדעת, שמחבר אותנו גם אל הכפר העולמי, יכולתי לומר, כמעט גלובלי.

אני חושב שזה יכול להיות דיון מאוד מרתק על היחסים ההדדיים בין השפות שעכשיו מקובלות בארץ וכיוצא באלה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. אתה מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך?

שבח וייס (העבודה):

אני חושב שהוועדה הטבעית היא ועדת החינוך והתרבות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בן-צור מסכים להעברת הנושא לוועדת החינוך.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על אישור הצעתו של חבר הכנסת שמריהו בן-צור והעברתה לוועדת החינוך של הכנסת.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

שמונה בעד. הוספתי את חברי הכנסת טלב אלסאנע ובני אלון. הנושא אושר.

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 17) (חופשת לידה של עובדת שילדה יותר מילד אחד), התשנ"ח-1997 (קריאה ראשונה)

היו"ר נ' מסאלחה:

הנושא הבא: הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 17) (חופשת לידה של עובדת שילדה יותר מילד אחד), התשנ"ח-1997, קריאה ראשונה, של חברת הכנסת נעמי חזן. בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להציג הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 17) (חופשת לידה של עובדת שילדה יותר מילד אחד), לקריאה ראשונה. אני אסביר בקצרה במה מדובר.

חוק עבודת נשים, התשי"ד-1954, סעיף 6 בו עוסק בעצם בחופשת לידה. הרבה מאוד שנים, למעלה מ-40 שנה, לצערי הרב, חשבו שבאמת יש אפשרות שאשה תלד יותר מילד אחד בלידה, קרי תאומים או יותר. עכשיו – שביעייה בארצות-הברית. מתוך רגישות לעניין הזה הוחלט כבר אז להאריך את חופשת הלידה בשבועיים, אבל שמו להארכה זו שני סייגים מאוד מאוד קשים, ואם מותר לי להגיד – גם מוזרים. סייג ראשון, ששני הילדים או יותר עדיין חיים שבוע אחרי הלידה, וכעבור 12 שבועות – זאת אומרת, סיום חופשת הלידה של שלושה חודשים – לפחות ילד אחד חי.

הסייגים האלה הם מאוד מאוד נוקשים, ולא רק נוקשים, אם מותר לי להגיד, הם קצת אכזריים. כי אשה שיולדת יותר מילד אחד, אפילו אם, חס ושלום, נולדים שני ילדים בזמן הלידה שאינם נשאים בחיים יותר מיממה, עדיין המעמסה הנפשית והפיזית היא כזו שמצדיקה הארכה של חופשת הלידה בשבועיים.

אני הגשתי את הצעת החוק הזאת. לשמחתי הרבה, יושב פה שר האוצר. במקרה הזה הביטוח הלאומי הסכים שצריך גם להקצות משאבים. כל אשה שיולדת יותר מילד אחד, לא יעשו לה בדיקות אם הילדים חיים או לא, אם הם חיים או לא כעבור שבוע, אם הם חיים או לא כעבור 12 שבועות, אלא בצורה אוטומטית ביותר יאריכו את חופשת הלידה. העלות היא כ-700,000 שקלים לשנה. המוסד לביטוח לאומי מוכן לממן את העלות של החוק הזה. אני מקווה – במהרה.

אני חושבת שזה נושא שהוא כל כך לא שנוי במחלוקת, שבמהרה נוכל להעביר את ההצעה בקריאה ראשונה, ואולי כבר בשבוע הבא בקריאה שנייה ושלישית. אנחנו נקל בצורה כזאת מצוקה של מספר לא מבוטל של נשים שיולדות יותר מילד אחד. מגיעה להן הארכה של שבועיים בחופשת הלידה. בואו נעשה היום מעשה, שבאמת אין עליו חילוקי דעות. תודה רבה לך, אדוני.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. חבר הכנסת בני אלון, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסי כץ. אחריו – חברת הכנסת דליה איציק. אחריה – חבר הכנסת שבח וייס, ואחרון – חבר הכנסת מיכה גולדמן.

בנימין אלון (מולדת):

אני לא אנצל את מכסת הזמן שעומדת לרשותי, כי אני באמת תומך בהצעת החוק הזאת. אני חושב שאנחנו צריכים לעודד ילודה על-ידי מדיניות, ואנחנו צריכים גם לתת את החוקים הסוציאליים שעושים את זה הלכה למעשה ולא מסתפקים במלל.

אני חושב שביטוח לאומי זה זכות של האזרח, זה מין קופה של האזרחים לצורך ייעודי, לשם כך זה נועד. ואם הביטוח הלאומי אומר – לפחות כך נאמר לנו בדברי ההסבר בכתב ובעל-פה – שהוא יכול לספוג את הדבר הזה, אני חושב שלזה הוא נועד. הביטוח הלאומי לא נועד להיות מקור הכנסה למשרד האוצר לדברים שאינם ממין העניין, הוא גם לא רוצה להיות מנגנון גבייה לדברים שאינם ממין העניין. הוא נועד לעזור למך ולזקן ולהיות לו חומת מגן, הוא נועד להיות חומה מסייעת לאם, ואם הקדוש-ברוך-הוא נותן את הברכה הזאת, שכמובן כרוכה גם בהוצאות כספיות ובאנרגיה נפשית גדולה, של לידת תאומים או שלישייה או – – –

רפאל אלול (העבודה):

גם שביעייה שמענו.

בנימין אלון (מולדת):

וגם שביעייה שמענו, הרי לא הייתי רוצה לראות שלידת תאומים תחייב גיוס כספים והיכנסות לפחדים וכדומה. אומנם לא מדובר על גיוס הכספים הכולל, אבל הסיוע בחופשה הניתנת בהתייחס לריבוי הילדים שנולדו, בשעה טובה – אני חושב שזה ראוי שקיים מקור הכסף במקום שמיועד לכך, הביטוח הלאומי.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה; לא נמצא. חברת הכנסת דליה איציק – לא נמצאת. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, חברתי חברת הכנסת נעמי חזן, זו דוגמה של חקיקה נאותה. במשך כ-50 שנות קיומה של הכנסת חוקקנו הרבה מאוד חוקים, אולי למעלה מ-4,000 חוקים. בכנסות האחרונות, השלוש-עשרה, הארבע-עשרה, ובשלהי הכנסת השתיים-עשרה, התפתח גל מאוד מעניין, שהוא ביטוי לתשומת לב מדוקדקת של חברי כנסת לחקיקה שהיתה קיימת. יש ממש קרן שפע של יוזמת חקיקה פרטית, שכמעט כולה היא תיקונים של חוקים קיימים, חוקים שנחקקו וראינו שיש בהם חסר או קצת צרות עין, כמו הדוגמה שאת הבאת. אני לא מבין איך אפשר לחוקק חוק כזה ולהתעכב על סיטואציה אסונית, שילדת שילדה תאומים או שלישייה וקורה לה אסון, מייד לאחריו מרכיבים לה את החזרה לרובריקה הראשונית.

לצד החקיקה הנאורה היו פה ושם גם מעידות ביורוקרטיות קרות מזג מדי. החוק הזה הוא ביטוי לתשומת לב, לחום לב, ובכל הלב נתמוך בו. תודה רבה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה. חבר הכנסת רפי אלול, בבקשה.

רפאל אלול (העבודה):

הנה, חבר הכנסת מיכה גולדמן הגיע.

מיכה גולדמן (העבודה):

עתה נתחלף.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה להודות לחברת הכנסת נעמי חזן. אני יכול להגיד לך, שאני כחבר כנסת מתבייש שההצעה לא באה מצד הגברים, כי אנחנו צריכים להבין כמה קשה לנשים. דווקא ביום כזה, אני לא יודע אם העיתוי נבחר על-ידך או לא, אבל ביום שדיברו על אלימות במשפחה, זה משב רוח מרענן שהצעת החוק נדונה דווקא ביום כזה. זה מראה על ההתייחסות לזכויות האשה והאם ויותר מזה.

טוב שמדינה שחוגגת 50 שנה תפשפש טיפה לאחר, כי יש לא מעט חוקים סוציאליים כאלה ואחרים שחוקקנו אותם בבהילות ובמהירות. אני אומר בצורה הכי כנה, שאני בטוח שיש לא מעט נושאים בתוך החקיקה של הביטוח הלאומי, שחלק מהם על-פי נוסחת פרדס הישנה, שאולי טוב שגם הם ייבדקו. זה שהסרת את האבק מחלק מהחקיקה הזאת – זה דבר חשוב וטוב. יותר מזה, אני חושב שזה ביטוי של הכנסת. אני משוכנע שזה יעבור פה-אחד, ואפילו שר האוצר, שחס על הקופה הציבורית – – – מה, כבר גמרת?

היו"ר ש' בן-צור:

ככה החלטתי.

רפאל אלול (העבודה):

דיברתי על הכסף, שר האוצר פה ואתה כבר גמרת. אני מקווה מאוד שנחליט פה-אחד, כי זה גם ביטוי הערכה לאם, הערכה לתרומת האמהות, ויותר מזה הערכה שלנו למעמד של האשה בחברה הישראלית. יישר כוח על החוק.

היו"ר ש' בן-צור:

אני מודה לך, חבר הכנסת רפי אלול. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה. אפשר לעשות הבדל במפלגת העבודה – – –

רפאל אלול (העבודה):

קשה לך – – –

שבח וייס (העבודה):

-- --

היו"ר ש' בן-צור:

לא קשה לי.

רפאל אלול (העבודה):

שלחנו אותך כשליח שלנו ברבנות לבחור את הרבנים.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אלה טקטיקות של התקציב, אדוני. זה חלק מהעניין.

אני מבקש להצטרף לתומכים בהצעת החוק. אני רק רוצה לנסות ולחשוב על מידת התסכול שחשות נשים שנפלו בין הכיסאות, באותן קטגוריות שלא נכללו. אני רואה בעיני רוחי אותו פקיד אומר: גברתי, זה החוק, נקודה וזהו. לא פעם אחת ולא פעמיים נתקלים במושג הזה של אטימות של מערכת, וכאן האטימות הזאת היתה מלווה או זוכה להגנה של החוק שיצר אותה.

רפאל אלול (העבודה):

-- --

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

מכאן החשיבות בהצעת החוק ובתיקון החוק. אני רוצה לברך את חברת הכנסת נעמי חזן על יוזמה זו, וכן ירבו יוזמות ברוכות.

היו"ר ש' בן-צור:

אני מודה לך, חבר הכנסת אליעזר זנדברג. חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה.

רפאל אלול (העבודה):

— — — לעודד את הצפון.

היו"ר ש' בן-צור:

כן, יש השפעה לצפון לגבי לידות.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני מצטרף לחברי חברי הכנסת באותה קריאה, ואני מקווה ששר האוצר, שנמצא אתנו כאן, יסכים להארכה של שבועיים. לגבי אותן משפחות שזכו לתאומים או יותר, לפעמים אנחנו יודעים שמסיבות שונות גם התנאים היותר-טובים בבת-החולים לא מאפשרים להאריך חיים של אותו ילד שנולד כאחד מתאומים או משלישייה. אנחנו יודעים שבארצות-הברית, ששם נולדה שביעייה, ודאי שאף אחד לא חשב בצורה אווילית כמו במדינת ישראל, שהולכים ומודיעים למשפחה שמקצרים לאם את חופשת הלידה בשבועיים, זאת לאחר השמחה על לידה של תאומים, כשכעבור ימים מספר אחד מהתאומים נפטר. לאחר האסון שפוקד את המשפחה פקיד הביטוח הלאומי מבשר להם, שמקום העבודה לא יקבל את הזיכוי על אותם שבועיים. לכן, אני בטוח שגם שר האוצר ינחה את הביטוח הלאומי, כי מדובר בתקציב של 700,000 שקלים, וגם הביטוח הלאומי יכול להתמודד ולהרשות לעצמו בלי שהוא יחרוג.

רפאל אלול (העבודה):

— — — יהיה מבול של תאומים. זאת הבעיה שלהם.

מיכה גולדמן (העבודה):

הייתי מצפה מהביטוח הלאומי ינחה את משרדי המחוזות. אני לא אומר שבמדינת ישראל צריך להעתיק כל חוק צרפתי לגבי עידוד ילודה. אומנם אני לא שייך לדור שזוכר, כמבוגר, את בן-גוריון, אבל אני יודע שבן-גוריון עודד מאוד את הילודה במדינת ישראל והציע תמריצים מיוחדים למשפחות מרובות או ברוכות ילדים.

שבח וייס (העבודה):

— — —

מיכה גולדמן (העבודה):

אבל ב-100 לירות של אז היינו קונים "ויליס". היתה מכונית שקראו לה "ויליס", והיה "קייזר פרייזר", ולכן אני אומר – – –

שבח וייס (העבודה):

— — —

היו"ר ש' בן-צור:

אנחנו מדברים כאן על יולדת.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אנחנו נמצאים באווירה טובה. אתה יודע שמספרים שדן בן-אמוץ בא פעם ל"קייזר פרייזר", לאפרים אילין, ואמר לו: אדוני, אני רוצה הנחה על "לארק". אמר לו אפרים: לא תקבל הנחה; מה פתאום מגיעה לך הנחה? בגלל שאתה דן בן-אמוץ? אמר לו: אדוני, אם אתה לא נותן לי הנחה, אצא בערבים המיוחדים שלי בססמה "כל סמרקק נוסע בלארק". לכן, אני אומר: בואו נסתכל על הדברים בצורה אחרת ונראה את הדברים בצורה נכונה. התחלנו בדברים רציניים, אני מציע שנסיים בצורה רצינית ונברך את חברת הכנסת נעמי חזן על החוק שלה. אני בטוח שתהיה כאן הסכמה מקצה לקצה, מצד שמאל לצד ימין, מימין לשמאל ובאמצע צומת ומולדת, לאשר את החוק.

היו"ר ש' בן-צור:

חברת הכנסת נעמי הנעימה חזתה חזון. האם את מקבלת את ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

נעמי חזן (מרצ):

כן.

היו"ר ש' בן-צור:

בואו נעבור להצבעה. מי בעד העברת ההצעה לדיון בוועדת העבודה והרווחה? מי בעד? מי נגד?

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 17) (חופשת לידה של עובדת שילדה יותר מילד אחד), התשנ"ח-1997, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' בן-צור:

תשעה בעד, אין נגד, אין נמנעים. הצעת החוק עוברת לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצעת חוק שירות לאומי (נסיעה חינוך בתחבורה הציבורית), התשנ"ח-1997

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' בן-צור:

אנחנו עוברים לדיון בהצעת חוק שירות לאומי (נסיעה חינוך בתחבורה הציבורית), התשנ"ח-1997, קריאה ראשונה, של חבר הכנסת רחבעם זאבי. יעלה ויבוא. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, אני בא היום לבקש מחברי הכנסת לאשר בקריאה ראשונה הצעת חוק שאושרה בקריאה טרומית לפני תשעה חודשים. ב-26 בפברואר השנה אושרה הצעת החוק הזאת בקריאה טרומית. דומני, יותר מדומני, שגם יושב-ראש הישיבה, סגן יושב-ראש הכנסת שמריהו בן-צור, הציע הצעה זזה או דומה, אפילו מורחבת יותר, ולכן אני בטוח בתמיכתו ובתמיכת חברי הכנסת האחרים.

הזכרתי שהחוק הזה מחכה תשעה חודשים בין קריאה טרומית לקריאה ראשונה, וזה דבר שיש בו משום פגיעה לא בנו המחוקקים, אלא בבנות שתזכינה בתוצאות של החוק, כאשר הוא יאושר בעוד שעה קלה.

מה אומרת הצעת החוק הזאת – הסברתי אז בקריאה הטרומית. לא אלאה אתכם בכל ההנמקות. אבל, אחזור במלים ספורות על הרעיון המרכזי. הרעיון נולד כאשר ראיתי שתי בנות ביישוב בשומרון,

שאחת משרתת כחיילת, מורה חיילת, ואילו שכנתה היא מורה בשירות לאומי. שתיהן נוסעות לאותו בית-ספר בעיירת פיתוח. האחת נוסעת בתחבורה ציבורית ונהנית ממה שאנחנו, המדינה, נותנים לה, נסיעת חינם בתחבורה הציבורית; ואילו חברתה שבשירות לאומי משרתת את דרכיה בטרמפים, על כל המשתמע מכך: זמן, סכנה, גם חוסר ביטחון. שתיהן עושות אותה מלאכה חשובה של חינוך ילדי ישראל. שתיהן גרות באותו יישוב. שתיהן חברות. רק שאחת חיילת, וחברתה, מסיבות חברתיות, משפחתיות, סביבתיות, לא משרתת כחיילת, אלא משרתת בשירות לאומי, אבל היא עושה בדיוק אותה מלאכת קודש של לימוד ילדי ישראל. זה הוליד את הרעיון לעשות צדק לבנות המשרתות בשירות לאומי, לפחות בנושא התחבורה הציבורית, כי ההבדלים בין שתי בנות כאלה הם בתחומים נוספים של משכורת, של ביגוד ושל זכויות נוספות שהחיילת מקבלת לעומת עמיתתה בשירות הלאומי. לפחות נעשה את הצדק בתחום הזה של נסיעה בתחבורה הציבורית.

אומנם אין פה חברי כנסת ערבים, אבל, אני רוצה להגיד שאני מצפה גם לתמיכה שלהם, מפני שיבוא יום שבני המיעוטים – אני מתכוון בעיקר לערבים – ייכנסו למעגל של שירות לאומי. וכשזה יקרה, ואני מקווה שזה יבוא מהר, יהיה כבר תקדים של חוק שמשווה את תנאי השירות שלהם, לפחות בשימוש בתחבורה הציבורית, לאלה שהם חיילים ונהנים מהתחבורה הציבורית. מכאן, שלכל אנשי הבית מכל הכיוונים יש עניין לתמוך בהצעת החוק הזאת.

לא אחזור על מה שמופיע בנייר הכחול המונח לפניכם. אני רק אגיד במלה אחת, שהחוק הזה גורם לפטור מתשלום בתחבורה ציבורית לבנות המשרתות שירות לאומי, שאושר על-ידי שר החינוך והתרבות.

אני מצפה ומקווה שחברי הכנסת יתמכו בהצעת החוק. תודה.

היו"ר ש' בן-צור:

אני מודה לך, חבר הכנסת רחבעם זאבי.

אנחנו סוגרים את הרשימה. נרשמו קרוב לשישה חברים. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה, מהמקום.

שבח וייס (העבודה):

זו שוב אחת הדוגמאות של חקיקה שהיתה צריכה להיעשות מזמן.

יש לי רעיון לחבר הכנסת זאבי ולחברים אחרים. אולי אחד המפעלים הפרלמנטריים שאנחנו ניזום במסגרת 50 שנות כנסת הוא, שנבקש מהלשכה המשפטית שלנו שתעשה סריקה של החוקים הקיימים ותמצא כל מיני נקודות תורפה, שהן בבחינת כסף קטן ותיקון עוול גדול. אני מציע זאת כרעיון. זה יהיה מפעל פרלמנטרי קטן. שני החוקים שהובאו היום הם דוגמה יוצאת מן הכלל לכך שאפשר לעשות צדק בכסף קטן לממלכה.

מובן שאתמוך בחוק הזה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה.

חבר הכנסת נסים דהן, בבקשה, מהמקום.

צבי הנדל (מפד"ל):

מאחר שהחברים מקצרים בדבריהם, האם אוכל גם אני להצטרף לרשימה?

היו"ר ש' בן-צור:

לא, סגרתי את הרשימה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא בא מעזה, תן לו.

היו"ר ש' בן-צור:

האמן לי שהייתי נותן לו. אבל מה יגידו לי? – רק אם יגיד לי חבר הכנסת שבח וייס שכן, אולי אשקול זאת.

שבח וייס (העבודה):

אני לא מפריע ליושבי-ראש.

היו"ר ש' בן-צור:

כן, תודה.

נסים דהו (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, ברכות לחבר הכנסת גנדי, אם מותר לקרוא לך כך בצורה לא פרלמנטרית. ברכות לרחבעם זאבי על הצעת החוק. זאת אף שידועה עמדתנו, עמדת ש"ס, שהיא בכלל נגד שירות לאומי. אבל, אם כבר משרתים בשירות לאומי, אם כבר עושים ברכות, שכשלעצמן הן ברוכות, הן פעולות מבורכות, וישר כוחם של חברי הכנסת אם הם כבר עושים זאת, על-פי השקפת עולמנו הן לא צריכות לעשות זאת במסגרת שירות לאומי. אבל, אם הן כבר עושות את הפעולות היפות האלה, אין שום סיבה שהן תהיינה מקופחות לעומת אותה אחות לפעמים, של אותה נערה שנקראת חיילת, שתיסע בתחבורה ציבורית. הן לא צריכות להיות שכנות כמו הדוגמה שנתת. הן יכולות להיות שתי אחיות במשפחה, שאחת מהן תלך לשירות לאומי, אחת תלך לצבא, אחת תיסע באותו כיוון חינוך ואחת תיסע באותו כיוון ותצטרך לשלם עבור הנסיעה.

מובן שבמצב שנוצר אנחנו בוודאי תומכים בהצעה. אבל, יורשה לי, אדוני היושב-ראש, ברשותך, להצביע עוד על כמה אפליות בחברה הישראלית, שאולי הגיע הזמן לתת עליהן את הדעת ולנסות לתקן אותן. אתן כמה דוגמאות.

יש דוגמה מאוד פשוטה, שהנוסע בתחבורה ציבורית זכאי להנחת תלמיד עד שמלאו לו 18 שנה; והוא יקבל הנחה עבור נסיעה ממקום הלימודים לביתו ומביתו בחזרה. אם אותו תלמיד ימשיך בלימודים במוסד להשכלה גבוהה, כמו אוניברסיטה או מכללה, הוא ימשיך ליהנות מן ההנחה אפילו לאחר גיל 18. אם הוא יהיה תלמיד ישיבה והוא ימשיך ללמוד בישיבה, הוא לא יהיה זכאי לאותה הנחה בתחבורה ציבורית לאחר גיל 18. לצערנו הרב, המאמצים שלנו כחברי כנסת להביא לתיקון העוול הזה לא הצליחו, מכיוון שהדבר תלוי במשרד האוצר, שצריך לממן את המשך הסובסידיה להנחות בתחבורה ציבורית גם למי שעבר את גיל 18 וממשיך ללמוד.

יש עוד כמה מקרים שבהם יש אפליה בין לימודים במקום מסוים למקום אחר, כשבמקום מסוים יש הנחה – – –

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת נסים דהן – – –

נסים דהו (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, יכולתי לנאום שם מעל הדוכן – – –

היו"ר ש' בן-צור:

כן, אבל שלוש דקות.

נסים דהן (ש"ס):

לא משום שאני עומד פה אני אדבר פחות. רק חסכתי את המהלך.

היו"ר ש' בן-צור:

הבאתי זאת בחשבון. שלוש דקות.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים. אנחנו תומכים ונתמוך בהצעת החוק, בעזרת השם, גם בקריאה שנייה וגם בקריאה שלישית, לכשיגיע ובהקדם. אבל אני מבקש, מעל במה זאת, מכל חברי חברי הכנסת, להמשיך ולחשוב – אם כבר מתקנים הפליות בחברה הישראלית, יש עוד כמה מקומות שהניחו לנו הראשונים להתגדר בהם. תודה רבה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת בני אלון, בבקשה.

בנימין אלון (מולדת):

מהמקום. אני חושב שזה חוק חשוב ומציע להמשיך.

קריאה:

גם אני יכול להגיד מלה?

היו"ר ש' בן-צור:

לא. אני מבקש לא להפריע. בבקשה.

קריאות:

הוא גמר.

היו"ר ש' בן-צור:

גמר? לא שמעתי אותו אפילו. תודה. חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני חושב שהצעת החוק של חבר הכנסת רחבעם זאבי באה באיחור של כמה שנים, ואני יכול רק להצטער. אני יודע איזה ניסיונות עשה גם חבר הכנסת שאול יהלום בזמנו כדי להצמיד ולהשוות את התנאים של בנות השירות הלאומי לתנאים של חיילות צה"ל.

אני גם יודע את החשיבות של התרומה החשובה של הצעירים בוגרי י"ב או י"ג בתנועה הקיבוצית, בתנועה המושבית; וגנדי, היום, שיש לו בן במושבה שאני גר בה, בכפר-תבור, אנחנו יודעים שאותו נוער שמוכן לדחות בשנה שירות בצבא ומתנדב להדרכות במקומות כמו שכונות ובאזורי פיתוח – ודאי שכל אמא וכל אבא רוצים לראות את הבת שלהם חוזרת מפעילות כזאת בתחבורה ציבורית ולא עומדת בחוץ ונוסעת בטרמפים.

לכן אני חושב שיש חשיבות גדולה מאוד בחוק הזה. נכון שהעלות שלו היא כ-2.5 מיליוני שקלים על-פי הנתונים של אגף התקציבים באוצר, אבל אני חושב שכל אחד מאתנו יודע מה עלול לקרות אם לא נעביר את החוק הזה. אמרתי שזה חוק שבא מאוחר, אבל טוב מאוחר מאשר לא לקיים אותו כלל.

אני חושב שכל הכבוד לחבר הכנסת רחבעם זאבי, ולחברי הכנסת, על זה שהוא היה מוכן לצרף להצעת החוק גם את ההתנגדות, ולמעשה, גם את הבקשה של התנועה המושבית, של חבר הכנסת שלום שמחון, וגם של התנועה הקיבוצית, כדי שהחוק הזה יכלול גם את הצעירים במושבים, במושבות ובתנועה הקיבוצית.

אני תומך בחוק ואני חושב שזאת תהיה אחת הבשורות – – –

היו"ר ש' בן-צור:

סליחה, אני מבקש.

מיכה גולדמן (העבודה):

— — אחת הבשורות היפות להורים שישמעו שאנחנו אישרנו את החוק הזה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה. אחרון – חבר הכנסת צבי הנדל.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני אתמוך בהצעת החוק. אני חושב שהחוק טוב וצריך לברך את היוזם.

רציתי לנצל את זכות הדיבור על מנת לספר למי שאינו יודע, שצומת, בשיתוף האגודה למען החייל, מפעילה ארבעה קווים של הסעה חינם לחיילים – קווי אוטובוס שמסיעים בימי שישי חיילים מהצפון לנקודות מסוימות. זה נבדק משפטית, חבר הכנסת וייס, אושר על-ידי מבקרת המדינה, במטרה לסייע להגיע יותר בטוח ויותר מהר הביתה לחיילים שזקוקים לכך.

ברוח זאת, כמובן, אתמוך גם בהצעת החוק הזאת.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת צבי הנדל, בבקשה.

צבי הנדל (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת: א. ברכותי לחבר הכנסת זאבי על החוק, ואני מקווה שהוא יגיע מהר לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אולי בהזדמנות זאת כדאי להעלות על נס את הפעולה הנהדרת של הבנות בבתי-החולים, בתחומי החינוך, בקליטת עלייה, בכל תחום שעם קצת נשמה יהודית אפשר לתרום בו הרבה הרבה לחברה.

אין חילוקי דעות לגבי השירות הצבאי. ודאי שיש שם תרומה. אבל לך אני אומר, בייגה, אף-על-פי שאחת הבנות שלי היתה בשירות צבאי, לפעמים התרומה הסגולית לחברה שתורמת בת בשירות לאומי עולה לאין ערוך על התרומה של חיילת בצבא. אבל גם זה צריך וגם זה צריך. כשם שחיילת נעזרת, למשל, בהסעות חינם, חשוב שגם בנות השירות הלאומי יעזרו. ואני שמח על התמיכה מקיר לקיר בבית הזה, שמהווה לא רק הקלה כספית, אלא יישר כוח גדול לאותן בנות נפלאות שעושות עבודה נהדרת בכל חלקי הארץ. תודה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת רחבעם זאבי, רחב לבך לשמוע דברי שבח. אתה בעד העברת ההצעה לוועדת הכספים להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית?

רחבעם זאבי (מולדת):

אני רוצה להתייעץ עם יושב-ראש – – –

היו"ר ש' בן-צור:

אי-אפשר.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מוכן – – –

קריאות:

אי-אפשר.

נסים דהן (ש"ס):

רק ועדת הכנסת – – –

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, אתה ותיק – – –

מיכה גולדמן (העבודה):

לוועדת הכספים.

היו"ר ש' בן-צור:

לוועדת הכספים. נעבור להצבעה מי בעד ומי נגד העברת ההצעה לוועדת הכספים להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות לאומי (נסיעה חינם בתחבורה הציבורית),
התשנ"ח-1997, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' בן-צור:

17 בעד, אין נגד, אין נמנעים. הצעת החוק תועבר לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' בן-צור:

אנחנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום. שר האוצר ישיב על שאלות. בבקשה, אדוני שר האוצר.

תקצוב המינהל לחינוך ערכי במשרד החינוך

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר האוצר ביום ב' בניסן התשנ"ז (9 באפריל 1997):

רצוני לשאול:

1. האם אגף התקציבים מסכים להקמת מינהל חדש במשרד החינוך ולתקצוב פעולותיו?

2. האם האגף מסכים להעברת תקציבים מסעיפים אחרים לצורך זה?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עד למועד זה טרם פנה משרד החינוך, התרבות והספורט למשרד האוצר בבקשה להעברת תקציבים ייעודיים למינהל לחינוך ערכי.

תשלומי פנסיות לעובדי השטחים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר האוצר ביום כ' בסיוון התשנ"ז (25 ביוני 1997):

למיטב ידיעתי, הניכויים מעובדי השטחים, לרבות חלקו של המעסיק, בגין תנאים סוציאליים שעיקרם תשלומי פנסיה, מועברים משירות התעסוקה לאוצר המדינה בחשבון פיקדוני לזכות משרד העבודה.

רצוני לשאול:

1. כמה עובדי השטחים צברו זכויות פנסיוניות בגין הפרשות אלה?

2. מה הוא סך הפיקדון בגין הזכויות הפנסיוניות הצבורות, לרבות תשואה?

3. כמה עובדי השטחים צפויים לפרוש בשנתיים, שלוש השנים הקרובות, ומה הוא הפיקדון הצבור בגין עובדים שלא יממשו זכותם לפנסיה?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מספר העובדים הפלסטינים שלהם זכויות צבורות כלשהן הוא כ-50,000.

בחודש יוני 1997 שילם שירות התעסוקה פנסיה ל-1,009 פנסיונרים פלסטינים.

2. הסכומים שנצברו בחשבונות בגין הזכויות הסוציאליות מסתכמים נכון ליום 30 במאי 1997 ב-293 מיליון ש"ח.

3. רוב רובם של העובדים הפלסטינים שלהם זכויות סוציאליות, אינם נמצאים על סף הגיל המזכה לזכויות פנסיוניות. הצפי הוא כי בשלוש השנים הקרובות יפרשו כ-70 עובדים נוספים.

אובדן כושר עבודה בשמירת היריון

חבר הכנסת ד' ראם שאל את שר האוצר ביום כ"א באייר התשנ"ז (28 במאי 1997):

הובא לידיעתי, כי חברות הביטוח אינן מכירות בשמירת היריון, באישור רופא, כאובדן כושר עבודה, ולכן הן מסרבות לשלם למבוטחות פיצוי חודשי בגין היעדרותן ואי-השתכרות במקום עבודתן.

רצוני לשאול:

1. האם המצב ידוע לאוצר?

2. האם וכיצד יפעל משרדך שחברות הביטוח יכירו בשמירת היריון כאובדן כושר עבודה?

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר ש' בן-צור:

סליחה. חברי הכנסת, השעה היא 19:30, והסליחות נגמרו לי. בבקשה, אדוני שר האוצר.

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, תרשה לי, אדוני היושב-ראש, לברך אותך, זאת הישיבה הראשונה שאני מופיע בה בראשותך – שתמשיך הרבה שנים בבריות גופא ונהורא מעליא.

הי"ר ש' בן-צור:

תודה רבה.

שר האוצר י' נאמן:

אשר לשאילתא מס' 1152, של חבר הכנסת דוד ראם, בעניין אובדן כושר עבודה בשמירת היריון, אני רוצה להשיב לו שיש חברות ביטוח המוכרות פוליסות עם כיסוי אובדן כושר עבודה במצב של שמירת היריון.

המפקח על הביטוח משתדל שלא להתערב בקביעת תנאי הפוליסות שחברות הביטוח מעוניינות למכור על בסיס עסקי לגיטימי אם אין בהן תנאים המקפחים את הלקוח.

הי"ר ש' בן-צור:

תודה. שאלה נוספת, חבר הכנסת דוד ראם?

דוד ראם (הליכוד-גשר-צומת):

כבוד השר, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדעת אם המשרד יפעל לעגן את זה בתקנות שאכן כך יהיה? מעבר לזה שחברות הביטוח מחליטות לעשות את אשר הן חושבות בפוליסת הביטוח, מעבר לזה – מה אתה עושה? מה משרד האוצר עושה בנושא הזה?

שר האוצר י' נאמן:

הסברתי שמשרד האוצר איננו מתערב בפוליסות שמוכרות חברות הביטוח אם אין בהן תנאים מקפחים, ואני חושב שרצוי מאוד שהמדינה לא תתערב על מנת שלא לשאת באחריות ביטוחית נוספת. זאת תהיה טעות אם יעשה הדבר.

בתשובה על שאלה שלך נאמר במפורש שהדבר אפשרי ואכן קיים גם במציאות.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה.

ביטול המונופול של חברת "מקורות"

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר האוצר ביום כ"א באייר התשנ"ז (28 במאי 1997):

באחרונה נודע כי כבודו החליט לאמץ את מסקנות ועדת-ארלוזורוב בעניין ביטול המונופול של "מקורות". משרדך נקרא להיערך לקראת הביטול. נודע לי, כי כל זה נעשה ללא התייעצות והכנה מראש של ראשי "מקורות".

רצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. אם כן – האם לא נשקלה החלטה כזו בשיתוף עם ראשי "מקורות" והעובדים?

3. האם כתוצאה מביטול המונופול ייפגעו העובדים, ואם כן – מה ייעשה כדי למנוע זאת?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד האוצר אימץ את המלצות ועדת-ארלוזורוב.

הוועדה כללה בדוח המלצה להקטנת הריכוזיות במשק המים והגבלת עוצמת המונופול, אך לא ביטול המונופול.

2-3. במסגרת דיוני הוועדה נשמעה עמדת הנהלת "מקורות" באופן מסודר; בכלל זה, חברת "מקורות" הגישה לוועדה נייר עמדה בנדון.

במקביל נערכים דיונים בין משרד האוצר לחברת "מקורות" בנושא שינוי ארגוני בחברה, שמטרתו לפתור חלק מהבעיות שהועלו בדיוני הוועדה. השינוי הארגוני הנמצא בתהליכי ביצוע מאפשר כניסה

לפעילויות חדשות בתחום משק המים ויאפשר מקור תעסוקה לעובדים הקיימים. פעילות זו תתרחב אם תצליח החברה לעמוד בתחרות ואם תשכיל להתמודד ביעילות מול גורמים אחרים בענף. במקרה כזה לא זו בלבד שהצעד המוצע לא יגרום לפיטורי עובדים, אלא להיפך.

מימון עיתונים לפקידי ממשלה

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שר האוצר ביום כ"א באייר התשנ"ז (28 במאי 1997):

רצוני לשאול:

1. האם יש פקידי ממשלה שאוצר המדינה מממן עבורם מינוי אישי לעיתון יומי או עיתון ערב?

2. אם כן – מה הם הקריטריונים לכך, בכמה פקידיים מדובר, ומה היא חלוקת העיתונים בקטגוריה זו?

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השאילתא נוגעת לעניין מימון עיתונים לפקידי הממשלה.

1. התשובה היא: אכן, כן.

2. האוכלוסייה נקבעת בדרך כלל על-ידי המשרדים עצמם, והיא כוללת את בכירי המשרדים, מדרגה 44 ומעלה, ואת לשכת הדובר.

אני רוצה להדגיש, שלעובדים אלו יש זקיפת הטבה בשכרם, והם משלמים על זה את המס.

היו"ר ש' בן-צור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יהלום.

שאל יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, האם לפי הוראות האוצר יכולים הפקידים לבחור באיזה עיתון שהם מעוניינים, או שהמשרד קובע עיתונים מסוימים כן ולא?

שר האוצר י' נאמן:

כפי שאמרתי, הדבר נקבע בדרך כלל על-ידי המשרדים, ולכל משרד יש המדיניות. ידוע לי, שבמשרד האוצר מי שזכאים לעיתונים בוחרים באילו עיתונים הם מעוניינים.

שאל יהלום (מפד"ל):

האינפורמציה שלי היא שנותנים רק שתי אפשרויות: "הארץ" ו"גלובס".

שר האוצר י' נאמן:

מידע אישי, כששמים על שולחני את כל העיתונים שאני לא מעוניין בהם, קשה לי להגיד שהאינפורמציה היא מדויקת. זה לפחות מידע אישי. אבל אם זו הידיעה, אני מוכן לבדוק ולהשיב לך על כך בכתב בתוך כשבוע-עשרה ימים.

שאל יהלום (מפד"ל):

תודה רבה.

מס ערך מוסף על גני-ילדים

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר האוצר ביום כ"ח באייר התשנ"ז (4 ביוני 1997):

רצוני לשאול:

1. האם גני-ילדים פרטיים המאורגנים ומפוקחים על-ידי משרד החינוך משלמים מע"מ, בעוד גנים עירוניים וציבוריים פטורים מתשלום מע"מ?

2. מדוע קיים השוני הזה, הפוגע בתחרות בין הגן הפרטי לבין הגן הציבורי ומעיק על כיסם של ההורים, והאם יבטל האוצר האפליה?

3. מה הם סכומי המע"מ שנגבו ממגזר זה, בשנים האחרונות?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. גני-ילדים פרטיים, המאורגנים ומפוקחים על-ידי משרד החינוך, המנוהלים על בסיס עסקי, מסווגים במע"מ כ"עוסק" ומשלמים מס על הערך המוסף שלהם. גני-ילדים ציבוריים, שאינם מנוהלים על בסיס עסקי, מסווגים במע"מ כ"מלכ"רים" – מוסדות ללא כוונת רווח.

2. השוני נובע מהשוני במהות בין גני-הילדים הפרטיים לגני-הילדים הציבוריים. גני-הילדים הפרטיים מנוהלים על בסיס עסקי, לשם עשיית רווחים. גני-הילדים הציבוריים אינם פועלים למטרת רווח. שירותי החינוך ניתנים תמורת מחירים נמוכים או חינם. כמובן, אם גן פרטי אינו פועל למטרת רווח אלא ממניעים מלכ"ריים, בדומה לגני-הילדים הציבוריים, הוא יסווג כמלכ"ר, ומעמדו לעניין מע"מ יהיה זהה למעמדו של גן-הילדים הציבורי. מהאמור לעיל ברור, שאין כוונה לבטל את השוני הקיים לעניין מע"מ בין גני-הילדים הפרטיים לגני-הילדים הציבוריים.

3. סכומי המע"מ שנגבו ממוסדות חינוך קדם-יסודי – הכולל: גני-ילדים חובה, טרום-חובה, גנים פרטיים, "חדרים" ומעונות-יום – הינם כדלקמן: 34,300,000 (גבייה נטו) ב-1996, 26,400,000 (גבייה נטו) ב-1995.

היערכות בנק ישראל לקראת איחוד המטבע באירופה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר האוצר ביום כ"ח באייר התשנ"ז (4 ביוני 1997):

רצוני לשאול:

מה היא מדיניותנו הפיסקלית והכלכלית מול ולקראת איחוד המטבע באירופה?

שר האוצר י' נאמן:

האיחוד המונטרי האירופי אמור להיכנס לתוקף בינואר 1999. ישראל פועלת באופן עקבי להידוק הקשרים המסחריים ושיתוף הפעולה עם מדינות האיחוד, ללא כל קשר לאיחוד המטבע. עם זאת, הקריטריונים להצטרפות עתידית לאיחוד, כפי שנקבעו באמנת מסטריכט, מהווים יעדים אשר המשק הישראלי שואף ופועל להשגתם, עקב חשיבותם הכלכלית, ולא דווקא בהקשר של האיחוד המונטרי.

מעבר לחתירה להמשך צמצום הפער בין המשק הישראלי לבין משקי המערב, בהם מערב-אירופה, ומעבר למאמץ המתמשך להרחיב ולהעמיק את הקשרים הכלכליים עם מדינות האיחוד האירופי, אין צורך במדיניות מיוחדת לקראת איחוד המטבע.

המעבר למטבע יחיד יצריך היערכות של בנק ישראל ברמה הטכנית.

היו"ר ש' בן-צור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (העבודה):

אדוני השר, את השאלה הזאת הצגתי לפני זמן רב, והיתה לה אז אקטואליות מסוימת, כיוון שבתוך מדינות אירופה התנהלו דיונים רבי-משמעות, עם הקרנות כלכליות רחבות, וחשבת, גם כנציג הכנסת במועצת אירופה, שיש השלכה לכך.

ברשותך, וברשות היושב-ראש, בשאלה הנוספת שלי אעשה סטייה קלה. יש היום משבר שתופס תאוצה ותשומת לב מרכזית בקנה מידה עולמי של המערכות הכספיות במזרח הרחוק, שיש להן הקרנה מיידית על אירופה והקרנה מסוימת על ארצות-הברית. אני מרשה לעצמי להצמיד את זה ולתת איזה ממד אקטואלי לשאילתא הישנה שלי: האם לך כשר האוצר יש – בגבולות המותר, אני יודע שהדברים מורכבים – איזו בשורה, איזו אמירה, לציבור הישראלי בהקשר זה, שהוא היום נושא מרכזי גם בחדשות?

שר האוצר י' נאמן:

אני חושב שרצוי מאוד ששר אוצר לא יגיב על עליות או ירידות בבורסות בארץ או בעולם. עם זאת, אני משוכנע, על סמך מה שראינו בשבועות האחרונים, שהציבור בישראל ער למצב, מבין אותו ולא נתפס עד עכשיו לבהלה, ברוך השם.

אבל, אני רוצה להדגיש, שר אוצר צריך להיזהר מאוד שלא לתת ייעוץ פיננסי ולא לתת כל הערכות לגבי כדאיות או אי-כדאיות השקעות.

שביתת הרשויות המקומיות

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר האוצר ביום ז' בסיוון התשנ"ז (12 ביוני 1997):

מדי כמה שנים נכנסים ראשי הרשויות המקומיות לגירעונות של מיליארדי ש"ח. הדיונים העוסקים בפתרונות נוגעים בשאלה אחת בלבד: מהיכן יקבלו את הכסף, דרך תשלום הארנונה או שמא מקופת האוצר. הועלו כמה הצעות לרפורמה ברשויות, כמינוי גזברים לעירייה או קביעת אחריות פלילית.

רצוני לשאול:

1. האם הדיון במשרדך נסוב רק על מקורות הכסף, ולא על הדרכים למנוע הישנות המצב בעתיד? מדוע?

2. מדוע לא מנוצל המשבר הנוכחי כדי לקבל את הסכמתם של ראשי רשויות לרפורמה מהותית בשלטון המקומי?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. עיקר הדיון עסק בשינוי כללי בהתנהגות של הרשויות המקומיות ובניסיון לבצע שינוי במערכת היחסים בין הממשלה לבין השלטון המקומי, דבר אשר בא לידי ביטוי בסיכום שעליו חתמו משרדי הפנים והאוצר, שעניינו שינוי כללי הפעולה בתחום הרשויות המקומיות, שעקרונותיו יפורטו להלן:

א. הכנת תוכניות הבראה לרשויות המקומיות – רשויות אשר ייכנסו להסדרי הבראה על-פי סיכום זה, יידרשו להגיש בתוך חודשיים תוכנית לאיזון תקציבן השוטף. איזון התקציב יהיה מצמצום הוצאות שוטפות, ובכלל זה צמצום כוח אדם, שיפור הגבייה וטיפול בהכנסות העצמיות.

הממשלה תעמיד, לצורך מימון השתתפותה בתוכנית ההבראה, סכום של מיליארד שקל על פני שלוש שנות תקציב: 300 ב-1997; 500 ב-1998; 200 ב-1999.

הרשויות המקומיות יידרשו להעמיד מקורות עצמיים למימון הסדרי ההבראה, בדרך של מיצוי גבייה, מימוש קרנות פיתוח ומימוש נכסים אחרים.

ב. הבטחת איזון שוטף בעתיד – הסכומים שפורטו לעיל יותנו בהעברת חוק האכיפה בקריאה שנייה ושלישית בכנסת. חוק זה בא לטפל ברשויות, אשר יצברו גירעונות שוטפים בין היתר באמצעות מינוי ועדות ממונות, תוך פיזור המועצה הקיימת.

הממשלה תעמיד מקורות בהיקף של 320 מיליון שקל בשנים 1998-1999 להשלמת הפער בין ההוצאה המוכרת לבין ההכנסה המחושבת על-ידי משרד הפנים – עדכון תקציב מענק האיזון של משרד הפנים.

השבתת העיר עכו

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר האוצר ביום כ"ז בסיוון התשנ"ז (2 ביולי 1997):

זה יומיים מושבתת העיר עכו כתוצאה מהפלייתה בשנה האחרונה והעברתה למעמד אזור פיתוח ב'.

רצוני לשאול:

1. האם משרדך מודע למצבה של העיר?

2. כיצד יימצא פתרון מיידי למצוקת העיר עכו, ומתי יטפל משרדך בבעיות שנוצרו שם?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. עיריית עכו נמצאת זה זמן רב במצב כספי קשה.

מצבה הכספי הקשה של הרשות אינו קשור בסיווג שנקבע לרשות בהתאם למפת אזורי העדיפות.

משרדי הפנים והאוצר גיבשו לאחרונה סיכום, אשר קבע כי משרד הפנים יעמיד תקציבים למימון תוכניות הבראה ברשויות מקומיות.

עד כה לא הוכנה על-ידי עיריית עכו תוכנית הבראה, אשר תביא לאיזון הגירעון השוטף שיוצרת הרשות מדי שנה ותטפל בחובות שיצרה הרשות בעבר.

אם תציג הרשות תוכנית הבראה בהתאם לכללים שנקבעו על-ידי משרד הפנים, כאמור, ניתן יהיה לגבש עמה, בלוח זמנים קצר, הסדר הבראה, בדומה להסדרים שמגבש משרד הפנים בתקופה זו, עם כמה רשויות מקומיות הנמצאות במשבר כספי.

כוונת שופטים לעתור לבג"ץ בעניין שכרם

חבר הכנסת א' זנדברג שאל את שר האוצר ביום כ' בסיוון התשנ"ז (25 ביוני 1997):

כתבה, שהעתקה מצ"ב, מלמדת, כי שופטים מתכוונים לעתור לבג"ץ נגד הממונה על השכר בעניין חישוב שכרם.

רצוני לשאול:

1. האם הפרטים בכתבה נכונים?

2. האם התערב הממונה על השכר בקביעת השכר?

3. מה הוא מעמדו של הממונה על השכר באוצר לעניין קביעה זו?

4. מדוע הורה הממונה על השכר לחשב הכללי לשלם לשופטים דמי ותק שיפוטי, על-פי שיטת חישוב הנוגדת את המוסכם?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הממונה על השכר הוציא הוראות ביצוע, ובהן חישוב הוותק אינו מחושב בריבית דריבית.

2-3. לממונה על השכר אין מעמד בקביעת שכר השופטים, והוא לא התערב בקביעת שכרם.

4. הממונה על השכר פעל על-פי הנחיות ועדת הכספים והיועצת הכלכלית של הוועדה; מצ"ב החלטת הוועדה.

הממונה על השכר יפעל על-פי כל החלטה שתקבל ועדת הכספים של הכנסת.

תשלום לביטוח לאומי על הכנסות שאינן מעבודה

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר האוצר ביום כ"ז בסיוון התשנ"ז (2 ביולי 1997):

רצוני לשאול:

1. מדוע נאלצים העובדים לשלם ביטוח לאומי על הכנסות שאינן מעבודה?

2. מה הם סכומי המס שנגבו בשנים האחרונות בעקבות ההוראה בנדון?

3. מה הוא הצידוק לחוק אם מקורות ההכנסה – מעבודה, ושאינה מעבודה – אינם תלויים אלה באלה?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1, 3. באופן עקרוני חייב אדם לשלם דמי ביטוח לאומי על כל הכנסותיו (הכנסה מעבודה והכנסה שאיננה מעבודה). זאת מתוך גישה, כי על דמי הביטוח להיות פרוגרסיביים ושוויוניים, ולתרום לחלוקה צודקת ושוויונית של ההכנסות במשק. אולם, על מנת שלא לדרוש דיווח לביטוח לאומי מכל שכיר שמקבל הכנסה נמוכה שלא מעבודה נקבע בתקנות, כי רק אנשים שעיקר הכנסתם איננה מעבודה יחויבו לשלם על הכנסה זו דמי ביטוח לאומי. כלומר, מי שהכנסתו שלא מעבודה נמוכה מהכנסתו מעבודה, לא חייב בדמי ביטוח לאומי עבור ההכנסה שלא מעבודה.

2. בשנת 1996 – 24 מיליון שקלים. בשנת 1995 – 20 מיליון שקלים.

מימון טיפול חדש במחלת האיידס

חבר הכנסת א' גולדשמידט שאל את שר האוצר ביום ד' בתמוז התשנ"ז (9 ביולי 1997):

לאחרונה חלה פריצת דרך בטיפול במחלת האיידס, שילוב של תרופות אשר אושרו על-ידי משרד הבריאות וכן על-ידי מינהל הבריאות והמזון האמריקני.

רצוני לשאול:

מדוע מסרב משרדך לבקשת מימון זו, אשר הוגשה לכם על-ידי משרד הבריאות?

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר האוצר ביום י"ב בחשוון התשנ"ח (12 בנובמבר 1997):

משרד האוצר מסרב לכלול תרופות חדשות לטיפול במחלת האיידס בסל שירותי הבריאות. נוכח זאת הופסקה חלוקתן על-ידי קופות-החולים.

רצוני לשאול:

1. ההחלטה הזאת עלולה לעלות בחיי החולים. מה הוא הפתרון המוצע לחולים?

2. האם תימשך המגמה של מניעת טיפול או חידוש מדעי אשר יתקבלו בעתיד?

3. כיצד יממן משרדך את גירעון סל שירותי הבריאות?

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שר האוצר ביום י"ט בחשוון התשנ"ח (19 בנובמבר 1997):

דובר משרד הבריאות טוען, שנושא הקצבת כספים לטיפול יעיל בחולי איידס נמצא במשרדכם. בטיפול החדש נעלם הנגיף אצל 40% מן החולים, מספר ימי האשפוז קטן, כך גם עלויות ימי האשפוז.

רצוני לשאול:

1. האם נכון כי הטיפול בנושא נמצא במשרדכם?

2. האם אין בהחלטה לעכב או לא להקצות כספים לטיפול במחלה משום גזר-דין ליותר מ-2,000 איש החולים במחלה?

3. האם האוצר מודע למשמעות הכלכלית של אי-הכללת התרופות בסל הבריאות?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין ספק כי חשיבות הנושא רבה, ומחייבת התייחסות רצינית של כל הגורמים הנוגעים בדבר.

מינהל הטכנולוגיה במשרד הבריאות, שהוקם זה לא כבר, אמור להתמודד עם הנושא המורכב והחשוב של הערכה והחלטה על הטמעת טכנולוגיות במערכת הבריאות הציבורית. על-פי סעיף 8 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, רשאי שר הבריאות בצו לשנות את רשימת התרופות בתנאים שנקבעו. אי לכך נדרש משרד הבריאות, במסגרת סדרי העדיפויות שיקבע, לבחון את האפשרות של הכנסת תרופה חדשה כנגד הוצאת נושאים חשובים פחות, או לחלופין לקבוע דרכים להקטנת הוצאות על-ידי התייעלות פנימית כך שסך ההוצאה לא יגדל.

חוק ביטוח בריאות ממלכתי הפקיע מידי קופות-החולים את הגמישות הניהולית וכושר התחרות ביניהן בקביעת סל שירותי הבריאות והתרופות. אני תקווה כי התיקונים המוצעים במסגרת חוק ההסדרים יפתרו את הבעיה.

תקציב ארגוני ניצולי השואה

חבר הכנסת ר' ברונפמן שאל את שר האוצר ביום י"א בתמוז התשנ"ז (16 ביולי 1997):

ראשי מרכז הארגונים של ניצולי השואה בישראל טוענים, שקוצץ תקציב "קרן הרווחה לניצולים נצרכים" ותקציבו של ארגון "עמך".

רצוני לשאול:

1. האם שוקל משרדך לקצץ בתקציב המיועד לשיקום ניצולי השואה?

2. לאחר גל העלייה מחבר המדינות העצמאיות, שבו רבים ניצולי השואה, האם גדלו התקציבים לשיקום הניצולים?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד האוצר אינו שוקל לקצץ בתקציב המיועד לשיקום ניצולי השואה.

2. כן, מאז תחילת גל העלייה גדל ריאלית תקציב התגמולים לנכי מלחמה בנאצים בכ-150%.

גביית מסים במגזר הערבי

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר האוצר ביום י"א בתמוז התשנ"ז (16 ביולי 1997):

נמסר לי, כי קיימת בעיה של גביית מסי רכוש, רכישה, היטל השבחה, מע"מ ועוד במגזר הערבי, ועל חובות שנרשמו במגזר זה עקב אי-תשלום במאות מיליוני ש"ח.

רצוני לשאול:

1. מה הוא הפער בין המגזר היהודי למגזר הערבי בממדי הגבייה?

2. מה היא הסיבה לפער זה?

3. מה יעשה האוצר כדי לתקן את הפער ולהעמיק את הגבייה כנדרש?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. אגפי המסים אינם מבחינים בין נישומים או בין קבוצות נישומים על-פי מוצאם, וממילא אין בידיהם נתונים היכולים לתת אינפורמציה על חובות לפי עדות או מוצא.

3. אגפי המסים עושים ככל שביכולתם לאתר ולגבות את המס מכל חייבי המסים, וזאת על-ידי הוצאות לפועל, מינוי כונסי נכסים, אם יש, הפעלת מערכת המשפט וכיוצא בזה.

הטלת מס קנייה בשיעור 20% על הג'יפ "סופה"

חבר הכנסת ש' שמחון שאל את שר האוצר ביום י"ח בתמוז התשנ"ז (23 ביולי 1997):

בשנת 1994 הוחלט להטיל מס קנייה בשיעור 75%, בתוך שלוש שנים, על הג'יפ "סופה" המיוצר בישראל. ב-1 בספטמבר צפויה החלת המדרגה האחרונה, בגובה 20%, דבר שעלול לגרום להיעלמות ה"סופה" משוק הרכב המקומי.

רצוני לשאול:

האם יפעל משרד האוצר לדחיית ביצוע הטלת מדרגת המס האחרונה של מס קנייה בשיעור 20% לשנת 2000? אם לא – מדוע?

שר האוצר י' נאמן:

משרד האוצר אינו מתכוון להאריך את משך החשיפה בנושא מס קנייה על ג'יפ "סופה".

המשק כולו מתמודד עם החשיפה ליבוא, שהשפעותיה על המשק, כמו התחרות, רמת המחירים, מברכות. חלק מהמענה להתמודדות עם תהליך החשיפה נעוץ אומנם בהתייעלות בתוך המפעלים, אך בפועל תהליך החשיפה מתמרץ התמחות במוצרים בעלי יתרון יחסי.

בעולם כולו קיימים מיזוגים רבים בין יצרני רכב, עקב מחירי הפיתוח המאמירים, עלויות הייצור הגבוהות והתחרות בין המותגים השונים. שוק הרכב העולמי נשלט בידי קונצרנים בין-לאומיים, הסכמים של שיתוף פעולה חוצה יבשות וכיוצא בזה.

מסיבה זו, כלי רכב המיוצרים בהיקפים קטנים צריכים להציע ערך מוסף גבוה ביותר, וזאת על-ידי "תפירת" הרכב ללקוח, כדי שניתן יהיה למוכרם במחיר תחרותי. הג'יפ "סופה", המתמודד עם כמה כלי רכב מיובאים, נרכש בעיקרו על-ידי גופים מוסדיים – צבא, משטרה, חברת החשמל, קרן הקיימת ועוד. במקרים אלה מרכיב הרכישה איננו המשתנה היחיד, ובמרבית המקרים הגורמים הקובעים הינם מערך השירות, האמינות, החוסן הפיזי, העבירות וכדומה.

במצב המשק הנוכחי, ולמרות חרב האבטלה התלויה מעל לראשנו, חובה לעשות ככל האפשר כדי ליצור תשתית כלכלית איתנה לטווח הבינוני-הרחוק, שלעתים רחוקות מתיישבת עם יעדים של טווח הקצר.

היו"ר ש' בן-צור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שלום שמחון.

שלום שמחון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, בהזדמנות הזאת אני רוצה להעיר לך הערה. כאיש חינוך הרבה שנים אני חושב שהנוקשות שגילית בחוק הקודם כלפי איש חינוך כמוני לא היתה במקום.

היו"ר ש' בן-צור:

תרשה לי לא לענות לך.

שלום שמחון (העבודה):

אני חושב שהיית צריך לאפשר לי.

לעומת זאת, אני רוצה לומר על דברי השר: הנושא של הג'יפ "סופה" הוא קריטי ללא מעט משפחות בעיר נצרת, שהיא עיר חשובה במדינת ישראל. מה עוד שהג'יפ הזה הוכיח את יכולתו. עם זאת, יש שיקולים שונים ומשונים גם במשרד הביטחון וגם במשרד לביטחון פנים, שלא תמיד עולים בקנה אחד עם היכולת גם לקבל ג'יפ טוב, מהשורה הראשונה, ולאפשר למפעל הזה להמשיך ולהתקיים, וגם לספק עבור מערכת הביטחון ג'יפ שמתאים לצרכים שלהם.

אני רוצה רק להביא לך דוגמה, כדי שתדע: באנגליה מיוצר ג'יפ דומה מסוג "לנדרובר". הג'יפים האלו הוזמנו עבור מג"ב. מאחר שהם לא היו מספיק מהירים, כי בסך הכול הם ג'יפים שאמורים לתת תשובה עבור השדה, העבירו אותם קצת יותר לעורף, לטובת רכזי הביטחון. זה רק משמש לך דוגמה, איך הג'יפ "סופה" יכול לתת תשובה, ועם זאת, משיקולים שונים ומשונים, אתה בסך הכול גורם פה לסגירה של מפעל מאוד חשוב בנצרת.

היו"ר ש' בן-צור:

עם הקשיחות שלי רק שואלים שאלה, לא הרצאה.

שלום שמחון (העבודה):

סיימתי, זו בדיוק היתה המלה האחרונה.

היו"ר ש' בן-צור:

לא, זה עניין של קשיחות.

שר האוצר י' נאמן:

חבר הכנסת שמחון, הנושא הזה נבדק על-ידי הגורמים הרוכשים, ואינני חושב שאנחנו כמשרד האוצר יכולים לכפות בתנאים האלה על הרוכשים – – –

שלום שמחון (העבודה):

אני מציע לבדוק זאת עוד הפעם.

שר האוצר י' נאמן:

אני בטוח שהנוגעים בדבר, דהיינו הרוכשים, בודקים את הנושא הזה, כי הם אלה שצריכים להחליט בנושא. אני מוכן לפנות עוד הפעם, חבר הכנסת שמחון, אבל לפני שבאתי לכאן הנושא נבדק על-ידי המשרד, וזו התשובה שקיבלנו.

העברת תיקי נישומים מלשכת מס הכנסה חיפה לעכו

חבר הכנסת י' יהב שאל את שר האוצר ביום י"ח בתמוז התשנ"ז (23 ביולי 1997):

נציב מס הכנסה קבע מדיניות, שלפיה תיקים גדולים של נישומים מלשכת מס הכנסה חיפה יעברו לעכו.

רצוני לשאול:

1. מה היא המגמה המנחה את נציב מס הכנסה?

2. האם קיים תקדים למדיניות זו?

3. האם נשקל לשנות מדיניות זו?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. באגף מס ההכנסה מתבצעת זה כמה שנים העברת תיקים בין משרדי השומה, כחלק ממהלך ארגוני רחב שנערך על-ידי האגף.

ריכוז תיקים "גדולים" ממשרדי שומה גדולים היא נחלת העבר באגף מס ההכנסה, לאור רמתם המקצועית הגבוהה ויכולת הטיפול של המפקחים המטפלים בתיקים אלה.

העברת תיקים חשובה מסיבות שונות, לדוגמה, כאשר לתיק המועבר תיקים קשורים המטופלים במשרדים שונים והכוונה כמובן לבצע את כל הטיפול במשרד אחד – לדוגמה: חברה-אם פלוס חברה-בת ומנהלי החברות.

אנשי אגף מס הכנסה למדים, שכתוצאה ממהלך זה מתייעל הטיפול במערכת התיקים כולה.

שינוי תחומי הטיפול של משרדי השומה מאפשר רוטציה בטיפול התיקים. מהלך דומה נערך בכל רחבי הארץ.

דווקא התיקים הגדולים מאוד, תיקי פשמ"ג – פקיד שומה מפעלים גדולים – נותרו במשרד חיפה, שכן במשרד זה נמצאת חוליית פשמ"ג המטפלת בכל התיקים הגדולים בצפון הארץ.

סגירת מפעל "שלאון" בקריית-גת

חבר הכנסת ז' בויס שאל את שר האוצר ביום י"ח בתמוז התשנ"ז (23 ביולי 1997):

במפעל "שלאון" המייצר ערכות אב"כ נסגר קו הייצור. הסגירה באה כיוון שלא נמצאו 50 מיליון ש"ח לביצוע החלטת הממשלה לרענון הערכות.

רצוני לשאול:

1. מדוע לא תממש הממשלה לאלתר החלטתה על רענון ערכות אב"כ?

2. האם חידוש הייצור אינו שקול כנגד הוצאות המדינה בגין המובטלים?

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעניין סגירת מפעל "שלאון" בקריית-גת – בהחלטת הממשלה מאוגוסט 1997 לגבי תקציב המדינה לשנת 1998, הוקצו בשנת 1998 50 מיליון ש"ח, במחירי 1997, למימון המשך תוכנית התמיכה והרענון של ערכות המגן שחולקו לאוכלוסייה.

בשנת 1997 הוקצו 27 מיליון ש"ח לתוכנית ערכות המגן.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. שאלה נוספת, בבקשה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני שר האוצר, קצת נרגענו מרוחות המלחמה שנשבו בשבועות האחרונים מכיוון המפרץ הפרסי. הניסיון לימד אותנו בעבר, שכאשר המתיחות גוברת, נדרש ייצור מוגבר של ערכות אב"כ. כיצד מבטיחים יציבות בייצור לאורך זמן ועל-ידי כך מונעים "זיגזגים", שאינם מאפשרים קיום קו ייצור מסודר לאורך זמן?

שר האוצר י' נאמן:

התשובה ברורה. אם תבוצע התוכנית של עדכון והחלפה כפי שנקבעה, זה יאפשר לאורך תקופה למפעל לדעת מה הוא צריך לייצר לצורך רענון של ערכות המגן. הבעיה היא שבשנים הקודמות הדבר לא בוצע, ואני מקווה שלהבא, לאור התשובה שנתתי, הדבר יבוצע.

פעילות פקחי מס בשבת

חבר הכנסת ד' אזולאי שאל את שר האוצר ביום י"ח בתמוז התשנ"ז (23 ביולי 1997):

ברצוני לשאול:

1. האם פקחי מס ומע"מ פועלים בשבת?

2. אם כן – האם ניתן להם היתר עבודה בשבת?

3. אם כן – כמה ובאיזה נימוק?

4. האם מדובר בעובדים יהודים?

5. האם ניתן להעסיק לשם כך עובדים לא יהודים?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1, 3. באגף מס הכנסה מועסקים בשבתות עובדים שעבודתם חיונית.

סוג הפעילות של העובדים הכרחי נוכח העובדה כי עסקים רבים פתוחים בשבתות ובחגים. כדי להתגבר על נגע העלמות מס בהיקף נרחב, נערכות ביקורות בעסקים רבים במשך השבוע, ולא ייתכן כי עסקים הפתוחים בשבת ינצלו את העובדה כי בעסקיהם לא תיערך ביקורת, דבר המאפשר להם העלמת הכנסות בסכומים ניכרים. הוכח כי היקף התפיסות בתחום אי-רישום תקבולים בסופי שבוע ובחגים גבוה ב-50% לעומת ממוצע התפיסות בימים רגילים.

אגף המכס ומע"מ אינו פועל בעיקרון בשבתות כלל.

יש חילופי מידע בין רשויות המס. מידע המצוי ברשות מס אחת לגבי העלמת הכנסות עובר לידי רשות המס האחרת.

2. אגף מס הכנסה פועל על-פי חוות דעת משפטית שנתקבלה ביום 5 בספטמבר 1989.

בהתאם לסעיף 30(א)(2) לחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951, חוק זה אינו חל על העבדתם של עובדי המדינה, שתפקידם מחייבם לעמוד לרשות העבודה גם מחוץ לשעות העבודה הרגילות.

4-5. מדובר בעובדים יהודים וכן בבני מיעוטים. עובד שאינו רוצה לעבוד בסופי שבוע, אין מאלצים אותו לכך. יתירה מזו: הנחיתי את נציב מס הכנסה לכבד את יום השבת לגבי עובדים יהודים ואת יום המנוחה השבועי של בני דתות אחרות.

תחרות בין חברות הביטוח

חבר הכנסת א' דרעי שאל את שר האוצר ביום כ"ה בתמוז התשנ"ז (30 ביולי 1997):

נודע לי, כי משרד האוצר יוזם חוק ביטוח רכב מנועי שימנע תחרות בין חברות הביטוח על תעריפי ביטוח חובה.

רצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן – מה הם הנימוקים להצעת החוק?

3. מדוע למנוע תחרות בין חברות הביטוח?

4. התישקל מחדש יוזמה זו?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הטענה המועלית בשאלתא אינה נכונה.

ביום 30 ביולי 1997 התקבל בכנסת בקריאה שנייה ושלישית חוק ביטוח רכב מנועי (ביטוח בתנאי תחרות מבוקרת והסדרים לתקופת מעבר), התשנ"ז-1997.

כפי שניתן ללמוד משמו של החוק ומהנאמר בסעיף 1 לחוק, "מטרתו של חוק זה לקבוע כי מבטחים העוסקים בביטוח רכב מנועי יפעלו בתום תקופת המעבר בתנאי תחרות מבוקרת – – –". חוק זה נועד להסדיר את תקופת המעבר עד ליום 1 בינואר 2000, וכן לקבוע את עקרונות הבסיס בתפעול חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975, החל מיום זה, שיתבסס על תחרות בין החברות.

יחס לערבים בבנק לאומי

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שר האוצר ביום כ"ה בתמוז התשנ"ז (30 ביולי 1997):

מכתבה ב"כל העיר" עולה, כי קיימת הנחיה בבנק לאומי, שלפיה אין לקבל כביטחונות שיקים דחויים בחתימת ערבים, ללא קשר לאזרחותם, מקום מגוריהם או מצבם הכלכלי.

רצוני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. אם כן – כיצד ייתכן שניתנה הנחיה שכזו בבנק לאומי?

3. מה ייעשה בנושא?

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת אלול, מבירור שערך הפיקוח על הבנקים עם הנהלת בנק לאומי עולה, כי לא קיימת בבנק לאומי הנחיה מעין זו המפורטת בשאילתא. יתירה מזו, בנק לאומי הגיב ברוח זו בתשובה ישירה מפורטת לחבר הכנסת אלול, ובה דחה מכול וכול את ההנחיות שיוחסו לבנק.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. שאלה נוספת, בבקשה.

רפאל אלול (העבודה):

ברשותך, כבוד השר, אני מודה לך על התשובה. כתבתי את השאילתא באותו יום שבו קיבלתי תשובה מהבנק. אבל, אם יורשה לי קצת להרחיב, כבוד השר, איך מטפלים בכל אותם זרים שפותחים חשבונות בנק בארץ כנגד ערבויות וזכויות חתימה, וגם אותם עובדים זרים? אני מדבר על חשבונות זרים ועל עובדים זרים. תודה, כבוד השר.

שר האוצר י' נאמן:

אני חושב שהנושא הזה מסור לכל אחד מהבנקים. זה נושא מסחרי, ואני חושב שמאוד לא רצוי שהמדינה תתערב בניהול השוטף ובבדיקה של הבנקים – כיצד ואיך לאשר חשבונות לעובדים זרים.

תקציבים לבנייה בשטחים

חבר הכנסת ס' סלים שאל את שר האוצר ביום כ"ה בתמוז התשנ"ז (30 ביולי 1997):

ב-22 ביולי 1997 פורסם בעיתון "הארץ", שהאוצר מבקש להקצות 90 מיליון ש"ח לבנייה בשטחים, מתקציב שנועד לעולים ולזוגות צעירים.

רצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. נוכח מצוקת הדיור של עולים ושל זוגות צעירים בארץ, האם נשקל לבטל החלטה זו?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתאריך 17 ביולי 1997 הועברה פנייה לוועדת הכספים של הכנסת לאישור העברת 40 מיליון ש"ח במענקים וסבסוד אשראי ו-50 מיליון ש"ח באשראי לבניית 400 יחידות דיור על-ידי אגודות שיתופיות ביישובים כפריים, וזאת על חשבון סעיפים אחרים בתקציב המשכנתאות, ששיעור הניצול בהם היה נמוך מהחזוי בעת הכנת התקציב.

הפנייה התקציבית האמורה אושרה על-ידי ועדת הכספים ביום 29 ביולי 1997.

2. ביצוע ההעברה האמורה אינו כרוך בשינוי בתנאי הזכאות של קבוצה זו או אחרת, ואין בשינוי זה כדי למנוע מזכאי כלשהו לממש את זכאותו.

אפליה בהנחות למקבלי קצבאות הבטחת הכנסה

חבר הכנסת י' וקנין שאל את שר האוצר ביום כ"ה בתמוז התשנ"ז (30 ביולי 1997):

משפחות מצוקה מקבלות הבטחת הכנסה מהביטוח הלאומי או ממשרד הדתות, מלגה המעידה על מצב סוציאלי, אלא שמרבית ההטבות הנוספות ניתנות רק לאלו שנזקקים לביטוח הלאומי. כך באשר להנחות בתחבורה הציבורית, להלוואות, לשכר דירה, לפטור מתשלום לטיפת-חלב ועוד.

רצוני לשאול:

1. מדוע הגישות השונות כלפי מקבלי הקצבה מהביטוח הלאומי וכלפי מקבלי הקצבה ממשרד הדתות?

2. מה יעשה משרדך בנושא זה?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מענק הבטחת הכנסה הינו מענק המשולם על-ידי הביטוח הלאומי על-פי חוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980, לאנשים אשר אינם מסוגלים לעבוד, או מחפשים ולא מוצאים עבודה. על-פי תקנות חוק הבטחת הכנסה – סעיף 3(4) וכן סעיף 6(א)(3) – תלמיד ישיבה אינו זכאי לגמלה.

החל מיום 27 בדצמבר 1981 הוחלט כי תלמידי ישיבה העומדים בתנאים דומים לתנאי חוק הבטחת הכנסה, למעט התנאי העיקרי של מיצוי כושר עבודה, יקבלו תמיכה בשיעור של 90% ממענקי הבטחת הכנסה – כלומר 18% מהשכר הממוצע על-פי חוק הביטוח הלאומי.

לאור זאת, אין מקום להשוואה בין מקבלי הבטחת הכנסה מהביטוח הלאומי, הזכאים על-פי חוק, לבין מקבלי הבטחת הכנסה ממשרד הדתות.

2. מכיוון שמקבלי הבטחת הכנסה ממשרד הדתות אינם עומדים בתנאי חוק הבטחת הכנסה ובתקנות שנקבעו, אין להחיל עליהם הטבות נוספות הנגזרות מהחוק.

הקצבות לשיבות

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר האוצר ביום כ"ה בתמוז התשנ"ז (30 ביולי 1997):

בהחלטת הממשלה מ-22 ביולי 1997 הוחלט על קיצוץ של 800 מיליון ש"ח בתקציב המדינה, כדי להביא לצמצום הגירעון בתקציב. למרות הקיצוצים במהלך השנה האחרונה, נמשך הגידול בהקצבות לשיבות. בעיתון "גלובס" (רצ"ב) פורסם, כי מאז 1980 עלו ההקצבות לשיבות בכ-400%, למרות הקיצוץ בהשכלה הגבוהה.

רצוני לשאול:

1. מדוע לא נעשה גם קיצוץ בהקצבות לשיבות?

2. מדוע לא נקבע שכר לימוד בשיבות כפי שקיים במוסדות ההשכלה הגבוהה?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חלקו של משרד הדתות מתוך ההפחתה של 800 מיליון ש"ח עמד על כ-18.6 מיליון ש"ח. תקציב הישיבות הופחת בכ-11.1 מיליון ש"ח – הפחתה אחידה של כ-3% מכל תעריף תמיכה.

2. התמיכה בישיבות ניתנת למוסד על-פי מספר התלמידים. המוסד רשאי לגבות שכר לימוד מתלמידיו, והמדינה אינה מתערבת בכך.

תמיכה בישיבות בגין גידול נוסף במספר התלמידים

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר האוצר ביום ג' באב התשנ"ז (6 באוגוסט 1997):

נמסר לי, כי הממונה על התקציבים באוצר הודיע לחשב הכללי, כי לא תוענק השנה לישיבות תמיכה בגין גידול נוסף במספר התלמידים.

רצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן – האם זו אכן עמדת האוצר?

3. מה ייעשה בנדון?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בשנת 1997 תוענק תמיכה לכל תלמידי הישיבות, ללא הגבלת מספר התלמידים.

גובה התמיכה ייקבע בהתאם למקורות התקציביים הקיימים לנושא זה בתקציב משרד הדתות.

היו"ר ש' בן-צור:

שר האוצר יענה רק על השאילתא של חבר הכנסת ראם.

המלצות ועדת-גבאי לבחינת נושא מס רכוש

חבר הכנסת ר' ריבלין שאל את שר האוצר ביום י' באב התשנ"ז (13 באוגוסט 1997):

ועדת הכספים אימצה את מסקנות ועדת-גבאי במאי 1997, וביקשה מן האוצר לגבש הצעות לחלופות ראויות יותר למס הכבד המוטל כיום.

רצוני לשאול:

1. מה היא עמדת האוצר בעניין המלצות הוועדה?

2. האם האוצר מגבש את החלופות למס?

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר האוצר ביום כ"ג בחשוון התשנ"ח (23 בנובמבר 1997):

במאי השנה פרסמה ועדת-גבאי את מסקנותיה, כי יש לבטל את חוק מס רכוש ולהנהיג מס על נדל"ן במקומו. לדברי הוועדה, המס הקיים כיום אינו תקין ונמצאו "ליקויים חמורים בבסיס המס, שיעוריו ואופן יישומו".

רצוני לשאול:

1. מה עושה משרדך ליישום מסקנות ועדת-גבאי?

2. בתוך כמה זמן צפוי ביטול החוק הקיים?

חבר הכנסת ד' ראם שאל את שר האוצר ביום כ"ד בחשוון התשנ"ח (24 בנובמבר 1997):

הוועדה לבחינת מס רכוש, בראשות יורם גבאי, המליצה לפני כמה חודשים על ביטול המס, שאותו הגדירה כמעוות ולא צודק, והמרתו במס מכירה.

רצוני לשאול:

1. מה יעשה משרדך לתיקון "עיוותי מס הרכוש"?

2. האם יאומצו ממצאי הוועדה?

3. האם יבוטל מס זה, לפחות לבעלי אדמות שאינן זמינות לבנייה?

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת ראם הנכבד, הדוח הסופי של הוועדה בראשות מר יורם גבאי הוגש בימים אלה לעיונם של חברי הוועדה. לאחר קבלת הערותיהם, יוגשו ההמלצות הסופיות למשרד האוצר, ועם קבלתם יגבש המשרד את עמדתו.

יש לזכור, כי מס רכוש תורם להכנסות המדינה כמיליארד ש"ח בשנה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. יש לך שאלה נוספת?

דוד ראם (הליכוד-גשר-צומת):

לא.

כניסת בנקים לעסקי ביטוח

חבר הכנסת מ' נודלמן שאל את שר האוצר ביום ה' בחשוון התשנ"ח (5 בנובמבר 1997):

בכל מדינות האיחוד האירופי מותר לבנקים לעסוק בביטוח, בדרך כלל באמצעות חברות-בנות. נושא הכניסה של הבנקים לעסקי ביטוח תופס תאוצה בכל העולם, וכבר נוכחו בהתפתחות זו בארצות-הברית, בקנדה, באוסטרליה, בצרפת, בגרמניה, בספרד ובהולנד.

רצוני לשאול:

1. מדוע אין היתר לבנקים בישראל לעסוק בתחום הביטוח?

2. מה יעשה משרדך?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון מתנגד לכניסת בנקים לעסקי ביטוח מטעמים רבים, הקשורים בעיקרם למבנה המשק הישראלי.

ענף הבנקאות בישראל הינו ענף ריכוזי מאוד. בהשוואה לעולם המערבי, נמצאת ישראל במקום השני ברמת הריכוזיות מבחינת גודל ומבחינת היקף השירותים שמספק ענף זה.

ענף הביטוח אף הוא ענף ריכוזי מאוד. קיים חשש, כי כניסת הבנקים לענף זה לא תיצור שום רווח לציבור בטווח הארוך, וכתוצאה מהמבנה הייחודי בענפים אלה יעלה מחיר השירותים לצרכן.

בדוח הוועדה לבחינת ההיבטים של אחזקות בנקים בתאגידים ריאליים – ועדת-ברודט – הועלו נימוקים רבים מדוע יש לצמצם את השפעתם של הבנקים על מגזרי הפעילות השונים במשק. הדבר נכון גם לענף הביטוח.

מסקנות דוח-ברודט מקבלות משנה תוקף כאשר השליטה על הבנקים עוברת לידיים פרטיות.

הממשלה והכנסת נדרשו לסוגיה זו לאחרונה, ולאחר דיון ציבורי רחב הוחלט שלא לאפשר לבנקים לשווק מוצרי ביטוח.

להערכת משרד האוצר, לא חל שינוי מבני במשק הישראלי המחייב בשלב זה חשיבה מחדש.

הנחות בארנונה לנכי רדיפות הנאצים

חבר הכנסת א' הירשזון שאל את שר האוצר ביום ה' בחשוון התשנ"ח (5 בנובמבר 1997):

לאחרונה התפרסמו כתבות על הימנעות עיריית חיפה מפרסום זכותם של נכי רדיפות הנאצים להנחות בארנונה, וכי למעשה אין העירייה עושה שימוש במידע המצוי ברשות משרד האוצר.

רצוני לשאול:

1. מה היא המניעה הקיימת להעברת רשימות רלוונטיות לידיעת גזברי הערים והמועצות המקומיות?

2. האם יעביר משרדך ביוזמתו רשימות אלה לכתובות המתאימות בצירוף הנחיה להענקת ההנחה?

3. האם יוגדלו המענקים לניצולי השואה ומשרדך יתחשבן מאוחר יותר עם הרשויות המקומיות?

תשובת שר האוצר י' נאמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. בשנה שעברה הועברו רשימות הנכים לכל הרשויות המקומיות באמצעות מרכז השלטון המקומי, כך שבפועל מצויות הרשימות בכל רשות מקומית.

נכים חדשים, שהיתוספו מאז העברת הרשימות, צוידו באישורים מתאימים, שעמם פנו לרשות המקומית ועדכנו רשימותיה.

בגיליון המשכורת הקרוב, שיישלח ב-1 בדצמבר, יצורף אישור נוסף לכל הנכים, שיוכל לשמש אותם במקרים שבהם תתעורר בעיה כלשהי ברשות המקומית במקום מגוריהם.

היו"ר ש' בן-צור:

אני מודה לך, אדוני שר האוצר.

אני נועל את הישיבה. הישיבה הבאה תיפתח, אם ירצה השם, מחר, יום רביעי, כ"ו במרחשוון התשנ"ח, 26 בנובמבר 1997 בשעה 11:00. היו ברוכים, שלום וכל טוב.

הישיבה ננעלה בשעה 19:55.